

SÕDUR

**SÕJAASJANDUSE
AJAKIRI**

NR. 25/26
21. juunil 1930

The **NASH** motors

automobiilid

on kõige ökonoomsemad
ja soodsamad maailmas.

Ainuesindaja Eestis:

Kaubanduskontor G. F. BELJAGIN

Tallinnas, Vanaturg nr. 1.

Telefon (20)4-81, (20)3-93.

jalanõud

on moodsad ja vastupidavad.

TH. V. GRÜNVALDT-UNION

tallanahk

:: on veetihe ja tugev. ::

Müük igas paremas äris Eestis.

Vabrik: TALLINNAS,
Maakri tän. 19/21.

TELEFONID: Juhatus 308-97
Jalanõude osak. 308-44
Naha osakond 9-05.

Reservväelaste kordamisõppuste puhul.

O. Köster

Kaitseminister.

Meie omame rahuajal väikearvulise kaitseväge, kuid sõja juhul on kohustatud riigikaitsejate ridadesse astuma kõik kodanikud neis piirides, mis tõmmatud põhiseadusega ja kaitseväeteenistuse seadusega. Meie kaitseväge sõja pu-

hul omas massis on reservlaste vägi. Reservlaste sõjaline väärtus on kaitsejõudude sõjalise väärtuse määramisel suuremaks teguriks. Teame, et meie päevil kiiresti arenev relvastus ja seega kiiresti muutuvad sõdimisviisid

kriipsutavad tugevasti alla hästi õpetatud ja moraalselt tugeva juhi ning sõduri tarvidust lahingus. Meie rahva arv ja kaitsevägi on väike, kuid ta peab suutma lahendada need riigikaitse ülesanded, mis tema peal lasuvad. Sellest tingitult peab meie kaitsevägi olema hästi õpetatud, relvastatud, kantud tugevast moraalsest jõust ja armastusest oma kodumaa vastu, mille iseseisvuse meie Vabadussõjas nii kalli hinna ja veriste ohvritega lunastasime. Eelpooltooduga on seletatavad need ainelised pingutused, mis teeb riik reservlaste sõjaliseks ettevalmistuseks alalise kaitseväge kui ka kaitseliidu kaudu.

Eelmistel aastatel oli võimalus kutsuda kordamisõppustele ainult ohvitseri ja allohvitseri. Täna on esimest korda kutsutud kordamisõppustele ohvitseride ja allohvitseride kõrval ka reamehed.

Kordamisõppuste aeg, eriti reameestele, ei olnud pikk. Kuid silmas pidades meie reservlaste vaimlise arenemise tasapinda, oli ta loodetavasti küllaldane, et värskendada sõjamehe vaimu ja

ennem omatud teadmisi, et tõsta huvi riigikaitse küsimuste vastu, et tutvuneda kaitseväge õppetöös ja relvastuses aastate jooksul sündinud uuendustega. Kuigi teoreetiliselt meie ajal vaieldakse tugeva riigikaitse loomise aluste valiku üle, arvan, et meie oma riigi siinni ja olemisolu aastate kogemustel kaitseväge tugevuse alused rajame tervele patriotismile, ammutades ühtlasi jõudu selleks tugevast vaimust, mis meid viis võidule Vabadussõjas.

Kauemat aega eraelus harjunud kommetega inimesele on ju kaitseväge distsipliin raske, arvan aga, et seegi kulub vahel ära karastamiseks. Soovin, et kordamisõppustest osavõtnud reservlased ohvitserid, allohvitserid ja reamehed õppustelt lahkudes võtaksid kaasa kõige paremad mälestused neist lühikestest ja töörikkadest päevadest, mis veedetud tänavustel kordamisõppustel, et õppustel omatud teadmised ei ununeks, et tugevneks vaim.

O. Köster.
Kaitseminister.

Riigikaitse muredest.

XII.

Tagavaraväe väljaõppest.

J. Tõrvand.

Aasta-poolteist sunduslikku teenistusaega võimaldab anda noorte kontingendile enam-vähem korraliku väljaõppe reamehe vajaduste ulatuses. Selle juures osa reamehi saab tugevama, osa nõrgema ettevalmistuse, olenevalt teenistuse iseloomust.

Sundteenistuse aeg kasutatakse ära ka reserv-allohvitseride ja ohvitseride ettevalmistamiseks, kui ei jatku küllaldaselt vabatahtlike kes aga meil teenivad üldistel alustel ajateenijatega.

Kogu väljaõppe ja juhtide ettevalmistus tugineb mitmesugustele seadlustele ja teistele korraldustele ning kavadele.

Arvestades aastate jooksul saadud kogemusi, võib kinnitada, et õppetöö iga-aastase noorte kontingendiga annab vastuvõetavaid tagajärgesid. Kui selle juures meeles pidada, et normaalselt ükski terve meeskodanik ei jää kõrvale

sunduslikust teenistusest, siis paistab, et üldine olukord väljaõpetatud tagavaraväe loomisesks on meil kaunis soodus, rohkem — ta on võrratult parem, kui paljudes teistes riikides.

Kuid sõjaasjandus areneb kiirelt. Selle tagajärjel aktiivteenistuses omandatud oskused õige pea osutuvad kas vähesteks või jälle mahajäänuteks. Teiselt poolt, inimesel on halb omadus unustada teadmisi ja oskusi kui neid alatasa ei värskendata. Sellepärast on kõikjal möödapääsemataks osutunud korraldada õppusi tagavaraväele, väga mitmel viisil ja alustel. Et neid õppusi ei saa teostada ilma kaitseametkonna eelarve koormamata, siis sellega on tõmmatud õppuste ulatusele teatud piirid, mis olenevad riigi rahalistest võimalustest. Nii on see olnud ka meil, ja eelarvega tõmmatud piirid on senini

olnud kaunis kitsad. Sellest tingituna tuli algusest peale üksikasjalikult kaaluda, missuguseid kategooriaid tagavaraväelasi esimeses järjekorras kordamisõppustelt läbi lasta. Väga mõjuvatel põhjustel kutsuti tänini kordamisõppustele peaaegselt ohvitseride, allohvitseride ja kapraleid, s. o. reserv-juhte mitmesuguste astmete ja erialade kohaselt. Kandvaks mõtteks oli siin, et mobilisatsiooni korral kõik juhid kompanii ülemast (või vastavast) alates ja allapoole oleks kordamisõppustel käinud. Selle juures õppuste aeg oli ettenähtud ohvitseridele 2 kuud ja teistele 1 kuu.

Sarnased kestvad õppused, olles läbi viidud kindla kava kohaselt, annavad loomulikult häid tulemusi. Kahjuks mitte igakord ei suudetud seda aega produktiivselt ära kasutada, nagu ilmsiks tuli möödunud aastal korraldatud õppustel. Teisest küljest aga on iseenesest arusaadav, et kestvad kordamisõppused maksavad palju raha ja selletõttu ei saa õppustele kutsuda juhte hulgaliselt. Nii kipub kujunema, et vähem arv juhte reservis olid ajutiselt hästi ettevalmistatud, kuna suurem arv neist ja kogu reameeste mass jäid õppustest hoopis kõrvale.

Et mobilisatsiooni korral meie juhtide koosseis paisub 3—4 korda ja reameeste mass veel suuremal arvul, siis säärane olukord pole kuigi normaalne ja on riigikaitse seisukohalt hädasohtlik. See olukord oli seda enam ebameeldivam, et ei võimaldanud rahuaja kaadrile tutvumist oma reservistidega v a e o s a d e k a u p a ja vastupidi — reservistidel polnud võimalust tutvuda nende juhtidega, kelle käsu all tuleb nüüd esimesi ja kõige raskemaid lahinguid.

Et pole loota paranemist krediitide mõttes tagavaraväe õppuste jaoks, tuli hakata otsima teisi lahendusi nende õppuste korraldamisel. Uutel alustel viiakse õppused läbi tänavu esmakordselt. Kandvateks mõteteks nende uute aluste rajamisel olid: õppuste lühikene aeg; intensiivne töö kindlate kavade raamides; ohvitserid, allohvitserid ja reamehed teevad õppused läbi üheskoos, olles juhitud üksuse rahuagest kaadrist, mis kõvendatud vilunud abijõududega keskasutustest ja teistest väeosadest; reserv-juhid saavad teatud ettevalmistuse enne meeskonna väeosasse ilmumist, olles kutsutud õppustele mõni päev varem; sissekutsutavate juhtide ja mees-

konna arv võimaldagu luua allüksusi koosseisus, mis teatud ulatuses sarnleks sõjaaegsetele.

Õppuste läbiviimise meetod. — praktiliselt tutvustada ohvitseri, allohvitseri ja meeskonda vaid sellega, mis igale ühele vaja oma kohuste korralikuks täitmiseks mobilisatsiooni ajal ja pärast sõjategevuse mitmesugustel aladel. Kõik „teooria“ on kõrvale jäetud.

Kindral J. Tõrvand.

Sarnastel uutel alustel ongi korraldatud õppused, mis nende ridade kirjutamise ajal käisid 4. üksikus jalaväe pataljonis. Loodame, et õppused õnnestuvad ja annavad meile asjalikke kogemusi edaspidiseks tööks tagavaraväe teadmiste ja oskuste ajanõuete kõrgusel hoidmiseks. Kas täituvad kõik meie lootused, selgub õige pea, kui pärast õppuste lõppu asume kokkuvõtete tegemisele. Selle juures viimaste väärtus oleb suurel määral kõikide osavõtjate püüdumisest asjalikult ja objektiivselt süveneda tehtud töösse, eesmärgiga allakriipsutada edu soodustavaid tingimusi ja üles leida takistavaid põhjusi.

Oletades, et õppused eelpooltoodud alustel annavad paremaid väljavaateid

tagavaraväe suhtes, kui senini tarvitatud viisid, siiski võime ka juba praegu väita, et õppustele kutsutavate arv meid ei rahulda ka nüüd ja seda tuleb edaspidi märksa suurendada. On vaja, et kõik reservistid võimalikult pea kordamisõppused läbi teeks ja edaspidi sagedamini, olgugi lühiajaliselt, selleks kokku tuleks. Siin pörkame aga kohe kokku teatud kulude suurenemisega, mille rahuldamiseks, nagu juba öeldud, vähe väljavaateid. Tähendab, tuleb otsida uusi võimalusi, ära kasutades mitte ainult kaitseväge, vaid ka kaitseliitu, ning reservistide enda organisatsioone. Püüame tõmmata mõnda suuna nende võimaluste otsimiseks, ära märkides kõigepealt neid eeldusi, mis tagaks õppuste edu.

Praktiline ja tagavaraväe õppustel ainukene õige meetod nõuab, et õpetajad, s.o. juhid, oleks küllaldase kvalifikatsiooniga ja et kõik õppustel tarvitatavad relvad, teised võitlusvahendid ja lahingvarustus oleks seda tüüpi, mis mobilisatsiooni korral tagavaraväest kutsutav kätte saab. Kui pole häid õpetajaid ja kui õpetame hoopis teistsuguste relvadega, siis ei saa loota häid tulemusi. Ühes sellega on ka õieti „maha visatud“ osa rahast, mis antakse õppuste korraldamiseks.

Praktiline õppemeetod samuti nõuab, et õppused teostataks tingimata maastikul ja sarnastes oludes, et oleks võimalik läbi viia üksuste taktikalisi harjutusi ühes lahinglaskmistega. See omakorda nõuab, et maastik oleks selleks nii öelda organiseeritud, nagu näeme kaitseväge õppeväljadel Peteris, Kurtnas, osalt Männikul, Valdekis, Jägalas. Ka kõik õpeabinõud peavad olema käepärast. Nende tingimuste ignoreerimisel võivad eksisteerida paberil väga ilusad õppuste kavad, kuid neid ei suudeta täita nagu kord ja kohus. Kõigiti hästi organiseeritud ja ettevalmistatud õppused koos töö suure intensiivsusega peavad andma ja ka annavad häid tulemusi võrdlemisi lühikesel ajal.

Teatud mõju avaldab õppuste edule ka elamistingimused õppuste ajal. Peab olema võimalus leida peavarju puhkamiseks ja kohta ilmastiku ja maastiku mõjul märjaks saanud riiete, jalanõude ja varustuse asjade kuivatamiseks. Sar-

naseid võimalusi pakuvad kaitseväge kasarmud ja eriti laagrid.

Kui tagavaraväelased kutsutakse õppustele ajaks üle ühe päeva, siis osutub vajalikuks hoolitseda nende toitmise eest, vastavalt oludele (kui tagavaraväelane ise pole kohustatud leivakotti kaasa võtma).

Kasvatulisest ja ka puht praktilisest küljest on väga soovitav, et väeosade kaupa kokkukutsutavad tagavaraväelased saaks õppuste ajaks vormiriided. Korralik, ühtlane välimus loob väeosale, tema juhtidele ja sõdurkommale soodsa pinna paremaks seesmiseks ühtesulamiseks. „Kirju kogu“ halvasti riietatud mehi ei mõju ei neile endile ei pealtnägijatele kodanikkudele kuigi meeltülendavalt. Hädakorral minnakse kodumaa teenistusse ka paljajalu ja katkiste riietega, kuid rahujaja oludes ei õigusta see harrastada „paljajalguse“ kultust.

Kui meie nüüd küsiks, missugune kaitseorganisatsioon suudab kõige täiuslikumalt rahuldada reservistide vajaduse õppe edukuse eeltingimusi, siis saame selge vastuse — kaitseväge. Arvan, et selle tõenduseks pole vaja tuua erilisi seletusi ja põhjendusi. Kriipsutan vaid alla, et ainult kaitseväge võib normaalselt omada juhte, kes seisavad sõjalise ettevalmistuse mõttes ajakõrgusel, ning et ainult kaitseväge kasutada on tagavaraväelaste õppusteks vajalikud relvad, laskemoon, varustus, ruumid, õppeväljad jne. Selletõttu ainult kaitseväge suudab iseseisvalt ja igakülgelt õpetada tagavaraväelasi igat liiki ja iga eriala kohaselt.

Kuid peame leidma võimalusi tagavaraväelaste kordamisõppustega seotud kulude vähendamiseks. Siin alguses vaja kohe ära märkida, et kokkuhoid on mõeldav vaid kahes suunas — toidu ja riietuse ning koondõppuste (laagrites jne.) kestvuse mõttes. Mis puutub kuldesse puht sõjalises mõttes, s. o. relvad, laskemoon, muud võitlusvahendid ja spetsiaal-varustus, — siis siin vaevalt midagi saab kokku hoida, kui meie ei soovi õppustel illusioone ja pettepilte näha.

Missugused võimalused tähendatud suundades konkreetselt olemas? Vastates sellele küsimusele, käsitame reserv-ohvitseride, reser-allohvitseride ja tagavaraväe sõdurite õppuste küsimust eraldi:

R e s e r v - o h v i t s e r i d e õ p p u s e d. Nad saavad perioodiliselt korduma

igakord mitte kauem kui üks kuu (mõeldud jalavägi), Normaalne aeg oleks kahe nädala ümber. Mida paremini on reserohvitser teadmiste — oskuste alal ettevalmistatud enne sissekatsumist, seda lühem võib olla õppuste kestvus. Seniste kogemuste järele peab kahjuks küll tunnistama, et paljud reserv-ohvitserid pole suutnud leida aega küllaldaseks tutvunemiseks kaitseväge määrustikuga, eeskirjadega, õppekavadega jne. Ka kipuvad reserv-ohvitserid üldise sõjalise hariduse mõttes mahajääma, sest sõjaasjandusline literatuur on meil kehv ja võõrkeelne raskelt kättesaadav. Nagu näeme, siin on tegemist põhjustega, mis tingitud osalt reserv-ohvitseridest enestest ja osalt üldistest meile rasketest oludest. Kaitseväge staabi algatusel tulevikus kõik reserv-ohvitserid varustatakse hädapäraste määrustega, eeskirjadega jne. riigi kulul. Sellega avaneb reserv-ohvitseridel võimalus vahete-vahel neid määrustikke uurida, nii öelda „läbi-seedida”. Kas on seda tahetud ja suudetud, kontrollitakse mõningate katsete abil. Arvan, et kui reserv-ohvitserid heatahtlikult toetavad kaitseväge staabi algatust ja antavaid määrustikke ei lase kattuda tolmu korraga, siis nad ilmuvad õppustele palju teadlikumana kui senini. Koos sellega õppuste kestvus võib olla lühem. Selle tagajärje saavutamine on reserv-ohvitseride enda töö. See töö loob paremad eeldused teadmiste ja oskuste värsketena hoidmiseks kaitseväge ja kaitse-liidu ühelt poolt ja tagavaraväelaste enda organisatsioonide kaudu teiselt poolt.

Kaitseväge kaudu, kasutades garnisonides leiduvaid võimalusi, võivad reserv-ohvitserid: saada taktikalist ettevalmistust, tutvuneda relvadega, teiste võitlusvahenditega, side ja vaatlusvahenditega ja gaasiasjandusega ning arendada vahest laskeosavust. Nende võimaluste kasutamiseks peab leidma soodsam tee teatud garnisoni raioonis asuvate reserv-ohvitseride ja garnisonis asuvate väeosade vahel. Selle tee loomiseks tehakse mõningad ametlikud korraldused, kuid reserv-ohvitserid ise ka ei tohi siin passiivseteks jääda.

Isiklise laskeosavuse arendamisele aitaks palju kaasa, kui igale reserv-ohvitserile oleks kätte antud kodu hoidmiseks need käsirelvad, mis tarvitusel väeosas, kuhu ohvitser määratakse mobilisatsiooni puhul. Ja selles mõttes pole erilisi raskusi vintpüsside suhtes. Reserv-ohvitser lä-

heks laskeharjutustele siis oma püssiga. Mobilisatsiooni korral toob ta selle kaasa.

Kaitseväge kaudu on võimalik reserv-ohvitseridel tutvuneda ka mõningate mobilisatsiooni töödega, voooriga, transport asjaajamisega jne.

Kaitseliidu kaudu. Et otsustada, mis võib kaitseliit pakkuda reserv-ohvitseridele, allohvitseridele ja sõduritele väljaõppe alal, on vaja kõige pealt selgitada, missugune on kaitseliidu juhtijaskond ise sõjalise väljaõppe mõttes ja missugused on kaitseliidus materjalsed võimalused.

Nagu teada, teenib kaitseliidus teatud arv kaitseväest määratud või jälle reservist võetud ohvitseri kaitseliidu peastaabis, malevate pealikutena ja instruktoritena. See arv iseendast pole kuigi suur, kokku 68 ohvitseri. Koha peal malevates seega on 2—3—4 ohvitseri, kes kvalifikatsioonilt umbes võrduvad kaitseväes teenivatele ohvitseridele. Arvestades seda, et kaitseliit on paisunud arvurikkaks organisatsiooniks (üle 25.000 mehe) peab oletama, et kaitseliidu ohvitserid on juba nüüd ülekoormatud õpetööga, kui nõuda, et see töö annaks sõjaliselt küllaldasi tagajärge. Sellespärast omab suure tähtsuse, missugune sõjaline väljaõpe on kaitseliidu valitavatel pealikutel ja neil pealikutel, kes seisavad pataljonide, kompaniide, rühmade ja jagude eesotsas. Kasutades sellekohaseid statistilisi andmeid, näeme, et rõhuv enamus neist pealikutest ei oma küllaldast kvalifikatsiooni kui taktikaliste üksuste või nende vähemate allüksuste juhid. Selle väite tõenduseks mõned arvud möödunud aasta lõpust: pataljoni pealikutest olid 4 sõjaaegsed ohvitserid ja 3 allohvitserid, viimastest 2 saanud sõjalise ettevalmistuse endises vene väes; kompanii pealikutest oli ohvitseri 97 (peale kahe kõik sõjaaegsed või aspirantide kursustelt), allohvitseri ja kapraleid 178 ja malevlasi kompanii pealiku kohal 92. Need arvud kõnelevad selget keelt igapähele, kes tahab tõsiasjadega arvestada. Neist tõsiasjadest tahtmatult peame järeldama, et normaalselt kaitse-liidu pataljonide ja kompaniide pealikul ei suuda olla oma üksuste taktikalise väljaõppe juhtideks. Täheleb, nad normaalselt ei suuda olla ka juhtideks tagavaraväelastele, kui neid kaitseliidu kaudu koondada vastavaiks üksusiks. Taktikalisi õppusi on kaitseliit senini suutnud kor-

raldada vaid enda jõudude koondamise teel teatud õppuse läbiviimiseks, või jälle saades abijõude kaitseväge alalisest kaadrist. Sarnastes oludes ei saa kõneleda intensiivsest tööst taktikalisel alal teatud pataljonis, kompaniis. Ei saa tõsiselt kõneleda ka ohvitseride eriõppuste tööst kaitseliidu abil.

Kuid, nagu ennem olen mitmel korral allakriipsutanud, osutub kaitseliit suureks ja võimsaks organisatsiooniks ja ääretuks moraalseks jõudude reservuaariks. Ja sellepärast ei teeks meie riigikaitse seisukohalt hästi, kui jätaks kaitseliitlastelt vabatahtlikult pakutava jõu kasutamata ka tagavaraväge väljaõppe suunas. Mitte kalduks üksikasjadesse, võime allakriipsutada, et kaitseliit pakub tõsiseid väljaõppe teid reservohvitseridele isiklise laskeosavuse arendamiseks ja rivilisteks juhtimisharjutusteks. Kaitseliidul on olemas suur hulk laskeradu, leidub kohtadel ka häid instruktoreid laskealal ja selles mõttes asi iga päevaga hoogsalt areneb. Reservohvitserid teeks hästi, kui nad neid võimalusi ära kasutaks. Rõõbiti saaks korraldada ka riviõppusi, eriti siis, kui ka tagavaraväge sõdurikond kasutatakse kaitseliidu õppepunktidesse teatud laskeharjutuste läbivõtmiseks. Sellest veel edaspidi.

Üldiselt on aga tungivalt vajalik, et reservohvitserid kohtadel kõik võtaks osa kaitseliidu tööst ja tegevusest kaitseliitlastena. Siis saadakse kahekordne kasu: kergemini laheneks kaitseliidu kaadri küsimus ja ohvitserid ise saaks häid võimalusi tegutseda teatud üksuse juhtidena, õpetades teisi ja ise selle juures õppides ja kasvades.

Reservohvitseride õppus reservohvitseride enda organisatsioonide kaudu. Peab kohe tähendama, et meie reservohvitserikond on üldiselt veel organiseerimata ja sellepärast ei saa ka kõneleda õppustest. Kuid puudutan seda küsimust selleks, et reservohvitseridele südame peale panna organiseerimise vajadust. Siin on kujunenud juba teatud suund — see on vabandussõjaaegsete polkude (rügementide) organisatsioonid, mis juba eksisteerivad või mis alles tärgamisel. Nende organisatsioonide ja kohalikkude (näiteks garnisonide ja neis asuvate väeosade) koondiste kaudu võime jõuda ülemaalse reservohvitseride liiduni, mis võiks palju

korda saata nii väljaõppe kui ka mitmel muul alal.

Reservohvitseride organiseerimise mõttes pakuvad suurt eeskju nii mõnedki lääneriigid. Et asi hoogsalt liikuma hakkaks ka meil, on vaja aktiivsust reservohvitseridelt endilt. Keskkohast käskimine siin igakord ei aita.

Reservohvitseride õppused. Praegusel ajal jaotumal ja rühmanemal ning üldse kõikidel rivi allohvitseridel peavad olema kindlad teadmised ja oskused, et nende käsutada antud relvastatud sõdurikonda lahingus edukalt tööle rakendada. Jaotumal sageli peab olema see kangelane, kes esimesena vaenlasega rind rinnaga kokku läheb. Kui pole meil häid reservohvitserid, ei saa kuigi kõrgeks lugeda mobiiliseeritud kaitseväge lahingulist väärtust. Sellepärast allohvitseride kordamisõppused omavad erilise tähtsuse.

Et allohvitser on kõigepealt juht, siis sellest seisukohast vaadatuna näeme, et allohvitseride kordamisõppuste skeem peaks olema analoogiline ohvitseride omale, kuidugi erinedes õppuste ulatuses. Kuid arvestades tegelikke võimalusi, näeme ka, et kaitseväge ja kaitseliit osutuvad esialgu ainsateks kordamisõppuste läbiviivateks. Sellejuures taktikalise väljaõppe materjalosa tundmaõppimine kuuluks peaaesjalikult kaitsevägele, kuna isiklik laskeasjandus ja rividrill võiks kuuluda kaitseliidule, eeldades, et pealike koosseis muutub rohkem ettevalmistatuks.

Et allohvitseride väljaõppe on veel rohkem praktiline kui ohvitseride oma, siis olles alatasa kaitseliidu kaudu ja kaitseväge kaasabil laske- ja riviõppuste „sees“, osutub tulevikus vast võimalikuks reservohvitseride kordamisõppuste perioodide kestvust veel lühendada.

Reameeste õppused. Nüüdne sõdur on puhtal kujul üksikvõitleja. Ta sageli on tegutsemas täitsa omaette, kindla ülesandega. Kuid samal ajal ta kuulub reamehena jao koosseisu ja peab arusaama selle tegevusest. Reamees peab oskama hästi kasutada tema kätte antud relvu, samuti maastikku, et vaenlasele tõsiseks vastaseks olla. Sarnased omadused ei tule iseendast, vaid kestva ja püsiva töö läbi. Tegevas teenistuses saadud teadmised ja oskused nõuavad selle-

pärast alalist värskendamist. Seda saab kordamisõppuste kaudu kaitseväes või kaitseleitud. Et hulgaline tagavaraväelaste õppustele kutsumine maksab palju raha, siis ei või nad olla pilkaajalised, vast vaid mõned päevad. Kuid need päevad siis peavad peajasjalikult kuuluma taktikalisele väljaõppetele üksuste koosseisus, kuna isiklik laskeosavus, oskus pilduda käsigranaate, tarvitada labidat, olla tuttav riviga jne. — see kõik peaks tagavaraväelasel nii õelda alati kaasaskantava vara olema. Siis oleks igal reamehel kerge teadlikult osa võtta koondõppustest kas laagrites või kaitseleitud õppepunktides, kui seal rivilisi ja taktikalisi õppusi korraldatakse.

Et reamehed harjaks käsitama neid relvu, mis saavad kätte mobilisatsiooni korral, peab kaitseleitud korraldusse või ühes kaitseväge abijõududega antama teatud arv vajalikke relvu, laskemoona, gaasikaitse vahendeid jne.

Kordamisõppused kaitseleitud kaudu ja kaitseväge kaasabil võivad olla ühe-kahe-, harva üle kolmepäevalise kestvusega. Tagavaraväelane ilmuks neile õppustele

oma igapäevastes riides ning võtaks kaasa ka väikese leivakoti. Aga võib olla, et kaitseleitud ja naiskodukaitse suudavad ka toitlusalal midagi ära teha, ilma eelarve korras raha nõutamata.

Kokku võttes kõike eelmist näeme, et ainelised raskused suurelt takistavad tagavaraväge õppusi. Kuid oleme kohustatud kogu oma tagavaraväge ajakõrgusel hoidma. Ärakasutades kõiki võimalusi võime edaspidi nii mõnelgi alal rohkem korda saata kui senini. Sundusliikkude korraldustega ühelt poolt ja tagavaraväge enda vaba tahte avalduste läbi teiselt poolt saab märksa tõsta väljaõppe intensiivsust. Sellejuures riigikaitse eest vastutavate sõjaliste ja poliitiliste juhtide keskel peab valitsema selge arusaamine, mis pakub üks või teine rahva poolt loodud kaitseorganisatsioon tagavaraväge õppuste mõttes. Igaüks neist organisatsioonidest peab saama j o u k o h a s e d ülesanded. Täites neid ülesandeid oma parema arusaamise järele ja tihedas kontaktis omavahel, saavutame tagajärgi, mis suurt kasu toovad mobilisatsiooni korral.

Tallinnas, 14. juunil 1930.

1. diviisi ülema kindral Tõnissoni kõne

4-dasse rügementi kordamisõppustele kutsutud reservohvitseridele, 30. juunil 1930.

Härrad ohvitserid!

Teie olete rida aastaid kaitseväge elust ja tööst eemal olnud. Selle aja jooksul on kaitseväes mõndagi muutunud, arenenud, edenenud. Maailmasõja ja Vabadussõja kogemuste tulemusena on tekkinud uusi võitlusvõtteid, uusi relvu, uusi määrustikke, uusi oskus- ja komandosõnu. Olu-kord on viimase kümne aasta jooksul sedavõrt muutunud, et ohvitser või all-ohvitser, kes Vabadussõja päevist saadik kaitseväest eemal olnud, juhi ülesandeid enam täita ei suuda.

Meie kodumaa geograafiline asend nõuab alalist valmisolekut oma vabaduse ja iseseisvuse kaitseks relvadega väljastada. Nõuab igalt ohvitserilt kõike seda, mis lahinguväljal meeskonna juhtimiseks vaja teada ja osata. Nõuab alalist kursisolemist kodumaakaitse töös. Nõuab teadmiste ja oskuste värskendamist ja täiendamist sellel alal. Nõuab kordamisõppuste korraldamist reservis-

tidele. Nõuab seda tähtsat tööd, milleks teie täna siia 12 päevaks kokku olete tulnud.

Iga väeosa on seda töövõimsam ja tugevam, mida lähemalt kõik tema koosseisu kuuluvad mehed üksteist tunnevad, mida tihedamalt meeskond ja juhtiv koosseis kokku sulanud, mida enam väeosa sarnaneb lahutamata ühemeelsele perele. Sarnaste tingimuste saavutamiseks on meie kaitseväes juba 9 aasta eest üle mindud territoriaal-komplekteerimise süsteemile. See on — niisugusele sissekutse, õppe ja mobiliseerimise korrale, mille juures teatavas väeosas selle lähema ümbruse nooredmehed sõjalise õppuse saavad ja mobilisatsiooni korral just need mehed jälle samasse väeosas kokku tulevad. Nii on meil iga väeosa ainult oma maanurga meeste sõjaliseõppe kooliks ja sõja korral — samade meeste lahingukoondiseks. Neljas jalaväge rügement, kuhu täna teie, hom-

me allohvitserid ja nelja päeva pärast Virumaa reservsõdurid kordamisõppustele ilmuvad, on selleks pesaks, kuhu teie kõik siis, kui isamaa oma poegi hüüab, kodumaad kaitseks kokku tulete.

Neljas rügement on vanem kui meie iseseisvus. Tema loodi juba rahvusdiivi koosseisus 1917. a. lõpupäevil. Neljas rügement oli see, kes aasta hiljem esimesena iseseisva Eesti kaitseks relvadega välja astus. Neljas rügement võttis oma rinnaga vastu esimesed punaste lained Vabadussõjas, võitles kaks esimest nädalat ainuüksi vaenlase vastu ja kandis selle juures ja hiljem haruldasi raskusi ajaloolistel heitluspäevil. Neljas rügement on Vabadussõja ajalukku kirjutatud ilusalt lehekülgi igavesti säravate kuldsete tähtedega. Teie, härrad ohvitserid, võite uhked olla oma kuuluvusega sarnase väeosa koosseisu, kui seda on 4. jalaväe rügement.

Kuid väeosa hiilgav ajalugu paneb just teile, kui juhtidele, peale suured kohustused. Kohustab teid selle eest valmis seisma ja vastutust kandma, et rügement ka edaspidi, kui isamaa kutsub, suudaks oma kohustusi täita samase truuduse, vapruse, ohvimeelsuse ja eduga, kui ta seda ajaloo suurimail päevil, Vabadussõjas, on teinud.

Õppetöö, mille kallale täna asute, on määratu suure tähtsusega. Mitte vähe- ma tähtsusega pole sõpruse sõlmimine teie eneste vahel, tutvunemine allohvitseride ja sõduritega, kogu väeosa üldine vastastikune lähenemine ja, mis eriti tähtis, rügemendi alalise kaadriga üheks ühemeelseks ja lahutamata pereks kokku sulamine!

Siis ja ainult siis saavutatakse täiel määral see eesmärk, milleks teid siia kutsutud!

Kordamisõppuste esimesed neli päeva on teile selleks määratud, et teie kui ohvitserid erikava järele hästi vilunud vanemate ohvitseride juhatusel töötate. Rööbastiku, sarnaselt korraldatult, läheb

õppetöö reservallohvitseridega. Siis tulevad reservist ka sõdurid ja algab ühine lahingutegevuse õppetöö kogu rügemendis. Sellest ühisest tööst võtate teie juba tegelikku juhtidena osa. Rühma ülematena. Mitmed vanemad — koguni kompanii ülematena. Viimastele määratakse tegevast teenistusest asjatundjad

Kindral A. Tõnisson.

ohvitserid juure — nõuandjaks juhtumistel, kui seda kellelgi vaja peaks olema.

Ühiste õppuste läbiviimise kohaks on Kurtina laager. Koht, kus maastik ja korraldatud õppeväljad kõike seda õppida võimaldavad, mis lahinguolukorras tarvilik. Vastavalt laagri- ja sõjaaja olukorra nõuetele ning lahingutegevuse õppimise kergendamiseks korraldatakse vastavalt ka kogu elu ühiste õppuste ajaks. Kõik juhid ja käsualused elavad koos ja söövad ühisest katlast. Kehastavad ühise ja ühemeelse pere selle sõna täies mõttes.

Sõdurite ja allohvitseride vabastamise järele jääte teie siia veel üheks päevaks,

et rügemendi ühises juhtideperes sidemeid süvendada. Seni on reservohvitserid oma enamuses väeosa ohvitseridekogudest eemale jäänud. Seda olukorda ei saa normaalseks pidada. Iga väeosa ohvitseridekogu peab oma väeosa kõikide juhtide koondiseks olema! Iga väeosa peale peab vaatama tema sarnases koosseisus, missuguses ta kokku astub siis, kui isamaa teda kutsub! Rahuaegne kaader on

ainult kondikava, millest kõigi väeossa kuuluvate meeste kokkukutsumisel kodumaakaitsjate kogupere välja kujuneb.

Jäädavate sidemete loomine ohvitseridekoguga olgu krooniks kogu sellele tähtsaksale isamaatööle, mille kallale praegu asute!

Soovin eelseisvaks suureks tööks teile kõigile raugemata jõudu, kõige paremat edu ja kordaminekut!

Kindral Tõnisson'i kõne kordamisõppuste lõpuparaadil Jõhvis.

Juunis 1930.

Härrad ohvitserid, allohvitserid ja sõdurid!

Täna jõuate lõpule selle tähtsa kordamisõppuste tööga, milleks Teid siia kutsutud. Sügava kohusetunde, ihu ja hingega olete varasest hommikust hilise õhtuni õppetööd teinud. Olete isamaakaitsmise alal oma teadmisi ja oskusi värskenandanud. Olete nii kaugemale jõudnud, et ka tänapäeva olukorras julgesti relvad kätte haarata ja kodumaa kaitseks edukalt väljaastuda võite.

Iga väeosa on seda võimsam ja võitlusvõimelisem, mida tihedamalt kõik tema liikmed — ohvitserid, allohvitserid, sõdurid — kokkukuuluvad. Mida rohkem ta enesest ühemeelset ja lahutamata kodumaakaitsjate peret kehastab. Neljas rügement, kus praegu kordamisõppustel viibite, on see väeosa, kelle ridadesse teie ka siis, kui isamaa oma poegi hüüdma peaks, kodumaad kaitsma tulete. Selle rügemendi kaadriga ja eneste vahel olete, Jõhvis ja Kurtnas ühistel õppustel viibides, sidemeid sõlminud ja sõprust süvendanud. Need sidemed ja sõprus tõstavad omalt poolt rügemendi jõudu ja võitlusvõimeid. Kordamisõppused on ka seda võimaldanud.

Eesti rahva ajaloo suurimal silmapilgul, iseseisvuse rajamisel, oli 4. jalaväe rügement see, kellele au ja õnn osaks sai — iseseisvuse kaitseks esimesena relvadega välja astuda. Meie maale

sissetungiva vaenlase jõud, arvult paljukordses ülekaalus, ei kohutanud teie noort rügementi. Pisukeste ja kehvalt relvastatud vabatahtlike salkadega astus ta 28. XI. 18. Narva all julgelt vaenlasele vastu. Üle kahe nädala pidas ta üksipäini haruldase visaduse ja kohusetruudusega võitlust. Nendes ja paljudes teistes heroilistes heitlustes on teie rügement oma nime kuldsete tähtedega vabadussõja ajalukku igaveste aegadeni jäädvustanud.

Vana-eesti vabadusvaim, tuline isamaaarmastus ja usk oma vankumata õiguse sisse — püha kodumaa pinnal vaba rahvana elada — andsid temale julgust ja jõudu. Rügemendi vaim tegi imet!

Katsumised võivad meile ka tulevikus osaks saada. Ärge kaotage ka siis usku oma jõu sisse! Astuge ka siis julgelt ja vapraalt vaenlasele vastu! Igasuguses olukorras! Igasuguses koosseisus! Ühemeelse perena! Samase tulise isamaaarmastuse, kohusetunde ja ohvrimeelusega, kui seda teie rügement ajaloo suurpäevil teinud! Sütitagu, tiivustagu ja kandku teid ka siis võidult võidule teie rügemendi vabadussõjaaegne kangelasvaim! — Elagu ja õitsegu vapper 4. jalaväe rügement!

4. üksiku jalaväe pataljoni ülema kõne reservohvitseride ilmumise puhul 11. VI 1930. a.

Mu härrad, tervitan Teid 4. üksiku jalaväe pataljoni nimel Teie ilmumise puhul oma väeossa kordamisõppusteks.

Tänavused õppused erinevad nii aja kui ka iseloomu poolest varemalt korraldatud õppustest. Õppuste kestvus on hulga lühem, kuid kõige tähtsam on see, et käesoleval aastal ilmuvad mitte ainult ohvitserid vaid ka allohvitserid, kapralid

ja reamehed. Sellega on meil tänavu käes umbes sõjaaegne rügement nagu ta sõjaajal saaks meil olema.

Siin saame palju õppida ja saame eeldusi teha sellest, kuidas näeks see üksus välja, millega meie sõja puhul oma kalli kodumaa kaitseks välja astume.

Peale selle võime kontrollida ja pilti saada sellest tööst, mis meil tuleb läbiviia

rügemendi formeerimiseks mobilisatsiooni ajal. Teie näete, et need ülesanded, mis meie peale on pandud, on riiklise tähtsusega. Seda palun arvesse võtta ja töö juurde asuda tõsiselt ja kõiki omi võimeid ning oskusi sellesse töösse rakendada.

Eelmistel aastatel on mõned tagavaraväe ohvitserid olnud, kes kordamisõppuste peale vaatasid kergelt nagu mingisuguse meelelahutuse peale ja isegi ironiseerivalt arvustasid kordamisõppusi, mis neile midagi ei andvat.

Mu härrad, kes niisuguste mõtetega siia ilmub, see ei võta oma kodaniku kohuseid tõsiselt, see ei anna omale aru, et isamaa kaitsmise kohus on iga kodaniku aukohus ja tema peaks uhke olema, et tema on väljavalitud selleks, et oma isa-

maad kaitsta. Loodan, et meie ridades, 4. rügemendis, niisuguseid ohvitseri ei leidu.

Õppuste vältel palun alati meeles pidada, et alaline kaader on niivõrt väike, et tema ei suuda kõiki töid ja õppusi korraldada, sellepärast peab iga reserohvitser maksimaalselt iseseisvust ja algatusvõimet näitama. Mitte iga väikse asja kohta korraldusi ja näpunäiteid ootama jääma, vaid asja oma arusaamise järele kohapeal otsustama. Vastasel korral meie õppused ebaõnnestuvad. Kuid loodan, et õppuste lõpuks võime rahuldustundega nende peale tagasi vaadata ja ütelda, et kõik mis meist olenes oleme teinud, meie kohused isamaa vastu täitnud. Selleks mu härrad, palun Teie kaasabi ja nüüd — tööle!

Mõnda õppustest ja komplekteerimisest tagavaraväelastega.

J. Järver.

Meil maksva Kaitseväeteenistuse seaduse paragrahvi 28 põhjal võib kaitseminister oma äranägemise järgi igal ajal tegelikku kaitseväeteenistusse kutsuda käsutusväes olevaid kodanikke, kas kõik või osakaupa, ja ühes nendega ka vastava arvu reservväe ohvitseri ja allohvitseri. Ja sama seaduse paragrahv 105 näeb ette, et kui käsutusväelased kutsutakse tegelikku kaitseväeteenistusse õppuste otstarbel, siis toimetatakse nende sissekutsutud reserv- ja maakaitseväelaste õppustele kutsutamise määruste järgi.

Kaitseväeteenistuse seaduse paragrahv 29 põhjal on kaitseministril õigus Vabariigi Valitsuse nõusolekul õppuste otstarbeks tegelikku kaitseväeteenistusse kutsuda reservväes olejaid allohvitseri ja eriteadlasi kuni kuus korda kogu reservväes olemise aja vältel, kokku mitte rohkem kui üheksaks kuuks. Reamehi, kapraleid ja mitteeriteadlasi aga kuni neli korda ja kokku mitte kauemaks kui kuueks kuuks kogu reservväes olemise aja vältel.

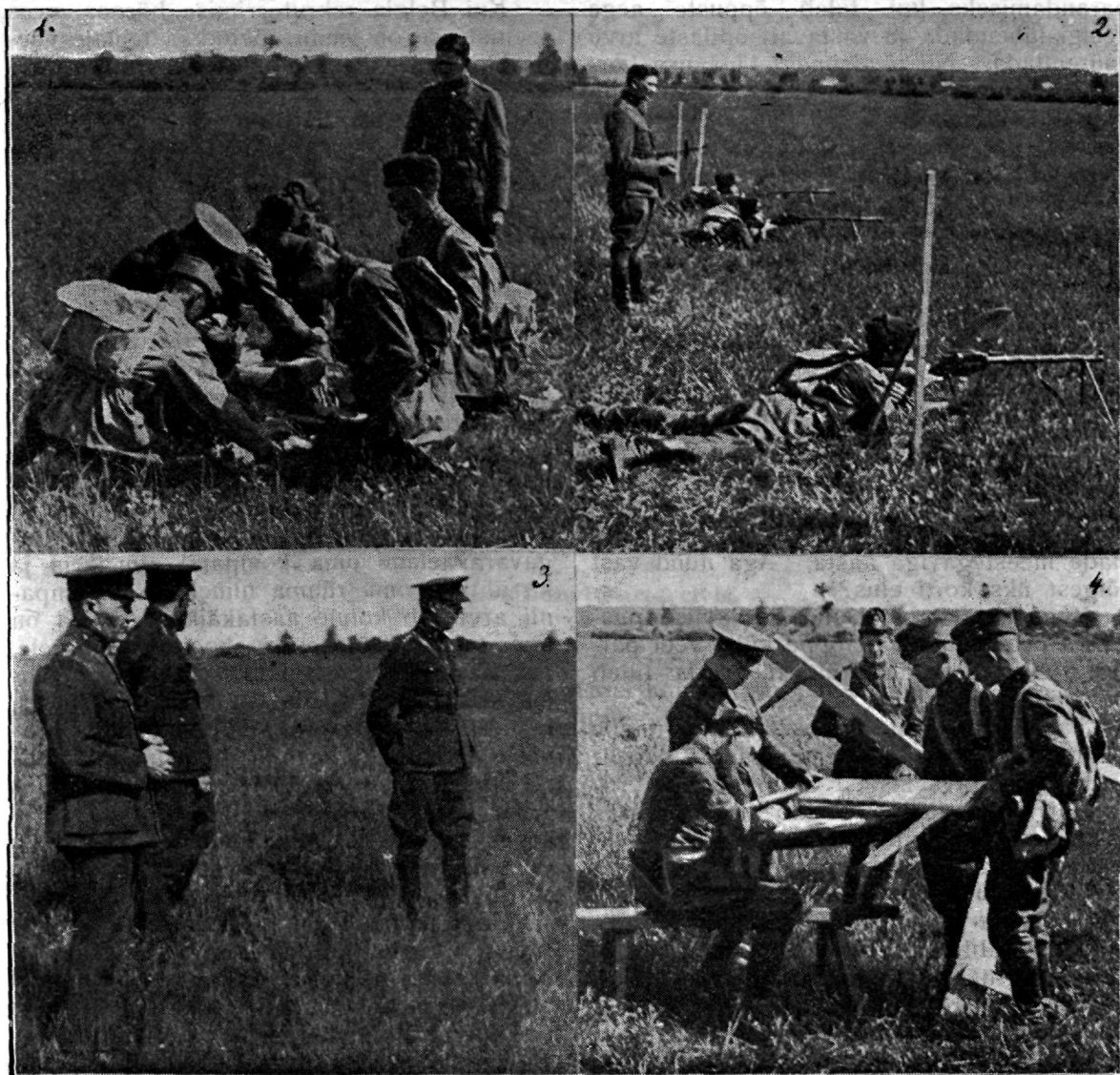
Maakaitseväelasi (45 a. — 55 a.) võidakse kutsuda õppustele kokku kuni kuueks nädalaks kogu maakaitseväes olemise aja vältel.

Sama seaduse § 197 põhjal võidakse reservväe ohvitseri õppustele kutsuda kuni

8 korda ja kokku kuni üheteistkümneks kuuks kõige reservväes olemise aja vältel — ja maakaitseväe ohvitseri kuni 2 korda ja kokku kuni kolmeks kuuks kõige maakaitseväes olemise aja vältel.

Eelpool toodust näeme, et Kaitseväeteenistuse seadus näeb ette õige laialised võimalused tagavaraväelaste ettevalmistamiseks. Ohvitseri võib kutsuda õppustele kuni 10 korda ja kogusummas kuni 14 kuuni. Allohvitseri ja eriteadlasi (reamehi ja kapraleid) kuni 7 korda ja kogusummas kuni 10½ kuuni. Kuid kui siin juures arvestame võimalust, et Kaitseväeteenistuse seaduse § 28 järele võib kaitseminister oma äranägemise järgi ühes käsutusväelastega alati sissekutsuda ka vastava arvu reservväe ohvitseri ja allohvitseri, siis laienevad meil veelgi õige tunduvalt tagavaraväe ohvitseride ja allohvitseride õppustele kutsutamise võimalused. Reameestele ja kapralitele võime õppusi korraldada käsutusväes olemise ajal piiramata arvul — ja pärast seda kuni 5 korda ja kogusummas kuni 7½ kuuni.

Peale selle võime õppustele kutsuda III järgu reservväelasi (alates 17-aastasest vanusest kuni sundaega teenima astumiseni) kuni kaks korda ja kokku kuni kaheks kuuks III järgu reservväes olemise aja vältel.

Tagavaraväelaste kordamisõppustelt — juunis 1930.

1. Laadimiseõppus. 2. Laskmine. 3. Grupp õppuste juhte. 4. Laske tagajärgi arvestamas.

Nägime, et seadus lubab meile õige palju tagavaraväelaste väljaõpetamiseks, kuid tegelikult oleme senini neid heldeid lubadusi õige vähe võinud kasutada. Oleme vaid senini suutnud igal aastal õppustele kutsuda kuni 100 ohvitseri ja kuni 1000 allohvitseri. Suurema arvu sissekutsutet ei ole lubanud meie eelarve. Kuna kõige pealt tarvilik hoolitseda kaitseväge juhtide, ohvitseride ja allohvitseride, kvaliteedi eest, jäid reamehed esialgul hoopis kõrvale.

Nüüd, kus hädavajalik allohvitseride arv on saanud hädavajalikke kordamisõppusi, avaneb võimalusi pöörduda tähelepanu ka reameestele. Ka neid on vaja täiendada.

Kuid siin on jällegi tõkkeks ees raha puudus, mis meid takistab meie püüetes.

Raha lubab meile tänavu sissekutsuda ainult 1000 meest 15 päevaks. Seega vähem kui eelmistel aastatel. Iseendast ei ole ju 15 päeva kuigi pikk aeg kordamisõppusteks, eriti veel kui sarnasest õppusest tagavaraväelane osa võtab vast ainult üks kord 10—15 aasta kestel; võib olla ka kogu tagavaraväes olemise aja kestel, igatahes praeguste võimaluste järele mitte sagedamini.

Agaga see kutsutavate arv 1000 oleks ikkagi liiga väikene ja meie jõuaksime õige vähe edasi. Ei ole muud võimalust asja

parandamiseks, kui tuleb õppuste aega veelgi lühendada ja vastavalt õpilaste arvu suurendada. Nii jõudsimegi tänavuse korralduse juurde, kus kutsume reamehed ja kapralid õppustele — 15. juunist kuni 21. juunini, s. o. 7 päevaks. Küll lühikene, väga lühikene aeg! Kui siit veel maha arvame 15. juuni kui tuleku päeva ja 21. juuni kui kojumineku päeva — siis jääb tööpäevadeks üle ainult 5 päeva!

Kuid teisi teha ainelised võimalused ei luba. Võidi ainult kaaluda küsimust kuidas paremini tegutseda võimaldatud ainelistes piirides, et õppustest oleks rohkem kasu.

Kuidas siis läbiviia kordamisõppused? On ju selge, mida 5 päevaga sellel alal võib ära teha. Õppimisest sõna tõsisemas mõttes ei või siin juttugi olla. Oleks veel arusaadav, kui see korduks järjekindlalt samade meestega iga aasta. Aga nüüd vast kõigest üks kord elus?!

Kuid tagavaraväelaste kordamisõppustel on peale puht väljaõppe külje veel palju teisi tähtsaid külgesi, mida tuleb arvestada.

Tagavaraväelaste õppused peavad meile andma pildi, missugusena näeb üldiselt välja tagavaraväelastest mobiliseeritud rügement, kuhu mehi koondub mitmesuguses vanaduses ja mitmesuguse ettevalmistusega. Tema peab kaasa aitama tagavaraväelaste liitumiseks ühiseks rügemendi perekseks. Tema peab andma praktikat mobilisatsiooni läbiviimise töödeks Kaitsevääringkonna ülema asutustes ja väeosades. Viimasel on eriti suur tähtsus meie oludes, kuna meil puuduvad ainelised võimalused katsemobilisatsiooni teostamiseks.

Neid nõudeid arvesse võttes kerkis üles tarvidus moodustada tagavaraväelastest sõjaaegse väeosa. Krediid annab meile võimaluse katsetada ainult ühe väeosaga.

Küll ei luba meie praegune komplekteerimise süsteem veel kahjuks täielikult asja nõnda korraldada, et mehed õpiksid oma rügemendis. Liitumise mõttes oleks see väga tähtis. Sarnane komplekteerimise süsteem väeosade järele on otstarbekohane süsteem. Tema on otse eeskujulikult läbi viidud Belgias.

Üldse võime meie Belgiast palju õppida. Rohkem vast, kui mõnest teisest riigist. Belgia olud, kaitsevää organisatsioon ja asjaajamine on meile vast küll kõige rohkem vastuvõetavad. Nende äärmiselt lihtis asjaajamine, kokkusurutud koosseisud, kiire töötempo ja asjalik tööjaotus peaksid meile eeskujuks olema.

Kui Belgia rekruteerimise büroos mees teenistusse on vastu võetud ja temale väeosa kindlaks määratud, saadab büroo väeosale tarvilikud teated mehe kohta ja ühtlasi ka tema riiete ning jalanõude mõõdud.

Väeosa teeb vastavad ettevalmistused, muu seas ka riiete ja jalanõude suhtes, arvestades saadud mõõtusid. Sellega saavutatakse kokkuvõttes ajas, mis kulub riiete passitamiseks ja ümbertegemiseks, kui mees väeosas on jõudnud.

Noori võetakse Belgias teenistusse ainult üks kord aastas. Jalaväe rügemendi kompaniisse satub 70—80 meest. Kompaniis tegutseb korraga ainult üks rühm; kaks on tühja. Rühmad tegutsevad järgimööda; tühjad rühmad annavad kaadrit tegutsevale rühmale abiks.

Lahkudes sundaja teenistusest jääb tagavaraväelane oma kompanii nimekirja ja ka ühtlasi oma rühma nimekirja. Kompanii arvestab kolme aastakäiku. Need on tema mehed sõjaaegse koosseisu järele. Iga aastakäik moodustab sissekutsel rühma. Üks aastakäik on sundaja teenistuses, kuna kaks aastakäiku viibivad tagavaraväes. Kompanii loeb neid mehi pikaajalisel puhkusel olejateks. Omas päevases aruandes näitab kompanii alati oma sõjaaegse koosseisu, äratähendades kui palju on kompaniis nimekirja järele, kui palju alal, kui palju pikaajalisel puhkusel j. n. e.

Kogu kolme aastakäigu meeste (kolme rühma) nimekirjad on kompanii kantselei seinal nähtaval kohal, kusjuures mitte alal olevatele nende asupaiga aadresse ja teisi tarvilikke andmeid juurde on märgitud.

Kaks korda kuus saab kompanii igasugused muudatused teated tagavaraväes olevate meeste kohta, nagu elukoha muutused, haigused, peerkonnaseisu muutmised j. n. e. Need teated saadab rügemendi shandarmeeria, kes mehi kohapeal registreerib. Kompanii teeb nende teadete järele vastavad parandused oma nimekirjades ja ühtlasi ka tarvilikud järeldused.

Kui mees sundaja teenistusest lahkub, pannakse tema parem kaitsevää ülikond ja jalanõud ühes sõjaajaks tarviliku varustusega eraldi kotti. Kotti suu seotakse kinni ja koti peale kirjutatakse vastava kompanii number, rühma number ja mehe nimi. Kui mees mobilisatsiooni korral, või muul juhul, teenistusse kutsutakse, võtab tema rügemendi ladust oma varustuse koti ning püssi ja sammub rahulikult oma kompanii ruumidesse, kus ennast kiirelt ümber riie tub. Ei selgapassitamist, ei ümbertegemist.

Reserv-allohvitserid rivis.

Oma endine ülikond, mis omalajal mõõdu järele valmistatud, samuti omad endised passilikud jalanõud ja kõik muu tarvilik varustus ühes koos selle koti sees.

Ei raskusi kraami saamises, ega askeldusi väljajagamises, kus üks asi siit saadakse ja teine sealt tuuakse, kus üks ei passi, ega teine ei sünni. Kus sekeldusi ja toiminguid palju nii jagajatel, toojatel ja saajatel.

Siin aga ainult mees ja kott ja kõik! Nõndaviisi on kompanii kiirelt mobiliseeritud ja lahingvalmis. Omad mehed ja noored mehed. Kolm nooremat aastakäiku. Vanadus seega sobiv. Kokkuliitumine otse ideaalne. Oma endine kompanii ja isegi oma endine rühm. Ees vanad tuttavad ja sõbrad...

Teenistusest lahkudes saab tagavaraväelane enesega kaasa tööbluusi ja mütsi. Nendega ilmub tema iga aasta kontrollvaatusele kohapealsesse shandarmeeriasse. Sellel kontrollvaatusel pannakse ka tähele, kas riiete mõõt passib. Tähendab, kui mees on paksemaks paisunud, siis võetakse uus riide mõõt ja saadetakse rügementi.

Rügemendis hoolitsetakse selle eest, et mehe varustuse koti sisu vastavalt uuendatud saab, et mehel oleks passilik riietus kotis.

Tagavaraväelaste õppusi peab rügement sõjaaegses koosseisus. Ta kutsus sisse oma pikaajalisel puhkusel olejad kaks aastakäiku. Mehed lähevad oma kompaniidesse ja oma rühmadesse. Rügemendis

on siis kolm aastakäiku koos ja kompaniis kolm rühma; iga aastakäik moodustab omaette rühma.

Õppused peetakse suvel laagris ja nende kestvus on kuus nädalat. Belgias pannakse nende õppuste peale suurt rõhku. Lühikeseajalise sundteenistuse juures on see õppuste jatkuks, kuid ka meeste lõpulikuks liitumiseks üheks pereks. Kuus nädalat suvist laagri perioodi näib küllalt olevat selleks.

Iga aasta tuleb rügemendi koosesisu uus aastakäik juurde ja selle tõttu vanem aastakäik langeb välja. Kuid ka väljalangenud jäävad ikkagi ühendusse rügemendiga. Asi on nimelt selles, et iga rahuaegne rügement formeerib mobilisatsiooni korral teise omale sarnase rügemendi juurde. Ja selle lisa rügemendi komplekteerimiseks on ettenähtud kolm järgmist vanemat aastakäiku tagavaraväelasi.

Sellega oleksid siis 4., 5. ja 6. aastakäigu mehed juurde formeeritava lisa rügemendi jaoks. Selle rügemendi kompaniides samuti iga aastakäik moodustab omaette rühma ja sama rühma, missuguse ta moodustas algrügemendis. Jällegi liitumine ideaalne. Rühmas koos endised kaasteenijad. Ja kõik kompanii mehed ning ka rügemendi mehed on koos kuuenädalistel tagavaraväelaste õppustel käinud.

Ka selle lisa rügemendi mobiliseerimine läheb Belgias kiirelt. Formeerimise kaadri saab lisa rügement algrügemendilt, kus see kaader vastaval arvul juba rahuajal ette-

nähtud. Mobiliseerimise kavad valmistab algrügement. Meeste varustuse kotid paigutatakse üle algrügemendi laost lisarügemendi lattu. Tagavaraväelane tuleb rügementi, võtab oma varustuse koti ja läheb oma kompaniile määratud ruumidesse. Kogu tegevus läheb peaaegu samas tempos, nagu algrügemendiski. Ja võrdlemisi lühikese ajaga on mõlemad rügemendid mobiliseeritud.

Kuid peale lisarügemendi formeerib algrügement veel tagavara pataljoni. Selleks lähevad kaks järgmist vanemat aastakäiku tagavaraväelasi. Need oleksid 7. ja 8. aastakäik. Mobilisatsiooni kavad valmistab rügement. Meeste varustuse kotid on rännanud lisarügemendi laost tagavara pataljoni lattu, kust neid sissekutsutud eest leiavad.

Sellega siis Belgias algrügement komplekteerib ennast mobilisatsiooni korral kolme noorema aastakäiguga. Lisarügement saab kolm järgmist aastakäiku ja tagavara pataljon veel kaks järgmist aastakäiku. See oleks siis jõud, milleks hargneb ja paisub mobilisatsiooni korral rahuaegne jalaväe rügement ja milleks tema kõik eeltööd teeb ning omi mehi nimeliselt arvestab.

Muidugi kutsutakse Belgias mobilisatsiooni korral tegelikku teenistusse rohkem, kui kaheksa aastakäiku, kuid nendest igasuguste seljataguste ja teenistuste üksuste formeerimine käib hoopis teist rada, kui eelpool käsitletud formeerimised.

Paistab, et Belgia kaitseväge komplekteerimise süsteem väärib meie tähelepanu; ta on otse ideaalne. See on komplekteerimine väeosade kaupa, kus iga mees teatava vanuseni (8 aastakäiku) läheb mobilisatsiooni korral oma endisesse rügementi, või sellest formeeritavasse üksusesse. Iga mees teeb tagavaraväelasena õppused kaasa oma rügemendis, seltsis oma endiste kaasteenijatega. Seal on liitumine täielik ja otse eeskujulik.

Ja see ideaalne varustamise süsteem, mis tarvitusel Belgias. Noorele muretsetakse riided ja jalanõud; neid tema kannab sundteenistuse ajal ja teenistusest lahkudes neid hoitakse rügemendis alal tema

jaoks, kuni ta tuleb õppustele, või kui teda mobiliseeritakse.

Muidugi on Belgia komplekteerimise süsteemile kaasaaitav Belgia territooriumi kitsus ja tihe raudteede ning teiste liikumisteede võrk. Samuti varustamise süsteemile Belgia majanduslik jõukus.

Meie raudteede võrk on kaunis harv. Liikumine teistel vahenditel kaunis nõrk. Majandusliselt oleme küllalt kehvad. (Aga tõtt ütelda, ega meie oma sõduri varustamiseks ja ülevõlpidamiseks aastas sugugi vähem ei kuluta kui Belgia). Võib olla, et nendel põhjustel meil ei ole võimalik Belgia komplekteerimise ja varustamise süsteeme täielikult kopeerida. Küll aga ei puudu meil võimalused neid süsteeme osaliselt omaks võtta ja võib olla isegi kaunis suurel määral. Muidugi mõista, et kõik see tuleks ümbertöötada meie olude kohaselt.

Järelikult peame hoolitsema kõige pealt selle eest, et eelarvesse saaksid sissevõetud suuremad eelsummad tagavaraväelaste kordamise õppusteks; selle tagajärjel võime pikema kestvusega õppusi pida, kui tänavu ettenähtud.

Peame revideerima oma tagavaraväelastega komplekteerimise süsteemi. Et tulevikus mehed satuksid õppustele oma väeosas, vähemalt sellesse väeosas, kuhu nemad mobilisatsiooni korral lähevad, ja et väeosas meeste vanuse vahe ei oleks liiga lahkumisev, vähemalt lahingkoosseisus.

Peame põhjalikke parandusi tegema kraamiga varustamise süsteemis. Et ei oleks seda alalist meeste ümbervarustamist, mis väeosadele väga tülikas protseduur ja meestele ühtlasi ebameeldiv, eriti kui teise mehe peetud riideid tuleb kanda, vaid et iga isik võiks kanda kunilõpunitemale kord selga passitud varustust.

Andmeid 4. jalaväe rügemendist.

4. jalaväe polk Vabadussõjas.

4-as jalaväe rügement, mille järeltulijaks on praegu 4. üksik jalaväepataljon, on üks vanematest väeosadest Eesti kaitseväes. Ühtlasi ka väeosa, mis esimesena Vabadussõjas vaenlastega lahingusse astus.

4. jalaväe rügemendi (sel ajal 4. rahvusline Eesti polk) formeerimist alati Rakveres 6. det-

ruste salk ees ja rügemendi osadel tuleb jõuga teed puhastada.

Narva vallutamiseks oli sõda tõsiasjaks saanud.

Rügemendi seisukord oli raske. Ta pidi enast formeerima ja samal ajal üksikutest väljaõpetamata koolilõpilastest, vabatahtlikutest ja kaitseliitlastest koosnevate ning korraldamata jõududega võitlust pidama enamlaste relvastatud

Kol. A. Seiman.

Kol.-leitnant V. Koch.

sembril 1917. a. Esimeseks rügemendi ülemaks ja seega ka rügemendi formeerijaks oli kapten Vahtramäe.

Rügemendi eluiga esmakordselt ei olnud pikk, sest 5. aprillil 1918. a. saadeti see okupatsiooni võimude poolt laiali. Novembris 1918. a., kui okupatsiooni ajajärk lõppes ja saksa võimud hakkasid Eestimaalt lahkuma, ähvardas kodumaad idapiirilt uus hädaoht.

Ajutine valitsus 16. XI. otsustas Eesti rahvaväe kokku kutsuda ja seekord määrati 4. rügemendi asukohaks Narva linn.

21. novembril jõudis kolonel A. Seiman, kes oli määratud rügemendi ülemaks, Narva ja asus siin oma raskete ülesannete täitmisele — rügemendi formeerimisele ja Narva kaitsmisele.

28. novembril kell 0530 alustasid punased suuremate jõududega pealetungi Narvale. See pealetung tõrjuti tagasi. Joa mõisa väljal löödi Viljandi kommunistlik polk täiesti puruks. Samal päeval lahkusid saksa 405. rügemendi osad Narvast ja lasid mõlemad sillad Narva jõel õhku. Kell 1500 ajal selgus, et venelased on Narva-Jõesuus 700-mehelise dessandi maale saatnud, mis seljataguseid teid ähvardab läbilõigata. Sellepärast annab kohale jõudnud Viruväerinna ülem, kindral Tõnisson, käsu Narva maha jätta ja taanduda Auvere-Repniku joonele. Peeterristi kiriku juures on juba Narva-Jõesuust maale tulnud mad-

salkadega. Ennastsalgavalt ja kohusetruult kandis rügement tema peale pandud ülesannet. Pidades vaenlasega võitlust ja samm-sammult vaenlase ülevõimu all taandudes võimaldas ta Vabariigi valitsuse aparaadi loomist, läbiviia mobilisatsiooni, luua ja korraldada kaitseväge ning nõutada abi väljaspoolt.

10–20-kilomeetrilise rinde kaitsel 200–300 mehega oli võimalik ainult sulgeda suuremaid teid; läbimurrete, metsadest ja vähemaid teid mööda läbitulnud vaenlase osade likvideerimiseks puudusid varud, sellega on ka seletatav miks vaenlane alati meie seljatagust ähvardas ja rügement oli sunnitud taanduma. Nii tegi rügement läbi raske ja vaearikka taandumise Narvast — Valklani. Siis tuli pööre Vabadussõjas ja 4. rügement läks esimesel võimalusel suure hooga pealetungile. Pärast Narva vallutamist meie vägede poolt oli rügemendil võimalus enese formeerimist jätkata. Formeeritakse II. bataljon, mille ülemaks määratakse kapten Vende.

28. veebruaril vahetab 4. rügement Narva eelsetel positsioonidel 5. rügemendi ja asub Narva kaitsesele. Vaenlane pommitab alatihi Narva linna ja punased kordavad pealetungi katseid. Ägedateks kujunevad aeg-ajalt lahingud Lilienbachi mõisa ja Pijussa silla raioonis. 13. maist algab Põhjakorpus pealetungi Petrogradi suunas, seega nihkus rinne Narvast kaugemale. Rügement sai

siis kergemalt hingata ja saadud haavu parandada.

Juuni kuul formeeritakse III. pataljon, mille ülemaks määratakse kapten Koch.

Põhjakorpus, mis vahepeal ennast Loode armeeks ümber oli nimetanud ja Petrogradi alla välja jõudnud, hakkas juulis punaste surve all tagasi nihkuma. Uuesti tõusis esile Narva kaitsmise küsimus.

Algasid vahetpidamata lahingud Luuga jõe joonel 4.—12. augustini, mis rügemendilt terve Vabadussõja kestvusel kõige rohkem ohvreid nõudis, sest rügemendi rinne oli umbes 20 km. pikk ja vaenlase jõud olid suures ülekaalus ning koosnesid tema parematest väeosadest.

9. septembril vahetab 9. rügement 4. rügemendi ära ja viimane asub puhkusele Narva linnas.

5. oktoobril 1919. a. 4. rügement asub järvede joonel, vahetades seal asuva 1. jalaväe rügemendi.

11. oktoobril algas Loode armee teistkordselt pealetungi Petrogradi suunas, millest ka 4. rügement osa võttis ja jõudis Ropsha lossini, Mihailovskoje-Gostilitse joonel. Petrogradi värvate all sai Loode armee lüüa ja algas paanilist taandumist. Sellega oli sunnitud 4. rügement taanduma endistele seisukohtadele — Järvede joonel.

15. XI. asus 4. rügement Luuga jõe Itovo-Orlõi-Keikino-Kurovitsa-Prirjetsje joonel. Vaenlase surve alla taandus 24. novembril Orlõi-Feodorovka-Korotelli-Vaiksejärve joonel, selle kaitsjajoonel jäi kuni sõja lõpuni.

Vabadussõja lõpvõitlused kujunesid eriti rasketeks. Vaenlase pealetungidel ei olnud vahet, jõudude vahekorid oli 1:5 vaenlase kasuks. Tuli nädafate kaupa asuda metsa all ja soodes esialul täiesti kindlustamata liinil, mis tegi sõduri elu väga raskeks.

Sõjategevus lõppes vaherahu maksmahakkamisega 3. jaanuaril 1920. a.

Pikal sõjateel varisesid manalasse 26 ohvitseri ja 166 sõdurit.

Pärast Tartu rahu jäi rügement esialul Narva-Jõesuht, aprilli kuul paigutati Kadrina raiooni, kus läbi viidi demobilisatsioon ja koondamine.

1921. a. 1. märtsil liideti 6. pataljon, mis asus Viljandis, 4. rügemendiga. Sama aasta juuli kuus likvideeriti 4. rügement. Staap jäi Rakveresse, kuna kompaniid 4. pataljoni nimetuse all määrati 1. jalaväe rügemendi koosseisu alla, Narva.

1924. a. 1. aprillil liidetakse 4. pataljoni 5. rügemendiga, rügement asub Rakveres, kuid 4. pataljon jääb Narva.

1. oktoobril 1928. a. uue organisatsiooni maksmapanemisega luuakse 4. üksik jalaväepataljon, mille ülemaks saab kolonelleitnant V. Koch.

Praegu asub pataljon Jõhvis, kus täie innuga on andunud rahuaja õppe- ja kasvatustööle.

4. jalaväe rügement ja üksikpataljon pärast Vabadussõda.

Pärast Tartu rahulepingut 2. II. 1920. a. koondati rügement Narva-Jõesuht. Aprilli kuul paigutati ta Kadrina raiooni, kus ka läbi viidi demobilisatsioon ja koondati rügement ühte pataljoni. Sama aasta lõpul määratakse rügement rannavalve teenistusse Narva-Jõesuht kuni Loksani.

1921. a. 1. märtsil liideti Viljandis asuv 6. pataljon (end. 6. rügement) 4. rügemendiga, kuid juuba sama aasta juuli kuus likvideeritakse 4. rügement järgmiselt: staap ja komandod jäävad Rakveresse ja nimetatakse ümber 5. rügemendi staabiks, kuna kompaniid, mida nimetati 4. pataljoni, määrati 1. jalaväe rügemendi koosseisu Narva.

Sellega oli vabadusvõitlustes tugevaks võrsunud ja kokku kasvanud rügement likvideeritud. Juhtiv koosseis ära jaotatud 1. ja 5. rügemendi vahel. 1924. a. aprilli kuus liidetakse 4. pataljon 5. rügemendiga. Rügement asub Rakveres, kuna 4. pataljon jääb Narva.

1. oktoobril 1928. a. uue organisatsiooni maksmapanemisega luuakse 4. üksik jalaväe pataljon, mille ülemaks määratakse kolonelleitnant V. Koch, sellega saab 7 aasta möödudes endine rügement jälle iseseisvaks üksuseks. Pataljon asub, kuni uute ruumide valmimiseni Narvas.

28. oktoobril annetak Narva linn, kellega vabadussõja ajal tihedad ja sõbralikud sidemed loodud Narva kaitsmisel, 4. rügemendile lipu.

Praegu asub pataljon Jõhvis, kus täie innuga on andunud rahuaja õppe- ja kasvatustööle.

Lühikese aja jooksul on pataljon jõudsasti edasi rühkinud.

9. juunil s. a. pataljoni ohvitseridekogu algatusel olid pataljoni kokku tulnud vabadussõjaaegsed 4. polgu ohvitserid. Koosviibides otsustati asutada 4. rügemendi kaitseväelaste ühing, mille eesmärgiks alalhoida valmisi sidemeid ja vabadussõjaaegseid traditsioone oma liikmete vahel.

Mõnda reservväelaste kordamisõppustest.

A. Kasekamp.

Teadmisi ja oskusi, mida iga kaitseväelane nii juht kui juhitud vajab sõjakorral, peab ta omandama rahuajal. Iga ülesanne, mis kaitseväe ridades sõjas täita tuleb, olgu ta nii lihtis kui tahes, nõuab vastavat oskust. Hoopiski pole õige see vaade, kui öeldakse, et noh mis oskusi seal ikka vaja on, võta puss kätte ja

muud kui lase. Lasta ju võib, aga mis on selle tagajärjed? Selles seisabki küsimus. Teha võib paljugi, aga väärtuse sellele teole annavad tagajärjed. Puu- või rauatreimine pole sugugi keerukas, võta peitel kätte ja laast tuleb. Oskamata töömehes ei saa siin aga muud kätte kui rikkub ära materjali. Alles meister annab hea

töö. Nii on igal pool. Kui meil kurdetakse alatasa töö vähese intensiivsuse üle, siis selle peamine põhjus seisab õppinud tööliste puudumises. Viimaste ettevalmistamise küsimus tõuseb ikka enam ja enam päevakorrale. Nüüd vaieldakse juba selle üle, kas teatud tööstuse õpilane peab 3 või 4 aastat õppima selleks, et ta oma tööalal nõuetavad oskused omandaks. Nii näeme, et iga tööala, iga kutse nõuab erilisi oskusi ja teadmisi. Ainult teatud oskustega inimene võib anda seda, mis see või teine kutseala nõuab. Oskuseta inimesed on siin ainult õnnetuseks. Nõnda on lugu ka kaitseväeliste oskustega. Oskamata kuulipilduri käes muutub kuulipilduja — see praegusaja lahinguvälja võimas relv — ainult gaasitoruks, mis vahete vahel ka natuke suitsu ja tuld välja ajab, aga kõige tarvilikumal momendil on ta rikkes. Rikkesolevat kuulipildujat veetakse siis kompanii ja parandustöökoja vahel edasi-tagasi, kiskudes seega inimesi asjata lahingust eemale. See väärtuslik relv oskamata inimeste käes muutub ainult üleliigseks ballastiks ja selle suure kasu asemel, mis ta õppinud mehe käes anda võiks, lahingus õppimata mehe käes toob ainult kahju. Nii on iga kutse ja eri oskusi nõudva tööala juures ja nii on ka kaitseväes. Kaitseväelase ettevalmistamisel tekib aga veel üks erimoment, mis puudub teistel kutsealadel ja mille poolest ettevalmistus läheb suuresti lahku kõigist teistest. Kaitseväelast tuleb valmistada ette tegutsemiseks lahingus, kus igal momendil on kaalul võitleja isiklik hävinemine. Viimane põhjus teebki selle ettevalmistamise eriti raskeks. On vähe sellest, et õppinud kuulipildur rahuaja tingimustes laskerajal hästi märki tabab ja kuulipilduja ta käes laitmatult töötab, vaid ta peab sama hästi töötama ka lahingus, kus tema ümber lõhkevad suurtükimürsud ja kus vastase kuulipilduja teda oma kuulirahega vahetpidamata segab. Jätab ta siin oma ülesande täitmata, siis on tema hea oskus ja rahuaja tingimustes näidatud head tagajärjed olnud asjata. Seega kaitseväeline õpe ei seisa mitte ainult mehhaaniliste harjutuste kätteõpetamises ja tehnilises drillis, vaid see on tihedalt seotud kasvatustööga. Kartus enesehävinemise eest ei tohi võitleja tegevust lahingus halvata. Muudab see kartus võitleja lahingus teovõimetuks, siis pole temast kui võitlejast vähematki kasu. Seega kaitsevälase ettevalmistus pole mitte nõnda lihtis, nagu see vast pealiskaudsel vaatle-

misel paistab, vaid on väga vastutusrikas ja raske ülesanne.

Kõik need teadmised ja oskused, mis kaitseväelane vajab sõjakorral, peab ta omandama rahuajal. Sõjaajal neid omandama hakata on juba hilja. Sõja puhul moodustab kaitseväge peamassi mitte see väikearvuline kaader, kes teenib kaitseväs rahuajal, vaid need reservid, keda rahuajal kaitseväge ridades lühikese teenistusaja jooksul ette valmistatakse. Mitte ainult juhitavate, vaid ka juhtide enamik tuleb sõjakorral reservist. Mida põhjalikumalt on omandatud teadmised ja oskused kaitseväge sundteenistuses, seda kauemini nad hoiuvad alal ja ümberpöörduvalt — pealiskaudselt omandatud oskused ja teadmised haihtuvad varsti.

Põhjalikkude oskuste omandamine nõuab palju aega. Meie kaitseväge sundteenistuse aeg on lühike, mis ei võimalda anda põhjalikke oskusi kõigil vajalikkudel aladel ja sunnib leppima ka vähemaga. Tööpäeva pikendamise ja töö intensiivsemaks muutmisega võib osa raskusi võita, kuid mitte täielikult. Ühel või teisel ettevalmistuse alal jäävad sisse teatud tühemed, mida loetletud tingimustes raske täita ja lõpetades sundteenistuse, tuleb selles teadlik olla, et mitmelgi alal pole kõike seda omandatud, mis oleks olnud tarvilik. Et ruttu omandatud õpe ka ruttu ununeb ja et korra omatud oskusi hoopis mitte ära unustada, selleks tuleb neid korrata. Need kordamisõppused annavad seda suuremaid tagajärgi, mida varakumalt nad peale reservi minekut ette võetakse ja mida sagedamini neid korratakse.

Teisest küljest sõjateadus areneb kiiresti. Tarvitusele tulevad uued võitlusabinõud ja sellega koos tekivad uued võitlusvõtted. Määrustikke ja eeskirju uuendatakse alati. Mõned aastad reservis viibinud kaitseväelane on juba mitmes asjas maha jäänud nendel aladel, mis vahepeal uuendatud. See kõik nõuab reservis olevatelt kaitseväelastelt alalist teadmiste värskendamist ja kordamist. Seda peavad võimaldama neile kordamisõppused. Et aga kordamisõppuste sagedus ja nende teostamise vältus olenevad maianuslikkudest võimalustest, missugused meie oludes pole kuigi lahedad, siis tuleb peale sunduslikkude kordamisõppuste ära kasutada ka veel teisi teid. Eeskätt reservohvitseridele on vaja korraldada mitmesuguseid vabatahtlikke kursusi, loenguid, võimaldada reservväelastel, eriti juhtidel osa võtta tähtsamatest kaitseväge õppustest jne.

Reservohvitseride tutvunemine uute ilmuvate eeskirjadega on tulevikus hõlbustatud seega, et iga reservohvitserile antakse kätte kohe peale nende ilmumist teatavad üldised ja kõik need erieeskirjad, mis käsitlevad vastava väeligi lahingõpet. Reservohvitseride varustamine eeskirjadega hakkab esmakordselt maksma käesolevast aastast ja seda ei saa teostada korraga, vaid sedamööda, kuidas uued eeskirjad ilmuvad. Senisel eeskirjade väljaandmisel arvestati ainult aktiivkaitseväge tarvidustega. Reservohvitseridele eeskirjade jagamine nõuab hoopis suuremat tiraaži ja lisakrediite.

Vastavalt eeskirjade ilmumise tempole rahuldatakse reservohvitseride nõuded sel alal. Eeskirjade kättetoimetamine reservohvitseridele sünnib väeosa kaudu, kuhu koosseisu on reservohvitserid sõjapuhtuks määratud. Eeskirjadega varustamine võimaldab reservohvitseridel jälgida nendes ettevõetud muudatusi ja uudsusi. On teine küsimus, kui hoolega reservohvitserid neile kätteantud eeskirja uurima hakkavad. Arvan, et nad siiski neid loevad, vähemalt kordamisõppustele kutsumise eel. Kordamisõppustel on alati võimalus kontrollida vastava katsega, kui võrra põhjalikult reservohvitserid on suutnud süveneda eeskirja sisusse. Igatähel nüüd, kus meie kordamisõppused on muutunud lühiajalisteks, nende õppuste ajal reservohvitser ei jõua enam tutvuda vajalikkude eeskirjadega põhjalikult ja tal tuleb see töö teha ikka enne või pärast neid õppusi.

*

Nüüd, kus kordamisõppustele terved väeosad kutsutakse ja nende kestvus on ainult paar nädalat, võib tekkida küsimus, kas nii lühikestel õppustel jõutakse saada kätte seda, mis nendelt oodati ja kas siin ohvitseridel, allohvitseridel ja sõduritel on võimalik lühikese aja tõttu tutvuda kõigi sellega, mis neil vaja? Siin tuleb tähelepanu juhtida sellele, et nendelt lühiajalistelt kordamisõppustelt ei saa rohkem nõuda, kui nad suudavad anda. Kui seame siin ette väga laiad eesmärgid, ja koorname nende õppuste kavandamiseks kõiksuguste ainetega, siis võib küll juba ette öelda, et nad oma ülesannet ei täida. Need mõned õppuse päevad muutuks ainult rabelemiseks mitmesugustel õppealadel ja resultate annaks see vähe. See õppekava, mille alusel käesolevaid õppusi korraldatakse, seab neiks õppusteks üles piiratud ja täiesti konkreetseid ülesanded. See

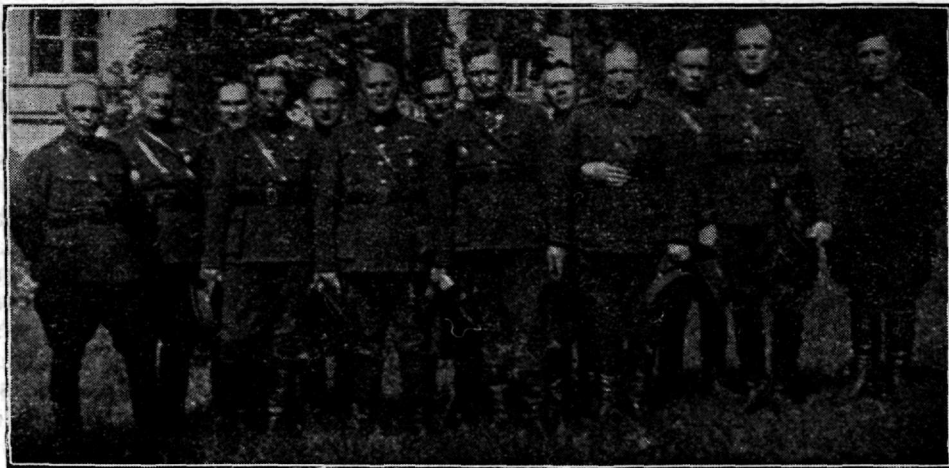
paarinädaline õppus pole muud, kui ta kujutab endast ühe tsükli lahingkoolist, kus maastikul lahendatakse rida konkreetseid ülesandeid ja sellejuures iga reservväelane täidab neid ülesandeid, mis temal seal tuleb täita sõjakorral. See on kõige loomulikum ja otstarbekohasem õpetamise viis ja seda teed tuleb meil käia. On arusaadav, et enne ülesande täitmisele asumist õppuse korraldamine peab võimaldama vajalikku instrueerimist. See on ka käesolevatel õppustel ette nähtud. Sel otstarbel jagunevadki õppused 2 ossa: esimene — ettevalmistav periood, teine — lahingülesannete läbiviimine maastikul.

Ettevalmistav periood pole mitte kõigile reservväelastele ühepiikkune, oleneb vaid sellest, missuguseid ülesandeid kellelgi täita tuleb. Juhtidel, kelle ülesanded keerukamad, on ta pikem kui juhivate, sellejuures ohvitseridel pikem kui allohvitseridel.

Ettevalmistav periood peab igale reservväelasele andma täieliku ettekujutuse neist ülesannetest ja tegevusviisidest, mis temal tuleb täita, asudes tegeliku ülesande lahendamisele konkreetse olukorras. On arusaadav, lühikene aeg ei võimalda ettevalmistaval perioodil nimetatud instrueerimist väga põhjalikult toimendada ja harjutada oskusi kindlasti kätte. Viimane nõuaks väga palju aega, mispärast nii suuri nõudeid siin ei saa üles seada. Ettekujutuse aga oma ülesannetest ta anda võib ja peabki andma, vastasel korral ei saa tegelikkude ülesannete lahendamisele asuda. Viimaste harjutuste ülesanne on:

- harjutada reservohvitseri ja -allohvitseri nende üksuste ja allüksuste juhtimises, mille ülemateks neid määratakse sõjakorral;
- värskendada sõdurite aktiivteenistuses omandatud sõjalisi oskusi, ühes sellega neid tutvustada praegusaja võitlusviisidega ja võitlusvahendite kasutamise lahus, teotsedes nii üksikult kui üksuste koosseisus.

Selle eesmärgiga korraldatud ja hästi organiseeritud ka lühikene lahingõppe tsükl suudab kindlasti anda soovitud tagajärge, kuid juba oma piiratud eesmärkide kohaselt ta ei mahuta endasse kõike neid küsimusi ja harjutusülesandeid, mis reservväelasel läbi teha vaja. Äärmiselt piiratud aeg ei luba seda. Tähelepanu jääb üle veel rida küsimusi, mis tuleb lahendada väljaspool neid kordamisõppuste la-

Reservlaste kordamisõppuste juhte.

Pildil: Kol.-leitnandid: Triik, Kohal, Tuisk ja Koch, major Matson, kindral Tõnisson, kolonel-leitnandid Sauselg ja Laurits, kapten Reinglas, major Grauen, kapten Luts, major Sinka, kol.-lt. Külaots.

hingtsükleid. Nende küsimuste lahendamist peame otsima kuskil mujal.

Laskeasjandus näiteks on omaette suur ala, mis nõuab pikemaajalist harjutamist ja treeningut. Käesolevatel õppustel oleme suutnud läbi võtta ainult 1—2 laskeharjutust. Nende harjutuste läbivõtmisega võime veidi kontrollida reservväelaste laskeoskust, aga mitte arendada nende laskeosavust. Uusi suuremaid kordamisõppusi meie selleks treeninguks korraldada ei saa. Selleks puuduvad meil materjalsed võimalused. Need reservväelased, kes kaitseliidus end laskmise alal harjutavad, saavad selle treeningu seal ja eritreeningut enam ei vaja. Kõik teised aga, nende hulgas ka need kaitseliitlased, kes lasketreeningut kaasa ei tee, vajavad erilisi õppusi tegelikkude laskeharjutuste läbivõtmiseks ja relvade tundmaõppimiseks.

Laskeasjandus pole ainukene ala, mis reservväelaste lahingharjutusteks korraldatud kordamisõppustelt on jäänud välja, vaid on ka teisi alasid. Nende õppuste korraldamiseks peame leidma ka kuskilt aega ja ruumi. Kas selleks on suuremaid koondamisõppusi vaja korraldada või saab seda kohapeal kuidagi teisiti läbi viia.

Paistab olevat tõenäoline, et laskeharjutuste läbivõtmiseks pole vaja sugugi väeosade kaupa reservlasi koondada kokku garnisonidesse, kus laskeharjutuste läbivõtmine suure hulga inimestega korraga muutub väga raskeks. Meil on kaitsväe ja kaitseliidu poolt asutatud terve

võrk laskeradasid üle maa. Kuigi neist osa laskeradasid on väga algelises seisukorras, võimaldavad nad siiski lähedamaa laskeharjutuste korraldamist. Selleks, et reservväelased võiks neile ette nähtud 2—3 laskeharjutust läbi võtta, pole vaja neid kaugelt koondada ühisesse garnisoni, vaid nad võivad teatud juhatuse ja kontrolli all need harjutused läbi viia näit. oma valla või küla piirides asuval laskerajal. Sel viisil korraldatud õppeharjutused annavad tugevasti aja ja kulu säästu ja teevad võimalikuks ka niisuguste õppuste korraldamise, mis suuremate koondõppuste kaudu meie oludes pole kunagi võimalikud. Kuidas ja kelle kaudu niisuguseid ühe-kahe päevaseid õppeharjutusi organiseerida tuleb, see on korraldamise küsimus, aga seda teed meil nähtavasti katsetada tuleb.

Reservohvitserid, kui juhid, vajavad sagedamat kokkupuutumist oma väeosadega ja põhjalikumat täiendusettevalmistust, kui seda suudavad anda lühiajalised sunduslikud kordamisõppused. Siin tuleb täiendusõppusi korraldada ka vabatahtlikul alusel ja eneseharimise teel. Kordamisõppused väeosade kaupa loovad võimaluse kõigil väeosa reservohvitseridel kokku tulla, üksteisega tutvuneda, üksteist töö juures tundma õppida. See loob soodsa pinna püsivamate sidemete loomiseks teatud väeosa reservohvitseride enda vahel, kui ka sama väeosa reserv- ja aktiivohvitseride vahel. Kui reservväelaste kordamisõppuste puhul kõik väeosa reservohvitserid astuvad sama väeosa oh-

vitseride kogu toetajaks liikmeks, sellega oleks esimene nurgakivi väeosa reserv- ja aktiivohvitseride kontaktloomises pandud ja siit kaudu võiks hakata arenema nende vahel püsivam side.

Praegu on märgata uut hoogu ka ohvitseride organiseerimises vabadussõja-aegsete rügementide kaupa. Kui meil seni oli olemas ainult 1. Eesti polgu organisatsioon, siis hiljem organiseerisid vabadussõjaaegsed 5. rügemendi ohvitserid. Nüüd on asutatud „4. jalaväe rügemendi ühing“ ja eeltööd tehtud samasuguse ühingu asutamiseks vabadussõjaaegsete 2. jalaväe rügemendi ohvitseride poolt.

Need vabadussõjaaegsete rügementide organisatsioonid aitavad koondada Vabadussõjas ühistes võitlustes karastatud ja tugeva lahingsõprusega seotud ohvitseri. Oleks väga soovitatav, kui kõik vabadussõjaaegsete väeosade ohvitserid sarnased ühingud asutaksid. Nimetatud ohvitseride ühingud ja seltsid aitavad kaasa reservis olevate ohvitseride koondamiseks, nende sidemete loomiseks praegu sama nime kandvate väeosade ohvitserikogudega, aitavad levitada vabadussõjaaegseid traditsioone ja kergendavad tulevikus reservohvitseride organiseerimist üldse.

Kümme aastat laskmist.

Jooni ja põhimõtteid meie rahuaegsest õppetööst jalaväe laskeasjanduse alal.

O. Sternbeck.

Kirju ja sugugi mitte vaba sisemistest vastoludest oli see mõistetekompleks, mis tekkis Maaõhukasõja vältusel jalaväe võimete ja jalaväe relvade kohta ja mille päranduseks saime muudugi ka meie.

Kord näis, nagu oleksid jalaväe enese relvad üldse võimetud korda saatma midagi otsustavat, tegema midagi nimetamisvääriolist. Tekkis isegi lөөkklause: „Suurtükivägi vallutab, jalavägi ainult okupeerib, „ujutab üle“ vallutatud maa-ala.“

Suured „materjalühingud“ aga, kus nädalatega mõõdetavates pommitustes välja paisati ennekuulmata hulke metalli ja lõhkeaineid, näitasid, et ka niisugune vastase positsioonide „ülesküündmine“ ei suutnud lõplikult murda kaitsja jalaväge. Pääseti edasi, kuid ainult „tolhaaval“, ootamata ruttu satuti jälle vastamisi kaitsja jalaväe mõjuva vastupanuga.

Siiski, jalaväe senisel põhirelval, vintpüssil, näis olevat kätte jõudnud raugaiga, peatse kolikambrisse heitmise perspektiiv. Kuulipilduja suurtes massides, igasugustes mõeldavates ehitusvariantides ja käsitamisviisides pidi täitma selle augu, mis oli tekkinud jalaväe tules, kui suurtükivägi koost laiali pildus kõik tihedad formatsioonid ja jalaväe tihedate, tulevõimsate ahelikude asemel sundis võitlema üksikute gruppidega, saarekestena.

Rohkem kuulipildujaid! See oli põlev löökhüüd. Ning neid tekkis ka kui seeni

vihma järele, igasugustes konstruktsioonides ja raskustes. Ega selle juures kõik hea ja otstarbekohane ei olnud mis loodi. Saksa kerge „Maxim“ oli ühes kergendamisega läinud nii tujukaks ja takistustega töötavaks, et tema kohta varsti peale sõja lõppu sunnitud oldi tunnistama, et see „mitte ei ole püss, mis laseks kui masin, vaid keerukas masin, mis siiski ainult kui püss lasta suudab“. Prantsuse „Chauchat“ oli küll äärmiselt odav ja teda paisati rindele kuulmata hulgal, kui palju temast aga kasu oli, on kaunis küsitav. Rahuaegsetel õppustel võis näha, kuidas temast iga magasinil väljalaskmise vältusel mitu korda kinnijäänud padruneid ja kesti välja urgitseti, igal sihturil oli pea ümber mäsitud paks käterätik või sall, sest et laekaba otsaga peaaegu ühele tasapinnale ulatav mehhanismipesa muidu sihturi põsekondi oleks „vaese omaks“ peksnud. Peenike ja lühike, vahetamist mitte võimaldav vintraud ei kannatanud välja kuigi kestvate tuleandmist. Saksa „Bergmannil“ oli sihtjoon paigutatud niipalju relva rauaõõne teljest kõrvale külje peale, et sihtmiseks kael otse valutegevalt kõverasse tuli paenutada ja relva õigest palgelöömisest juttugi ei võinud olla. Inglise ja ameeriklaste gaasisurvega töötavad kerge-kuulipildujad tahmusid ja ummistusid, ülekuumendumine viis nad kiiresti rivist välja, kuna vintraudade ja mehha-

niiside vahetamine tulejoonel kuidagi võimalik ei olnud. On raske uskuda, et sarnastest relvadest oleks antud kuigi palju tõesti mõjuvat ja hästi pihtasihitud tuld.

Siiski — need loodi, neid tarvitati, oldi nendega rahul ja räägiti põhjalikust pöördest, täielikust revolutsioonist jalaväe relvastuse ja võitlusviiside alal.

Seniste masinrelvatüüpide ülesannete piirisid selle juures aina laiendati. Raske „Maxim“, mille laskekauguste piiriks enne Maailmasõda loeti umbes 800 meetrit, pidi nüüd jalaväele oma tuld ette kandma hakkama äärmiste sihikuulatusteni. Sellest oli veel vähe, loodi erilise laskemoon suurtele distantsidele laskmiseks. Rõhutati mõjuva tule andmist rasketest kuulipildujatest distantsidele kuni 3500 meetrit, olgugi et katsed näitasid, et kuulipilduja „kuuliviik“ sarnasel distantstil kõrguti vähemalt 100—120 meetrit laiali paiskub.

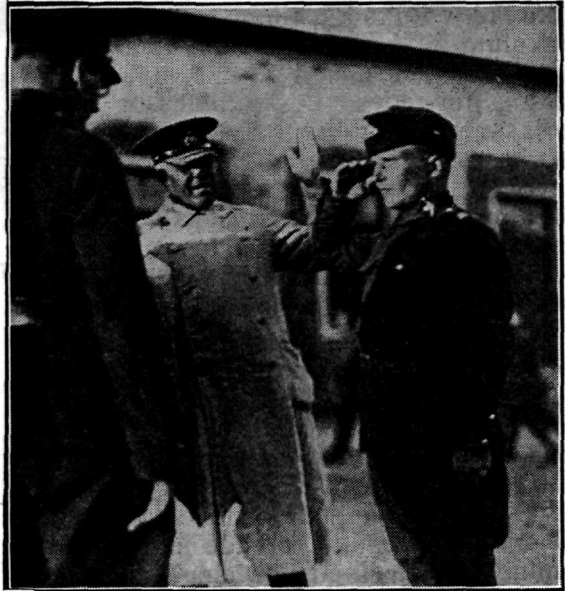
Masinrelvade ülesannete piiride laiendamise ja masinrelvade arvu kiire kasvamisega käsikäes käis ka jalaväe varustamine terve „saaterelvade“ arsenaaliga ja igasuguste lähedamaa võitlusvahenditega. Lugemata hullk igasuguseid pommi- ja miinipildujaid, kõige primitiivsematest siledatorulistest mörseritest kuni võrdlemisi täpsat ja kiiret tuld võimaldavate ning võimsate mürskudega töötavate riistadeni, sai suurvalmistuse objektiks ja paisati väerinnetele jalaväe võimete suurendamiseks. Paiguti sai jalavägi oma koosseisu vähemakaliibrilised suurtükid. Käsi-granaate hakati lähedamaa võitluses tarvitama ikka suuremal ja suuremal arvul, oli küllalt juhtumisi, kus neid võrdlemisi väga kitsastes võitluspiirkonnis ööpäeva jooksul välja loobiti kümneid tuhandeid. Tugevajõuline püstol muutus enesekaitse relvast tõsiseks võitlusrelvaks kaevikute ja lõhenglehtrite rägastikus.

Kogu sellest arsenaalist, mille varjus jalaväe endine põhirelv, vintpüss, juba täiesti näis suikuvat unustuse hõlma, oli ikkagi veel vähe. Täie jõu ja iseseisva edasilükkumise võime pidi jalaväele andma alles täiesti uus „jalaväe relv“ — tank.

Imeliku kontrastina kõlavad selle kõrval ameerika vägede ülemjuhataja kindral Pershingi sõnad ühes tema ettekandes 1918. aastast:

„Suured kogemused, mis on saadud Prantsuse rindel sõdimise tingimuste hoolsal tundmaõppimisel, kinnitavad minu vana arvamist, et kõige tähtsam on, et iga jalaväe sõdur oleks hea laskur. Põhjalik

väljaõpe mitmesugustele distantsidele laskmises ja nende laskmiste iseäralduste põhjalik tundmaõppimine, nagu seda nõuavad meie eeskirjad, on väga tähtis ja tarvilik. Meie liitlased alles nüüd on sellest täiel ulatusel aru saanud ja täiendavad oma puudusi laskeväljaõppe alal.“

Reserv noorem-allohvitsers Mägar,

Voka valla mees, kellele Divül avaldas käsu kirjas kiitust korraliku esinemise eest 12. skp.

Ning samast aruandest on pärit lause, mida praegu võib leida põhjapaneva paragrahvina mitmes ameerika eeskirjas:

„Jalaväe põhirelvaks on vintpüss. Maailmasõda ei ole seda mitte ümber lükanud, vaid ainult veel kord tõestanud.“

Ning yankeedel ei tohiks ometigi puudust olla dollaritest, et oma jalaväge varustada kõigi mõeldavate masinatega ja erakorraliste võitlusvahenditega...

Kust leida selles ideede rägastikus sihtjooni meile?

*

Osalt on tee meile võimsalt ette kirjutatud meie vaesus...

Oma Vabadussõja sõdisime läbi peasjalikult püssiga. Kuulipildujaid oli meil alguses hoopis vähe. Oli vaid piiratud arv kergekuulipildujaid ning nendega ei osanud meie töötada. Raskekuulipildujaid tuli hiljem sõjasaagina juurde, kuid ka nende töötamine oli võrdlemisi vaeviline. Iga väiksem kui rike viis nad ikka töökotta parandusele, sest et vähe leidis nende materjalosaga niivõrra tuttavaid

juhte ja mehi, kes rikked otsekohe koha-peal ise oleksid ära parandanud. Ja kui nad selle peale vaatamata ikkagi töötamas hoiti, siis ei võinud neilt kuidagi oodata täpsat ja mõjuvat töötamist. Selleks olid nad kõigepealt liig armetumas seisukorras. Lähikulunud rauad, igas liigendis logisevad ja tudisevad alused, kiilkurvad sihikud, viimase võimaluseni ärakulutatud lukud. See oli tõeline masinrelvade „surnuaed“, mis meie Vabadussõja lõppedes keskladudesse kokku korjasime kokkutõmmatavatelt ja liikvideeritavatelt väeosadelt. See surnuaed ei võinud kuidagi olla meie võiduka jalaväe peamiseks relvastuseks Vabadussõjas. Raskuspunkt relvastuses oli ikkagi individuaalrelv, vintpüss, millega ikkagi töötada osati ja mille võimetusse usuti.

Vabadussõja lõppedes ja rahuaegse õppetöö algades liikus meie töö nagu isenesest samadele radadele. Automaatrelvade luukambri elluäratamine ja „noorendamine“, nende relvade kapitaalremont, komplekteerimine tarvilikkude tagavaraosadega ja tulejoonel vajalikkude tööabinõudega, uute relvade juurdemuretsemine jne. ei olnud ühe ega kahe päeva töö. Osalt ei ole ta lõppenud veel praegugi.

Mis aga meil rahuaegseks tööks otsekohe kätte anda oli, see oli täiesti korrasolev, „vabrikuuus“ vintpüss. Ning selle said ka kõik rahuaegset õppetööd algavad väeosad kätte 1921. aasta suvel.

Ning otsekohe ühes sellega pääseb maksvusele tendents, mis kuni tänapäevani on valitsev olnud meie laske-eeskirjades ja tegelikus väljaõppes.

Nüüdisaja lahinguväljal ei ole võimalik tulle saata pikki ja tihedaid, massilise püssitule andmist võimaldavaid ahelikke. Vintpüss on ja jääb praeguse aja lahinguväljal üksikvõitleja individuaalseks tapperelvaks. Niisugusena ta nõuab äärmist täpsust töötamisel. Kui seda täpsust ei saavutata, kaotab vintpüss üldse oma tähtsuse.

See täpsuse saavutamise tendents ilmub ennast juba meie esimestes juhtnõrides laskeasjanduse alal.

Üldjoontes veel peaaegu täielikult baseerudes ennesõjaaegsetele vene eeskirjadele, toovad need juhtnõrid siiski juba uusi elemente saavutuste hindamisesse.

Lihtis ükskõik kuhu sattunud tabamine väravasuurusesse kilpi ei rahulda enam. Kilpidele ilmuvad ringid ja paral-

leel-nelinurgad, tabamusi hinnatakse silmade järel, püütakse sellega koondada tabamusi märgi keskele ja tuuakse õppustesse terav võistluse joon.

Et see tendents läbi lööb, selleks olid meil head eeldused. Vabadussõja kogemused näitasid selgesti, et eestlane võib olla tõsine kütt, rahulik ja külmavereline, enesevalitsemist ka rasketes tingimustes mitte kaotav. Kui ta seda võis olla Vabadussõjas, halvasti korrashoitud ja õieti mitte kunagi kordaseatud ja proovitud relvastuse ning hoopis puuduliku väljaõppe juures, siis võis hoopis teisi tagajärgi loota hästi kordaseatud relvastuse ja süstemaatilise väljaõppe juures.

Ei või öelda, et esimesed sammud selles sihiskohas oleksid andnud hiilgavaid tagajärgi. Juhtide, õpetajate eneste ettevalmistus oli selleks liig nõrk.

Vabadussõda lõi meil suuri kujusid isikliku vaprusel ja ka võitluse käigu üldise juhtimise alal. Ta ei annud meile aga mingisuguseid kogemusi õpetamise alal. Samuti ei annud ta meile midagi oma relvastuse materjalosa tundmaõppimise, korrashoitu ja kordaseadmise alal. Ilma selleta on aga täiesti võimata meest, kes esimest korda kätte võtab püssi, õpetada kütiks, ilma oma relva omaduste ja materjalosa põhjaliku tundmiseta on ka võimata saada kütiks.

Ei puudunud ka otsekohe vastutöötamine uutele tendentsidele. Tihedate laskeahelikide ja huupi väljakihutatud massilise püssitule pilt, mis valitses kõigil lahinguväljadel Maailmasõja algupäevil ja mis idarindelt ei kadunud ka selle sõja lõpupäevil, vangistas veel paljude juhtide vaimu. Täpsalt laskma õppimine tundus veel paljudele sõjas täiesti tarbetu ajaviitmisenä.

Ei olnud siis ka ime, kui esimestel vaatuslaskmistel 1921. ja 1922. aastal näha sai asju, mis nüüd võiksid ainet anda ainult naljatilkadele ja karrikatuuridele. Mäletan, muu seas, ühte niisugust laskmist, kus 100 meetri peale püsti asendist ilmnatu suure kilbi pihta sihitud laskudest enam kui pooled rikošetterisid 30—50 meetri kauguses laskurist ja kilpidesse enestesse sattus üliväga vähe kuule... See oli meie „tasapind“ tol ajal ja sellest tasapinnast välja minnes hakkasime taotlema täpsuslaskmist, koolitama küttsid!

Kord maksvusele pääsenud tendents jäigi aga maksuma, vaatamata esimestel katsetel saavutatud ebaedule, vaatamata

Kol. Loorits selgitab taktikaliste õppuste tulemusi.

meie väljaõppe teostajate esialgsele vilumatusele, vaatamata teatavale umbusaldusele ja isegi vastutötamisele, mis talle alguses vastu toodi väga mitmelt poolt.

Mõni aasta hiljemalt ilmunud „Laskeeeskiri jalaväe relvadele“ süvendab seda täpsuse taotlemise tendentsi veel tunduvalt. See eeskiri on suuremalt osalt rajatud saksa eeskujule, ainult harjutuste kavvad ja harjutuste läbivõtmise tähtjad on kohandatud meie tolleaegsetele väljaõppe tingimustele.

Selles eeskirjas läbiviidud süsteemi alusmüüriks on juba laialdane, põhjalik ja õige suurt töötamistäpsust taotlev punkt-laskmise (õppelaskmise) kursus. Sakslastel oli see kursus laske-väljaõppe alusmüüriks olnud aastakümneid enne Maailmasõda. Selle sõja kogemused näitasid, et see töö head vilja oli kandnud. Et saksa sõjavägi just tänu sellele põhjalikule punkt-laskmise koolile oli saanud väga hea laske-ettevalmistuse, et see ettevalmistus ennast ka lahingus igal sammul tunda andis tule tõsise mõjuvuse ja võitlejate kindla usuna oma relva ja enese võime-tesse, selles olid kõik sõjakogemuste hindajad Saksas täiesti ühel arvamusel. Meil ei olnud mingisugust põhjust umbusaldust tunda selle hinnangu vastu ja täiesti rahuliku südamega võisime sellele raske katse väljapidanud alusmüürile rajada ka oma laske-ettevalmistuse.

Ühes sellega rajati sootuks uuele alusele ka laskepraktika lahingutingimustele lähedates oludes — nn. lahinglaskmine. Vene eeskirjast laenatud šablooniliste, eeskirjas täpsalt ettekirjutatud, ainult nime poolest lahingsisuliste harjutuste asemele

astusid mitmekesised, antud maastikuoludele ja teatavatele lahinguliste olukordadele võimalikult hästi kohandatud, õppetöö juhi enese poolt täiesti vabalt kombineeritavad harjutused. Uue eeskirja kohaselt ei olnud „lahinglaskmine“ enam mitte lihtsate ettekirjutatud numbrite täitmine, vaid tõsine „laskepraktika lahingutingimustes“, punkt-laskmise kursusel omandatud oskuste ära kasutamine lahingtingimustele võimalikult lähedates oludes.

Veel mõned tähtsad põhimõtted paneb maksma uus eeskiri. Neist võib kõige tähtsamaks lugeda laskeõpetuse täieliku individuaalsuse allakriipsutamise.

Püssilaskmise õpetus ei või olla massidrill, komandoliste võtete üheaegne kättedrillimine massidele. See õppus võib algusest lõpuni olla ainult individuaalne. Ei ole olemas vankumataid reegleid, millede milimeetri pealt täppis täitmine annaks hea lasu. On olemas vaid teatavad põhimõtted, milledest mitte ei saa nuhtlemata üle astuda, teatavad üldised juhtnõõrid keha ja käte hoidmiseks jne., kõik muu tuleb alles välja töötada iga antud laskuri individuaalsete omaduste kohaselt. Iga üksiku laskuri iseäraldusi ja „vigu“ tuleb hooliga tähele panna, vastu töötades eksimistele üldiste põhireeglite vastu ja katkudes õpilasest „välja pigistada“ kõik, milleks talle võimalust annab ta kehaehitus ja võimalised omadused.

Sellepärast puudub juba uuest eeskirjast täiesti „laskevalmis võtmine“ komandode järel. On vaid kirjeldatud, kuidas

laskur oma keha, käsi ja jalgu peab hoidma laskmisel, kuidas tal tuleb töötada hea lasu andmiseks, kuidas ta aga kirjeldatud asendi „võtab“, missuguseid liigutusi ta teeb enne kui ta kirjeldatud asendisse püsima jääb, on uue eeskirja kohaselt täiesti ükskõikne ja harutuse alla võtmist üldse mitte vääriv.

Samuti on lahingus tarvitataivate tuleviiside hulgast välja surnud kogupaugud. Öredate lahingriivistuste ainsaks mõeldavaks tuleviisiks võib olla ainult kõige mõjuvam, kõige suuremat tabavust tagav tuliviis ning see on vaba üksiktuuli, „individuaalne tappetuli“.

Selle „individuaalse tappetule“ saavutamisele on suunitud terve eeskiri, sellest vaimust on läbi imbutatud iga ta paragrahv. Ka tule juhtimise ja laskurite kollektiivse koostöötamise peatumise seisab õieti selles, et teetseda nii, et lõppude lõpuks täiele maksvusele pääseks iga üksiku mehe, nii öelda, läbimõeldud ja sellepärast ka õieti pihtaminev lask.

Individuaalse koolituse põhimõttega käskäes käib eeskirjast punase niidina läbi vaba võistluse, edasijõudjate ergutamise põhimõte.

Kui püssilaskmise õpetus ei saa olla massiline komandodrill, siis ei saa laskma õpetada surveabinõudega, hirmutamise ja karistamisega. Vaja on igale laskurile sisendada usk, et temast alati võib saada hea laskur, kui ta aga seda ise tahab, vaja on teda virgutada püüdmisele, vaja on temas äratada võistlustung, sportline vaim.

Selleks loob eeskiri terve rea võimalusi. Juba relvade materjalosa õppusel ei tule arusaajamaid, teatavate „tehniliste“ eelteadmistega teenistusesse tulnud mehi sundida igavuse ja tülpimiseni tuupima kõige algelisemaid andmeid relva osade ja nende töötamise kohta, mis hädavajalikud on mehele, kes vast esimest korda tegemist teeb sarnase „masinaga“, nagu seda on modern tulirelv. Iga erilist huvi asja vastu, iga silmatorkavat taipamist ja arusaamise avaldust tuleb toetada, püüdes vastata kõigile üleskerkivatele küsimustele ja mitte kõrvale põigates õpilaste teadmishimust lausetega: „See ei kuulu programmi“ või „Seda pole reamehel vaja teada“. Edasijõudvaid ja nõutavat töötamistäpsust ülesnäitavaid õpilasi tuleb kasutada abi-õppejõududena nõrgemate järelaitamiseks. Väikesed autasud, kiitused, järjekorda seadmine saa-

vatuste kohaselt, nende „paremusnimekirjade“ ja eriti silmapaistvamate tabamispiltide väljapanek nähtavatele kohtadele jne. võivad anda mitu korda rohkem, kui kroonulik sundõppus. Ei ole vist liialdatud, kui ütleme, et mõeldavast saavustistemaksimumist vaid 25% suudab anda kroonulik sund, 75% aga tingimata annab õppuse rajamine sportlisele alusele, võistlustahte äratamine.

Sel spordivaimu äratamisel ei ole mitte ainult puht pedagoogiline, puht õpetusline tähtsus. See vaim, kord äratatud, ei saa oma mõju avldamata jätta ka laskuri teotsemisele tõsisel lahingus. Alati parem on taotlenud mees on juba oma sportlise „jonni“ pärast parem ka lahingus, ta „hing“ ei lepi lihtsalt allajäämisega, teise paremuse tunnistamisega.

Sportline võistlemine on maksimaalselt panud ka tervete suuremate üksuste ulatuses. Need võistlused peavad näitama nende üksuste laskeosavuse üldist tasapinda, mitte ainult üksikute parimate laskurite võimeid. Selle juures on alla kriiputatud, et see võistlus milgil tingimusel ei tohi välja kujuneda juhtide „karjääri-võistluseks“, mis võiks kaasa tuua eba-tervet konkurentsi, kadedust ja vaenu üksikute juhtide vahel või koguni viia ebausate võistlusvõtete tarvitamise libedale tee.

*

Head laskmüst ei õpita mitte palja paugutamise, samuti kui viiulimängimist ei õpita sellega, et lihtsalt viiul kätte võetakse ja temal ükskõik mis lugu „krääksutama“ hakatakse. Niisamuti, nagu viiulist puhtad helid kuuldavale tulevad alles siis, kui on ära õpitud õige poognaidmisme ja vasaku käe sõrmede õige „seade“, nii tuleb ka tiheda ja tabava laskmise saavutuseks enne teha õige palju „seadmistööd“. On vaja tasakaalustada laskuri terve kehaseis, on vaja luua loomulik tugi relvale ja relv sellel toel tasakaalustada nii, et ta paigal seisaks „iseenesest“, ilma ühtegi erilist jõupingutust nõudmata. On vaja kindlasti ära õppida päästmise kunst ja luua võtted, mis iseenesest vastu töötaksid iga inimese loomulikule paugukartmisele. Alles kui see kõik tehtud, võib jutt olla korraliku, „hästiseatud“ lasu andmisest. Ka siis, kui juba kord on hakatud laskma, ei jõuta edasi palja laskepraktikaga, palja laskemoona kulutamisega. „Eelharjutuste“ pidev ja väsimata jätkamine on hea laskuri väljaarenemisele

niisama tähtis, kui hea viiuli- või klaverimängija väljaarendamisele väsimata „etiüüdi“, sörmeharjutuste mängimine.

„Kes edu panti näeb ainult suurtes laskemoona normides, annab ise omale välja jõuetusetunnistuse laskeõpetuse alal“ — ka seda võib lugeda meie laske-eeskirja üheks tähtsamatest põhimõtetest.

*

Üleminek üheaastasele teenistusele sundis ette võtma teatavaid muudatusi senises töökavas. Selle juures jäi aga täiesti vanikumatu seisma senise õppetöö peasiht — täpsa, tõesti tapva individuaallasu väljaarendamine.

Täpsuse kohta käivates nõuetest ei olnud vaja midagi kärpida. Neid nõudeid tuli teatavas mõttes isegi suurendada. Kui eelmised programmid veel võimaldasid ja osalt soodustasid üksikuid hooletuid möödalaskmisi, lubades neid parandada nõndanimetatud „lisalaskudega“, siis kaotasid uued nõuded nende lisalaskude andmise võimaluse hoopis ära. Terved seeriad harjutustingimusi seati nii üles, et üks ainus möödalastud või liialt märgikilbi serva lähedale sattunud lask võis riisuda lootuse harjutustingimuse täitmiseks. „Kõik lasud keskmise lahingmärgi pindalasse!“ see oli uute töökavade põhimõte.

Seda võimaldas töö järjekorra lihtne ümberkorraldamine. Kui enne laskur üheainsa õppeperioodi (laskepoolaasta) jooksul omandas teatava väikese vilumuse laskmises kõigile sagedamini tarvisminevatele distantsidele, seda vilumust järgmistel perioodidel samade harjutuste kordamisega kasvatas, ikka kitsamaid piire oma kuulide võimalikule lahkjooksule tõmmates, siis ei võimaldanud üheaastane teenistus enam niisuguste „kordamiskursuste“ kaupa töötamist. Mis teha võidi, seda pidi tehtama korraga, lõplikult, nii et kellegil vaja ei oleks olnud pärast selle juurde tagasi pöörata. See oli võimalik ainult nii, et laskuri kindlat tabamisvõimet hakati välja arendama laskedistantside järele. Teha laskur täiesti kindlaks, mitte ühtegi lasku teatavast lahingmärgist möödalaskvaks kütkis ühel põhidistantsil, siis samasugust töötamis-kindlust taotleda järgmisel distantsil jne., see oli uute kavade siisu. Selle juures pidi laskmine kõigist põhiasenditest, s. o. püsti, põlvelt ja lamades täie kindluseni välja arendatama rünnakudistantsi (200 m) piirides, väljaspool neid piire nõudsid

uued kavad ajateenijalt ainult lamades laskmist.

Individuaalne, laskuri iseäraldustele ja isiklikele võimetele kohandatud õppetöö vajaduse kriipsutasid uued programmid veel enam alla. Kadusid isegi üldised, kõigile sunduslikud harjutuste tabelid. Õppelaskmise „põhikava“ andis ainult näite sellest, kuidas harjutustetsükli valik sündida võis, harjutuste tegelik valik ja määramine jäi tegeliku õpetaja hooletks ja pidi sündima iga laskuri võimete ja omaduste kohaselt.

Mittesunduslikuks jäi endistest nõuetest ainult kiirtule ja „näpslasu“ väljaarendamine. Näis, et üheaastase teenistuse juures ajateenijatest tõsist kiir- ja näpslaskmise oskust omandada suudavad vaid vähesed „äravalitud“.

Äärmise täpsuse saavutamine püssiga töötamisel — see põhinõue jäi seega endiselt maksma täies ulatuses.

See teataval määral „kangekaelne“ kinnipidamine sellest täpsuseprintsüübist rõhutas iseenesest, ilma et seda oleks otsekohe väljendatud üheski eeskirjaparagrahvis, et vintpüss meil ei ole mitte mõni kolmanda järgu tähtsusega abirelv, vaid jalaväe tõeline põhirelv, mis lõppude lõpuks ikkagi on iga võitlustegevuse otsustajaks.

Asjade loomuliku käigu sunnil olime astunud ameeriklaste radadele.

*

Muidugi ei ole see „asjade loomulik käik“ läinud kaugeltki mitte nii libedasti, kui seda ehk kõrvaltvaataja võiks arvata.

See täpsusetootlemine, mida meie püsilaskmise alal oleme rõhutanud terve oma rahuaegse õppetöö vältusel, nõuab kõigepealt väga head, asjatundlikku, „laskekunsti saladustesse“ tegelikult süvenenud õpetajate kaadrit.

Kui pilka teenistusaja ja laskemoona piiramata kulutamise võimaluse juures veel kuidagi mõeldav on jätta algaja laskur täiesti ta enese hooletks, lastes teda ennast „leiutada“ kõik hea lasu andmiseks tarvilised võtted, siis on see täiesti võimata meie praegustes väljaõppeoludes. Puudub aeg ja puudub ka laskemoona piiramata kulutamise võimalus. Meie ei või laskurit ennast sündida vaevarikaste katsete varal „leiutama“ seda, mis juba ammugi on leiutatud maailma parimate las-

kurite poolt. Ja iga mees ei saaks selle „leiutamise“ ka ükskõik kui pilka aja jooksul valmiski. Selleks oleks vaja täiesti erilisi andeid. Ei tohi ka unustada, et isegi maailmameistrid oma töötamisvõtteid ei ole täies ulatuses ise „leiutanud“, vaid et teatavad „laskmisestilid“ on välja kujunenud aastakümnete jooksul ja iga meister neid stiilisid ise ainult kohandanud on oma erilistele omadustele ning harjumustele. On kindel, et meie oma algajatele laskuritele suurima hoolega kätte õpetama peame nende põhinõuete täitmise, ilma millede täitmiseta korraliku lasu väljalaskmine üldse võimalik ei ole.

Ning samuti nagu viiulil mängima õpetada võib ainult tegelik viiulimängija, samuti võib laskmiseks tarvilikke võtteid algajatele kätte õpetada ainult hea laskur, õieti ainult väga hea laskur. Raamatust seda õpetamise kunsti õppida ei saa.

Õpetaja, kes ise mitte ei ole tõesti hea laskur, ei saa kõigepealt kuidagi olla autoriteediks oma õpilastele. Kui niisugune õpetaja ka annab täiesti õigeid juhtnõure töötamiseks, nende juhtnõuride vastu saab alati puuduma tarvilik usaldus, ikka saab õpilaskonnas valitsema tugev tendents „targem olla“ ja kõike „oma moodi“ teha.

Õigete lasketegevuste omandamiseks tuleb loobuda väga ja väga paljudest „loomulikkuudest“ kalduvustest, teha sootuks vastuoksa sellele, mida dikteerib tavalise töö ja toimingutega harjunud inimene „instinkt“.

Inimene on harjunud oma kätega töötama vöökõrguses või veel madalamal, püsti laskmisel sünnib terve töötamine peaaegu õladekõrgusel. Tervele harjumuste reale tuleb risti vastu töötada, enne kui käed õladekõrgusel ilma pingutusest hakkavad täitma tarvilisi tegevusi. Õpilane arvab, et ta püssi päratõukele paremini vastu paneb, kui ta keha kallutab ettepoole, tegelikult on aga see keha ettepoole kallutamine otsekohene surm heale lasule püsti asendist, kuna keha ülemise poole veidi tahapoole andmine asjale ainult head teeb, vastu töötades iga inimese loomulikule kalduvusele „noogutada“, paugu ajal õla ette liukata või vähemalt paralüüeerides selle „noogutamise“ tagajärgi.

Neist ja paljudest sarnastest asjust võidakse õpilasele „raamatu järel“ rää-

kida nii palju kui tahes, tulu on sellest üpris vähe, kuni õpilane ei veendu, et soovitatud võtete tarvitamine ka tõesti tagajärgi annab, nende reeglite ignoreerimine aga möödapääsematalt viib kaotusele. Nii on lugu tihti mitte ainult algajate õpilastega, vaid ka juba kindla rutiini omandanud laskuritega.

Omal ajal oli pea üle terve ilma levinud nõndanimetatud kolme tugipunkti stiil lamades asendist laskmisel. See laskeviis seisis selles, et laskur lamas täiesti kõhul, keharaskust ühetasa toetades mõlemile küünarnukile. Käed moodustasid selle juures püssi küljes nagu hargi, mis seda kindlamana ja stabiilsemana tundus, mida kaugemale üksteisest olid viidud küünarnukid. Sellele vaieldi palju vastu, näidati väga loogiliselt, et see „hark“ sugugi nii stabiilne ei ole kui ta esialgu näib olevat, et tema peal püss sugugi „iseene-sest“ tasakaalus ei seisa, vaid et teda pargal hoida tuleb võrdlemisi suure jõupingutusega. „Hargi“ stiil püsis aga visalt elus, kuni šveitslased oma uuest asendist üles seadsid ennekuulmatud rekordid. Nüüd leidub ilmas vaevalt nii konservatiivset laskurit, kes veel laseks „hark-asendist“. Kõik püüavad kõige suurema innuga järel aimata Lienhardti ning Hartmanni, lebavad rohkem vasakul küljel, toetavad vasaku käega püssi otse alt ja lasevad premal küünarnukil ainult parema käe enese raskuse. Niisugune on autoriteedi mõju.

Õpetajate kaader vajab kõrget isiklikku laskeosavust mitte ainult oma vastuvaidlemata autoriteedi maksmapanemiseks.

Ainult see, kes isikliku praktika varal on selgusele jõudnud kõigi lasketegevuste peensuste kohta, näeb vigu, mida teevad õpilased ja oskab neid vigu parandada, õpilasi õigele teele juhtida. Õpetaja, kes oma teadmised üksikute laskevõtete kohta on ammutanud ainult raamatust, ei näe harilikult neid vigu. Paremal juhtumisel võtab see vigadeleidmine temalt palju aega, vaevalt suudab ta juhtida ühte, kahte õpilast. Tegelikult heal laskuril iga viga, isegi peensuseid puutuv viga otse valusalt löikub silma, ilma et ta selle juures sugugi pruugiks neid vigu „otsida“. Ta näeb neid juba eemalt, nii öelda lennust, ning nii võib ta edukalt juhtida isegi väga suurt õpilaste gruppi. Õpetaja, kes ise ei ole täiesti korralik laskur, võib vigu sealt leida, kus neid tegelikult ei tehtagi,

Reservlaste saabumine.

ja võib tähelepanemata jätta tõesti jämedad eksimised laskekunsti põhireeglite vastu. Oma eksiarvamiste põhjal võib ta õpilasele kaela laduda „järelatamise õpust“ niisugustel aladel, millede üle õpilane juba laitmatult valitseb ja nii vahest tõesti püüdlilikul õpilasel elu õige kibedaks teha. „Raamatu järel“ õpetaja harilikult ei suuda eraldada tähtsat vähem tähtsast, põhjanevat reeglit teisejärgu detailist, vanikumata kindlat reeglit sellest, mida võib lõpmatuseni varieerida ja kohandada õpilase füüsilistele iseäraldustele. Kõike korruga käsile võttes, omandatava materjali hulgaga õpilase pead kirjuks lüües, viidab ta täiesti asjatult väga ja väga kallist aega. Ainult see õpetaja, kes ühtlasi ka on hea laskur, suudab õpilasi kiirelt õpetada orienteeruma uute ja võõraste töötamisvõtete ilmas, suudab avada nende silmi ja neid hoida aegaraiskavast kobamisest ja viljatute katsete tegemisest.

Lõpuks peab hea laskeõpetaja ühtlasi olema ka võrdlemisi hea relva tehniliste omaduste, relva konstruktiivse külje tundja. Ei ole kaugelki küllalt sellest, et relva tehnilise korrasoleku suhtes kõik mured veeretatakse relvuri peale. Iga nüüdisaja tulirelv on õrn ja tundelik mehhanism, mille töötamiskindlus ja töötamis-täpsus sageli olenevad vaevalt märgatavatest pisiasjadest. Neid pisiasju peab osatama jälgida, peab osatama õigel ajal iga vähema kui rikke ja defekti kõrvaldamist nõuda; veel parem, kui lihtsamate

defektide kõrvalamisega hakkama saaks.

Neile nõuetele vastavat kaadrit oli meil rahuaegse õppetöö alguses väga vähe. Sõrmede peal võis üles lugeda head laskurid, väga häid ja ülalpool õpetajale esitatud nõuetele täiesti vastavaid leidis vast paar meest. Relvade materjalosa tundmine oli üldiselt õige kehv. Ja kus vundament nõrk on, sinna kerkib ka pealeehitus vaevaliselt. Juurde kasvas asjatundjat kaadrit ainult nii palju, kui see näputäis tõelisi asjatundjaid isiklikult suutis välja õpetada.

Ei ole siis ka ime, et uued nõuded alguses ägeda vastuseisu vastu pörkasid. Alguses püüti neid tembeldada täiesti täitmatuteks. Kui aga lähemal proovimisel siiski leiti, et neid vähemalt formaalselt siiski täita võib, siis selgus jällegi, et see täitmine seotud on lubamata suure ajakuluga. „Laskeasjandus neelab ära kõik teised õppeained!“ see oli veel hiljuti üldine hädakisa. On kuulnud isegi lauset, et laskeasjandus olevat meie õppetöö „needus“...

See kõik on viimasel ajal muutumas paremuse poole ja pealegi ülikirelt muutumas. Mitmesugused kursused ja koolid on paisanud väeosadesse suured hulgad tõsiste praktiliste oskustega varustatud juhte ja õpetajaid. Väeosad ise ei ole ka mitte tuhkunud, iga saada-val olevat asjatundjat on „ekspluateeritud“ kõige armutumal kombel, et tõelisi oskusi ja praktilist asjatundmist levitada

terve väeosa kaadri seas. Võistlustahte, sportlase vaimu õhutamise ei seisa enam mitte ainult paberil. Relvade materjalosa saladustesse süvenemist ei peeta enam mustaks tööks, „lukusepa erialaks“.

Ning resultaadid on otse üllatavad. Mõni aeg tagasi ei suudetud õppelaskmise harjutustega kuidagi algust teha ka heksandil õppenädalal. Tänavu viisid mitmed väeosad kõik oma noored kolmanda õppenädala lõpul esimestele laskmistele ja saavutasid üllatavalt head tagajärjed. Viis nädalat täiesti viljatud ühel kohal tampimist olid nagu ära pühitud. Viimane kevadine noorte kursus vältas üldse vaevalt kolm kuud. Selle kursuse lõpuks näitasid aga 50% tegelikult kohalolnud ja kõigist õppustest osavõtnud noortest, et nad keskmiselt on välja jõudnud 2. laskurklassi tasapinnale, mida alles hiljuti vaevalt saavutatavaks loeti reamehe aastase teenistuse lõpuks. Programm oli seega täidetud „üle normi“, olgugi et õppeaeg tuntuvalt lühenenud oli. Selle juures pean veel kord alla kriiputama, et just parimatele kohtadele tulnud üksustes, kus 375 noort 15 lasuga kolmest põhiasendist saavutasid normaalalaua keskmise silma 4,36, laskeasjandus sugugi ära ei neelanud „lõviosa“ üldisest õppeajast. Ennem võiks ehk seda öelda üksuste kohta, kes leppima pidid neljast silmast allapoole jäävate keskmistega...

Täpsa ja tabava lasu taotlemise põhimõte on seega viimaks ometigi täiel ulatusel läbi löönud. Ta on näidanud, et ta sugugi ei ole meie õppetöö „needus“, et tal sugugi tahtmist ei ole teisi, mitte vähem tähtsaid õppealasid ära neelata või ära lämmitada. Õige tööst arusaamise, aine asjatundliku käsitamise juures nõuab ta tihti isegi vähem aega, kui talle kätte on mõõtnud maksivad õppekavad.

*

Kas ei too see hea punktilaskmise rõhutamine kahju lahingulisulisele laskepraktikale?

Seda arvamist oli mõnel pool veel hiljuti kuulda. Juba a priori on aga selge, et ei või olla oskuse kasutamist ilma oskuse enese omandamiseta, et ei või juttu olla heast laskmisest lahingtingimustes, kui ei ole veel omandatud lihtne laskmise tehnika. Ümberpöörduvalt, laskmine mitmesuguste lahingmärkide pihta erineb lihtsast punktilaskmisest õieti ainult märkide nähtavuse poolest. Lahingulise laskmise tehnika on aga läbi ja läbi seesama,

mis punktilaskmise tehnika. Heast punktilaskurist võib lühikese ajaga alati saada hea lahinglaskuri, halvast punktilaskurist aga mitte kunagi. See aprioorne tõde näib nüüd ka praktiliste kogemuste kaudu olema vajunud kõigi väljaõppe alal teotsevate juhtide teadvusesse.

*

Milliseid sihte oleme taotlenud töötamises jalaväe masinrelvadega, raskete ja kergete kuulipildujatega.

Kõigepealt tuleb tähendada, et tõsiselt automaatrelvade meeskondade ja nende juhtide väljakoolitamisele oleme suutnud asuda palju hiljemalt, kui vintpüssidest laskmisele juba ammugi olid üles seatud täiesti kindlad eesmärgid.

Selle põhjuseks oli kõigepealt materjalosa korratus sõja järel.

Mis sõjast välja tuli, tarvitas kapitaalset remonti. Uue relvastuse soetamist takistas vaesus.

Korratu masinrelv on aga halvem kui mitte midagi. Kujutades enesest väga väikest tulejõudu, mida sageli ületada suudab mõne laskuri koondatud tule võime, peab ta oma taga asjatult kinni suure meeskonna, muutub lihtsalt koormaks jalaväele ja sünnitab pahandavaid peetumusi ning oma jõu ekslikke ülehindamisi.

Sõjast läbikäinud automaatrelvade kordaseadmine on meilt nõudnud hiiglatööd. Kergete automaatrelvade suhtes olid veelgi võimalikud teatavad hõlbustused. Nad olid pärit meile kättesaadavatest välismaade tehastest, sealt võis neile, olgugi kalli raha eest, saada uusi osi ja saada ka tehnilisi andmeid nende osade valmistamiseks kodumaal.

Raskete automaatrelvade suhtes oli asi palju täbaram. Vene „Maximi“ osade kohta ei olnud meil olemas ühtegi tehnilist joonestust ega mingisuguseid valmistusandmeid. Kõik tuli luua algusest peale. Selle juures puudusid meil täiesti insenerid-konstruktorid, kes varemalt oleksid tegemist teinud relvavalmistuse tehnikaga. Sündsate materjalide väljaotsimine, nende materjalide karastusviiside kindlaksmääramine jne. on seotud olnud suurte raskustega. „Kooliraha“ on see kobamine ja katsetamine nõudnud rohkem kui seda järsku suudetakse arvata. Siiski, üle sellest kõigest on saadud ja praegu ei ole küll ühtegi automaatreleva osa, mida meie ei suudaks valmistada ise, vastavalt kõige valjumatele

Kol.-leitn. M. Tuisk'i ohvitseride grupp taktikalistel õppustel.

(Tammiku as., kõrg. 73,8.)

nõuetele vastupidavuse ja väljatöötamise täpsuse suhtes.

Sellest on aga veel vähe, et olemas on korras automaatrelvad ja mingisugune keskasutus oskab ja suudab neid korras hoida ja korda seada.

Iga masin töötab ainult siis korralikult, kui tal juures on hea masinist. Ja samuti, kui võimata on enesele ette kujutada masinisti, kes oma masina töötamist ja kõigi selle masina osade ehitust ning otstarvet ei tunneks „kui oma vestitas-kut“, samuti on võimata leppida automaatrelva meeskonnaga ja selle juhiga, kes ei tunne oma relva materjalosa peensusteni.

„50% kuulipilduja meeskonna väljast moodustab materjalosa tundmaõppimine, kõik muud erialalised õppused kokku, tegelik laskmine kaasa arvatud, moodustavad ülejäänud 50%.“ Selle põhimõtte on praktilised yankeed asetanud oma r. k. laske-eeskirja etteotsa ja selles ei ole nad tõesti mitte eksinud.

See materjalosa tundmine ei ole muidugi mitte paljas osade nomenklatuuri, ametlikkude nimetuste tundmine. Sel on iseenesest hoopis teisejärgu tähtsus. Materjalosa tõeline tundmine tähendab siin täielikku arusaamist relva kui terviku funktsioneerimisest, täielikku arusaamist iga üksiku osa otstarbest, töötamisviisist ja ehitusest, oskust hinnata osade tööta-

miskõlbulikkust, oskust laskmiseks ette valmistada ja „joonde seada“ relva, oskust kõrvaldada ettetulevaid lasketakistusi, oskust lahingolukorras kiiresti asendada kulunud ja murdunud osi uutega ning parandada lihtsamaid rikkeid. Alles selles ulatuses kuulipilduja materjalosa valitsev meeskond ja juht võivad tagada kuulipildujale, olgu ta süsteemilt missugune tahes, kindla töötamise. Vastasel korral on igasugusel kuulipildujal ikka paha mood just siis töötamast lakkata, kui seda töötamist kõige enam vaja on.

Masinrelvade materjalosa tundmise levitamine väeüksustes on seotud olnud veel suuremate raskustega, kui selle materjalosa enese kordaseadmine sõja järel. See nõuab kõigepealt õige suurt tõeliste spetsialistide, kuulipildur-relvtehnikute kaadrit. Seda kaadrit ei ole senini tarvilisel määral suutnud anda meie õppeasutused.

Kuid ka siin on vaod aetud, eesmärgid selgesti üles seatud, on aru saadud, et teistiti olla ei või. Tehtud töö on mitmel pool olnud tagajärjed, mis kindlasti oletada lubavad, et meie oma tööga õigel teel oleme.

Korrasolev materjalosa ja selle materjalosa põhjalik tundmine üksinda ei taga aga veel kaugeltki masinrelvade võimete täielikku ärakasutamist. Jäävad üle veel

need „teised 50%“, ning need ei sisalda eneses ka mitte vähe.

Lõviosa sellest kuulipilduri väljaõppe teisest poolest pärib enesele t ö ö v ö t e t e d r i l l .

Masinrelva tegelik laskekiirus ei olene niivõrra sellest, kui palju laskusid ta sekundis suudab anda oma konstruktiivsete omaduste kohaselt, kui sellest, kui kiirelt suudetakse täita laadimiseks, sihtipanekuks, magasinide ja lintide vahetamiseks, raudade jahutamiseks jne. tarvilisi töövõtteid. Selle kiiruse saavutamiseks on kõigepealt vaja täiesti kindlaid, puht mehaanilise täitmiseni kätteredrillitavaid võtmed ja nende võtete laitmatult puhast, igast kobamisest vaba täitmist. Närviline tõttamine ja „rabelemine“ ei anna seda kiirust kunagi ja on harilikult ainult sagedate relvarikete põhjuseks.

Kiirust on aga siin hädasti vaja. Iga üleliiga kulutatud sekund vähendab seda kuulide hulka, mida teatav masinrelv suudab välja paisata vähegi pikema ajaüksuse jooksul, otse kohutavalt. Ning väga ruttu võib siin jõuda piirini, kus masinrelv lakkab olemast masinrelv, kus ta tulemass enam üles ei kaalu väikese laskurgrupi tulemassi, rääkimata vahest halvasti käsitletud automaatrelva ja korralikult töötava laskurgruppi tule tabavuses.

Vintpüssi olemasolu kaotab mõtte, kui ta tuli ei ole äärmiselt täppis ja tabav. Masinrelv kaotab oma eluõiguse, kui temast ei suudeta anda massilist, kiirelt ja järsu hoobina mõjuvat tuld. Niisamuti nagu püssilaskmises täpsuse taotlemine on terve väljaõppe üle valitsev üldeesmärk, niisamuti on automaatrelva juures töötamise tähtsamaks käsusõnaks relva korralik töötamine ja meeskonna väledus.

Ning niisamuti, nagu püssilaskmises täpsust ei saavutata iseenesest, õpilaste eneste „leiutiste“ kaudu, nii ei saavutata ka siin väledust reeglite pähetuupimisega. Tegelik näide, järeltegemine, harjutamine ja järjekindel vigade parandamine, see on ainus eesmärgile viiv tee. See tee nõuab aga ka samal määral vilunud asjatundjat, tegelikult oskuskoolist läbikäinud õpetajate kaadrit, kui seda nõudis täpsuslaskmise saavutamine vintpüssidest.

Ning samuti nagu seal, on ka siin nõutavate oskustega varustatud kaadri soetamine alles käimas. Kuid samuti nagu vintpüssidest laskmises, võime ka siin juba tagasi vaadata teatavate „hiilgesaavutiste“ peale. Kus aga käed on õieti töö

külge pandud, seal ei ole ka tagajärjed ennast kaua oodata lasknud.

Eesti sõdur on näidanud, et temast võib saada rahulik ja tasakaalustatud, väga hea täpsusega töötav püssilaskkur. Ta on aga ka näidanud, et temast võib saada väle ja pead mitte kaotav automaatrelva „masinist“, kui ta aga juhitakse õigele teele. Meil ei ole põhjust vähemalgi määral kasutamata jätta neid andeid ja oma nõuetes laskuda vaevase keskpärasuse tasapinnale.

*

Kuidas on aga siis lugu Maailmasõja „pöörettoovate uuendustega“ jalaväe relvade kasutamise alal, nagu raskete kuulipildujate kaugetuled 2500—3500 meetri peale, laskmine kaudse sihtipanekega, ülepeade laskmine jne. Kuidas suhtume meie praegu neisse küsimustesse. Ja millised on meie väljavaated igasuguste saaterelvade suhtes?

Üksikasjaline vastamine neile küsimustele ei mahu enam selle, juba isegi küllalt pikaks veninud artikli piiridesse. Keda küsimus lähemalt huvitab, see võib leida andmeid õige vastuse saamiseks minu raamatus: „Jalaväe relvade tuleomadused“.

Siin olgu lühidalt tähendatud ainult järgmist:

Iga tulirelva tule tabavus väheneb ühes laskedistantsi kasvamisega väga kiirelt. Suurtel distantsidel suudab nimetamisväärilisi tagajärgi anda ainult suur tulemass, mille saavutamiseks vaja on luua sarnaseid relvakoondisi, mida meie ressursid hästi välja kannatada ei taha. Kui prantslased arvavad, et 1500 m distantsil 200 meetri pikkuse rinde mõjuvaks katmiseks vajalik on vähemalt 16 raskekuulipilduja koostöötamine, siis ei hakka meie seda tõesti mitte igal juhtumisel reegliski võtma ja järele aimama. Kui arvestused näitavad, et nimetamisväärta tagajärgi tõesti vähemaga kätte ei saa, siis loobume parem 1500 meetri peale laskmisest ja katsume oma relvad töötama panna neil distantsidel, kus nende tuli mõjuvam on. Meie ei taha nagu hästi uskuda, et paljas paugutamine kedagi hirmutada või meie oma jalaväe moraali tõsta suudab. Meie rahval on liig vähe „temperamenti“ misuguseks usuks. Külmalt järelekaalutud töötamine on meie moraallile alati olnud palju tervem.

Meie ei mõtlegi eitama hakata ei suurtele distantsidele laskmist, ei kaudseid

„Piibutund“.

sihtimisvahendeid ega ka muid „uudiseid“. Meie ainult arvestame igakord oma relvade tõelisi võimeid ja oma materjalset ressursse. Ning kui see arvestus näitab, et meil teatavaks teotsemiseviisiks tarvilist relvade hulka koondada võimalik ei ole, siis loobume sellest teotsemisviisist.

Meie materjalsed ressursid on väikesed, meie ei saa talitada pillavalt, meie peame igast mehest, igast relvast välja pigistama võimemaksimumi, peame masstile, kvantiteedile vastu seadma oma inimeste ja oma tule kõrge kvaliteedi. Mitte ühtki valangut kuulipildujast, mitte ühte üksiklasku püssist ilma mõjuta, ilma tagajärgedeta! Kui nurgamõõtja ja lood suudavad meid lähendada sellele ideaalile, siis tarvitame neid kõhklematult. Kui meie tulejuhtimise abinõud ja relvade seisukord tagavad tabava tule 3 kilomeetri peale, avame selle tule. Vastasel korral aga mitte.

Ettevalmistatud peame olema kõigi võimalikkude vahendite ja laskeviiside kasutamisele. Kuivõrra aga olukord saab võimaldama nende oskuste tegelikku kasutamist, on iseküsimus.

Muu seas hakkab ka välismaadelt kuulma ikka enam ja enam kaineid, kriitikalisi mõtteid nende Maailmasõja sündustuste kohta. Ajaloolisest perspektiivist

hakkab paljugi juba paistma teises valguses. Mis kohe sõja järele paistis olevat suursaavutus, uusi radasid kättejuhatav kogemus, osutub nüüd tihti lihtsalt hädasunnil tarvitusele võetud töötamisviisiks. Meile annab just meie vaesus põhjust erilise hoolega jälgida selle kriitika tulemusi, et mitte asjata teha kalleid katseid selle kallal, mis vast kõlbulik olla võib ainult suurtele sõjavägedele ja sedagi ainult eritingimustes.

Samuti on suhtumine „saaterelvade“ küsimusesse meil praegu alles puht akadeemiline. Täiesti rahuldavat „saaterelva“, „saatesuurtükki“ pole ju kuskil veel loodud, olgugi et tehased igasuguseid „uudiskonstruktsioone“ sel alal sama intensiivselt välja pakuvad kui tubakavabrikud paberossisorte. Ootame veel ja vaatame... On ju ka sellele saaterelvade arsenaali soetamisele viimasel ajal tekkinud õige mõjuv vastukriitika. Jalaväe relvastuse lihtsustamine, relvatüüpide ühtlustamine näib päevakorra le tõusvat ikka põnevamalt.

Senikaua aga olgu meie jalaväe sihiks maksimaalse võime „väljapigistamine“ olemasolevast relvastusest. See relvastus ei ole iseenestest sugugi halb, on ainult vaja teda hoolega tundma õppida ja ta omadusi jõudu mööda parandada, kus see hädavajalik on.

Pidupäev 4. üksikus jalaväe pataljonis.

4. üksikus jalaväe pataljonis Jõhvis, peeti 9.VI. pataljoni ohvitseride kogu algatusel praeguse pataljoni ohvitseride ja ametnikkude ja vabadussõjaaegse 4. rahvaväe polgu ohvitseride ja ametnikkude üldine koosolek. Kokku oli tulnud väljastpoolt väeosa 35 inimest. Viimaste keskel olid ka vabadussõjaaegsed polgu ülemad Kolonel Seimann ja Kolonel Vende.

Koosolekul oli arutusel küsimus, kuidas luua lähem kontakt praeguse 4. pataljoni ja vabadussõjaaegsete polgu juhtide vahel. Leiti, et kõige kohasem on asutada seleks ühing, kuhu oleks koondatud kõik praeguse 4. pataljoni ohvitserid, ametnikud ja üleajateenijad ja kõik vabadussõjaaegsed 4 polgu kaitseväelased.

Selle ühingu eesmärkideks seati:

a) alal hoida vaimlisi sidemeid vabadussõjaaegsete polgu kaitseväelaste ja praeguse 4. pataljoni juhtide vahel,

Koosolekul valiti komisjon, kes vastavalt koosolekul antud juhtnõoidele ühingu põhikirja välja töötab ja selle registreerib.

Komisjoni valiti Kolonelid Seimann, Vende ja Koch, Major Rimmel ja Kaptenid Paurmann ja Raudsepp.

Koosolijaid tervitas telegrafi teel Kindral Tõnisson, kes oma tervituses alla kriipsutas polgu teeneid Vabadussõjas.

Pataljoni ohvitseridekogu poolt oli kaetud ühine lõunalaud, kus pärast koosolekut lõbusas meeleolus aega viideti kuni hilja ööni.

Seal koosviibimisel soovis sõjaaegne polgu ülem Kolonel Seimann, et pataljon peaks kalliks ja hoiaks alal need traditsioonid, mis olid omale eluõiguse saanud Vabadussõja ajal polgus. Tähtsamad vii-

4. üksiku jal. pataljoni ja 4. jalav. polgus teeninud ohvitserid.

Ülesvõte tehtud 9. juunil koosviibides Jõhvis.

b) alal hoida pataljonis vabadussõjaaegseid traditsioone,

c) 4. rahvaväe polgu mälestusmärkide kogumine ja alahoidmine ja

d) mälestuskogu väljaandmine polgu tegevuse kohta Vabadussõjas.

mastest olid kaks: 1) 4. polk oli väeosa, kes Vabadussõjas esimesena vaenlasele vastu astus — olgu ka 4. pataljon esimehe, kui peaks tarvis olema isamaa kaitseks välja astuda ja 2) üksmeel ja vastastikune arusaamine valitses alati 4. polgus

niihästi juhtide eneste kui ka juhtide ja alluvate vahel, mida näitab ka kokkutulnute suur arv — olgu niisugused vahekorrad 4. pataljonis jäädavad.

Koosviibimisel avaldati soovi, et niisuguseid koosviibimisi sagedamini kor-

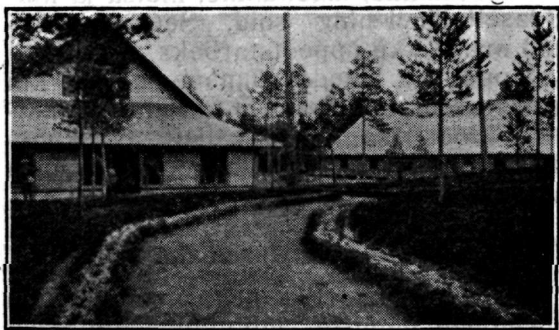
raldataks ja et nad traditsioonilisteks kujuneks.

Loodame, et selle esimese koosoleku ja koosviibimisega on alus pandud ja et meie need tagajärjed saavutame, mis on üles seatud. G—s.

Kurtna õppeväli ja laager.

1. Õppevälja tekkimine.

„Modern sõjaväe õpetamine nõuab suurel määral praktilisi õppusi. Sarnaste õppuste läbiviimiseks on tarvili-

Barakid Kurtna laagris.

rad õppe-, laske- ja laagriplatsid, mis võimaldaks:

a) õppida eraldi väeliikidele,

b) õpetada üksikuid väeliikide koos töötama.“

Nii motiveeris oma otsuse meie Sõjanõukogu 28. novembril 1923. a. Selles suunas asuti tööle. Õppe-, laske- ja laagriplatsideks kaitseväge vajab maid. Seati üles põhimõtted ja alused, mis suunas ja kui suurel määral neid maid soetada. Siin arvestati eeskätt meie kliima oludega ja tarvidusega ühikese teenistusaja juures väeosi intensiivselt õpetada. Asuti seisukohale, et kaitseväge vajab praktilisteks õppusteks maid järgmiselt:

a) laskegaleriideks — esialgsete laskeharjutuste pidamiseks oma väosade läheduses;

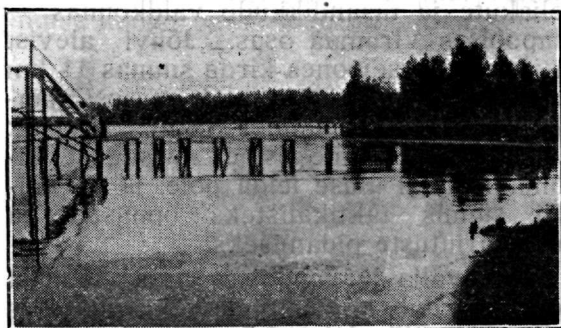
b) õppeplatsideks — laske- ja muudeks õppusteks garnisonide

raioonides üksikutele laskuritele ja vähematele osadele;

d) õppeväljadeks — laske- ja muudeks õppusteks väljaspool alaliste garnisonide asukohti suurematele üksustele ja mitme väeliiki koostöö võimaldamiseks;

e) laagriteks — kuhu väeosad võiks õppustele asuda väljaspool kasarmuelu.

Peale selle oli pikemat aega päevakorral asutada üht keskoõppevälja ühes laagriga Tapa—Türi—Viljandi—Tartu raiooni. Sellesse laagrisse oleks koondatud kõikide garnisonide väeosad, mis pidi võimaldama läbi viia õppust ühtlaselt, väeliike üksteisega tutvustada ja saavutada nende vahel paremat koostööd. See olulise tähtsusega kavatsus pörkas kokku aga möödapääsemata raskustega ja nii on ta jäänud ainult heaks sooviks. Tegelik elu ja kaitseväge väljaõpe ei lubanud aga siia peatuma jääda. Diviisid ja väeosad seda intensiivsemalt aga asusid oma piirkondades õppeväljade soetamisele. Lõu-

Kurtna ujula Nõmme järvel.

napoole Peipsi järve leiti varsti 3. diviisi piirkonnas selleks soodus maastik — praegune Petseri õppeväli. Põhjapool

Peipsi järve, 1. diviisi piirkonnas, asuti samuti juba 1924. a. õppevälja maa-ala otsimisele diviisi väeosadele. Kõne ja vaatluse alla tulid järgmised maa-alad:

- Narva lähedal, läänepool Narva jõge, Riigiküla raioonis,
- idapool Narva jõge, Keikino, Tõrvala, Popovka raioonis ja
- Jõhvist kirdepool — Kurtna ja Kontso järvede raioonis.

Põhjaliku ja mitmekülgse kaalumise järele otsustati lõpuks peatuma jääda viimase maa-ala peale, s. o. Kurtna ja Kontso järvede juurde. Siin arvestati eeskätt maastiku nõuetega, missugustele peab vastama õppeväli, s. o. et oleks kõigiti õpetlik, võimalikult vähem riivaks kultuurmaid, mis meie riigi majanduslikust seisukohast kahjulik, ja et ühendus õppevälja ja laagriplatsiga oleks võimalikult soodus. Võrreldes neid tingimusi kõneall olevate maa-aladega, vastas nõuetele kõige enam viimane maa-ala. Nimetatud maad kuulusid peaaesjalikult riigistatud mõisadele. Nii otsustaski vabariigi valitsus 9. juulil 1926. a. Kurtna laske- ja laagriplatsi alla kuuluvad riigistatud mõisade maad reserveerida kaitseministeeriumile, kogusuuruses umbes 65 ruutkm. Suurema osa maade ülevõtmine kaitseministeeriumile sündis 1929. aastal, mille järele kaitseminister oma käsuk. 25. mail 1929. a. kinnitas 1. diviisi piirkonnas Kurtna raioonis asuva laske- ja laagriplatsi olemasolu Kurtna õppevälja ja seal korraldatud väeosade aetasraiooni — Kurtna laagriks.

2. Õppevälja maastik ja ümbrus.

Kurtna õppeväli asub Alutaguse väikeseljakute ja tasandikkude valdkonnas — idapoolses Virumaa osas. Jõhvi alevist ja jaamast otsejoones kirde suunas 11 km kaugusel. Õppeväli kujutab enesest maa-ala, mille küljed umbes 8 km. Maastik vahelduv ja mitnekesine, missugust Virumaal mujal üldse leida pole, ja on kõigiti sünnis taktikalisteks õppusteks ja laskeharjutuste pidamiseks.

Õppevälja läänepoolses osas, lõunast põhja, siirdub kogu õppevälja ulatuses seljandik, mille laius 1,5—3 km. Seljandiku kõrgemad tipud, kõrg. 69,7 ja kõrg. 65,3, asuvad: esimene — õppevälja põhjapoolses osas, ja teine — laagri piirkonnas. Seljandik kujutab enesest rida liivaseid sammeldanud künkaid, kohati täitsa

paljad, kohati kaetud männimetsaga. Maastiku aluspind lubjakivi ja savi ühelt-poolt ning moreenküngaste vahel asuvad lohud teiselt poolt on kaasa aidanud, et õppevälja piirides leidub palju sisemisi veekogusid — järvesid ja soid. Suuremalt osalt on järved väiksed. Kuuld ka Virumaa suurem ja tähtsam järv — Kontso järv — asub oma põhjapoolse osaga õppevälja piirides. Peale selle on nimekamad järved Kurtna järv, Kirjaku järv, Nõmme järv, Särgjärv jne. Üldse õppevälja piirides on 42 suuremat ja vähemat järve.

Idapoolses õppevälja osas on suures ulatuses sood, soised vähese väärtusega heinamaad ja soine peenike mets. Põllumaad õppevälja piirides ei leidu.

Näeme, et maastik oma iseloomult kujutab rida kõrgustikke, künkaid, orge, kohati tasandikke, lagendikke, metsa ja küllaldaselt järvi ning soid. Seega igasugust maastikku õppeotstarbeks.

Õppevälja lähedal lõunapoolse 6—7 km asub Kuremäe kõrgustik — Pühtitsa nunnade kloostri. Õppeväljalt Vasknarvani on 32 km ja Narva jõe jooneni Kriusa juurde 20 km.

3. Õppuste võimalused õppeväljal.

Õppuste maastik peab võimaldama igasuguste õppuste läbiviimist mitmest väeliigist koostatud lahinggruppidele. Sarnased õppused peavad ühenduses olema lahinglaskmistega. Samuti peab võimaldama õppeväli väeliikidele takistamata eriõppuste läbiviimist.

Kurtna õppevälja kasutamist õppeotstarbeks alati 1928. aastal. Selleks rajati esialgul laskesektor õppevälja läänepoolsest osast idapoolse Kirjaku ja Valge järve vahel. Laskesektorit laiendati ja suurendati järk-järgult iga aastaga. Esimesi suuremaid taktikalisi õppusi ühes lahinglaskmistega pataljoni koosseisus korraldati juba 1928. a. sügisel, mis ajaks koondati laagri, lisaks jalaväele, üks kergesuurtükiväe patarei. Teine jalaväe laskesektor on kavatsusel rajada õppevälja edelapoolsest osast kagu suunas. Kolmas laskesektor ühes suurtükiväe poligoniga on ette nähtud korraldada õppevälja loodepoolsest osast kirde suunas. Suurtükiväe poligoni rajamiseks on ettevalmistustööd kohapeal tehtud. Et maastik õppeväljal suuremalt osalt veel metsaga kaetud ja kinnine, nõuab laskesektorite ja suurtükiväe poligoni korraldamine pike-

mat ja plaanikindlat ettevalmistamist. Sellepärast õpetegevus suurematele üksustele käesoleval ajal on õppeväljal siiski veel ajutiselt piiratud.

4. Laagri ehitamine.

Laagri asukohaks oli õppeväljal ette nähtud kaks kohta: üks põhjapoolses osas Rääkjärve raionis, teine lõunapoolses osas Nõmme ja Räätsma järvede vahel. Esimese koha hea külg oli, et ta Jõhvi alevile ja jaamale asus lähemal ja maapind võrdlemisi tasane ning kuiv. Kuid ühenduse pidamine selle laagriplatsiga oli raskesti teostatav. Lõunapoolse laagri kohal olid samuti need head omadused, kuid siin oli juba olemas juurdepääsutee esialgse ühenduse pidamiseks laagriplatsiga, seepärast valiti ka laagri asukohaks maa-ala Nõmme ja Räätsma järvede vahel. Laagri ülesehitamistöödega alati 1928. a. kevadel. Väeosade mahutamiseks ehitati barakke kohapealsest metsamaterjalist sõdurite tööjõuga ja väeosade säästsummade arvel. Osa barakke on ehitatud sarnaselt, et neid võib kasutada elamiseks talvel, sest meie kaitseväge väl-

Esimesi taktikalist õppusi Kurtina laagris 1928. a.

jaõpe ei või piirduda ainult suviste väliõppustega, vaid neid tuleb korraldada ka talvisel õppeperioodil. Laagri ehitamistööd on praegu täies hoos käimas, on palju kavatsusi ja ehitusi ette näha, nii sõdurite kui ka alalise kaadri elu korraldamiseks. See kõik nõuab veel aega ja tööd.

5. Laagrielu.

Eemal linnast igasugustest kiusatustest ja kasarmuelu tunneb kaitsevaelane enamast laagris vabana ja siin võib ta pü-

henduda täielikult oma elukutsele. Maastik ja ümbruskond laagris on suve möödasaatmiseks meeldiv ning aitab kaasa tervise parandamiseks ja kosumiseks.

Kamini abi kindr. P. Lill ja kavstabül kindr. J. Tõrvand Kurtina laagris — komandandi maja ees 1929. a. suvel.

Männimets liivastel ja kõrgetel küngastel on pandiks selleks, et õhk siin kerge ja kosutav. Järvede rohkus ja võimalus neis supelda, roheline küllus ning päikesevannid juba ütlevad, et õigusega võib nimetada laagri kohta sanatooriumiks. Kuid see ei ole mitte puhke-sanatoorium, vaid töö-sanatoorium, sest puhata pole siin kellelgi aega. Ja kui jätkub vahetevahel vaba aega, siis haugid ja ahvenad ning vähid meelitavad järvedes oma juurde. Avar spordiväli keset männimetsa kutsus sinna sportima. Veesportlasi ja teisi kaitsevaelasi meelitab Nõmme järv, kus supelda nii mõnus ja karastav, et peale väsitavaid õppusi end iga supleja tunneb värskena ja elurõõmsana, valmis endise hooga eilast tööd jätkama.

*

Kibe ja hoogus ettevalmistustöö on käsil laagris enne suvipühi, tehakse ettevalmistustööd mitte igapäevastele laagritulijatele, vaid haruldastele külalistele, keda niipea uuesti ei näe. Laagrisse tuleb reservväelaste rügement. Kodanikud kogu Virumaalt ilmuvad siia, et end karastada laagrielu raskustes, õppida ja täiendada oma teadmisi kodumaakaitse töös ning ühtlasi maitsta laagrielu ilu oma maakonna ilusamas loodusepaigas. Kurtina laager ootab ning ütleb teile reservväelased „tere tulemast“ ning tahab teile olla nii töö- kui ka mõnususte sanatooriumiks.

Ülevaade Itaalia riigikaitse korraldustest.

27. aprill s. a. oli fascistlikule Itaaliale järjekorraline suupäev, kus küpsekssaanud „avangardistid“ (avanguardiste) täieõigusliste liikmetena parteisse ja fascistlikku miilitsasse vastu võeti ja kus uus lend noori „balilla'sid“ avangardistideks ülendati.

Käesoleval aastal möödus see päev eriti pidulikult. Fascistide „Suure Nõukogu“ sellekohasel otsusel rivistati „avangardid“ miilitsa „legionide“ rinde ees ja seal anti igale uuel vastuvõetule kätte tema liikmekaart (tessera) ja miilitsamehe püss. Selle juures suudles neid valitsuse juhi nimel üks miilitsa ohvitser, ja siis järgnes pühaliku töötuse andmine, jääda truuks fascistlikule korrale, teenida seda kogu oma jõuga ja ohverdada sellele tarvitud korral ka oma elu.

Suurpäevaks oli 27. aprill Itaaliale veel ka teisel põhjusel. Nimelt lasti siis Spezzias, Triestis, Genuas ja Castellamares vette uuel valmisaanud sõjalaevad: kaks 10.000-tonnilist ristlejat („Zara“ ja „Fiume“) ja kaks 5.000-tonnilist ristlejat („Alberto-di-Giussano“ ja „Giovanni-dalle-Bande-Nere“), millisele sündmusele, peale pooleldi nurjunud Londoni konverentsi, fascistlik ajakirjandus rahva erilist tähelepanu pöörata püüdis.

Selle n. n. „fascistide kogumispäeva“ puhul ilmus prantsuse, ja osalt ka inglise, ajakirjanduses pikemaid kirjutisi Mussolini valitsuse jõupingutusist oma riigi sõjalise tugevuse tõstmiseks. Nende kirjutiste ja mõningate täiendavate allikate põhjal annan siin lühikese ülevaate kogu Itaalia riigikaitse korraldustest, alates noorsoo ettevalmistamisega ja lõpetades n. n. tsiviil mobilisatsiooni korraldustega.

I. Noorsoo ettevalmistamine ja vabatahtlik miilits.

Fascistlik võim püüab Itaalia noori juba maast madalast koondada vastavatesse organisatsioonidesse ja hoida neid nende organisatsioonide abil kogu aeg oma juhtimise all.

Esimeseks sarnaseks organisatsiooniks on „Balilla“, kuhu kuuluvad muidugi vabatahtlikult noored itaallased 8-dast eluaastast kuni 14-da eluaastani. Organisatsiooni liikmeid, „balillasid“, valmistatakse nende tulevastele eluülesannetele ette füüsiliselt, moraalselt ja poliitili-

selt. Neid õpetatakse kasutama relva ja neile korraldatakse mitmesuguseid sõjalisi harjutusi.

Oma geograafilise asendi tõttu on Itaalia eriti tähtis äratada ja arendada noorsoos huvi ka mereasjanduse vastu. Sellepärast on Mussolini valitsuse poolt „Balilla“ organisatsiooni käsutusse antud neli õppelaeva, ja kaks korda aastas korraldatakse noortele mustasärgimeeste pikemaid maksuta sõite Vahemerel.

„Balilla“ organisatsioonil on praegu umbes 600.000 liiget.

Iga-aastastel „fascistide kogumispäevadel“ viiakse „balillad“, kes on jõudnud oma 15-da eluaastani, üle „Avangardiasse“. Seal kestab süstemaatiline õpetamine ja kasvatamine edasi kolm aastat, ja 18-aastaselt loetakse noored „avangardistid“ küpseteks, et saada täieõigusliste liikmetena sisse kirjutatud fascistlikku parteisse ja alata teenistust „Vabatahtlikus rahvusliku julgeoleku miilitsas“.

Olemasolevatel andmetel annab „Avanguardia“, kuhu praegu koondatud ümmarguselt 400.000 noort, parteile ja miilitsale iga aastaga ikka rohkem ja rohkem uusi liikmeid. 1927. a. oli vastuvõetuid 47.000, 1928. a. — 79.000, 1929. a. — 85.000 ja käesoleval aastal — 95.000.

„Vabatahtlik rahvusliku julgeoleku miilits“ kujutab endast juba täiesti sõjalise iseloomuga organisatsiooni, kuhu võetakse vastu fascistliku partei liikmeid 18-dast eluaastast kuni 50-da eluaastani. Ta koosneb 120 leegionist, millised omakorda jagunevad „kohortideks“ (coorte), igas leegionis 3—5 kohorti. Kohort, võrdues reguläär pataljonile, koosneb kolmest „centuriast“. Iga „centuria“ on peale püsside varustatud ka 6 kerge kuulipildujaga.

40.000 miilitsameest on määratud õhukaitse teenistusse.

Miilitsa kaadriteks on 25.000 ohvitseri, nendest 1000 alalist.

Õppeperioodideks kokkukutsutavatele miilitsameestele hoitakse nende teenistuskohad alal ja neile maksetakse sealt harilikku palka edasi. Sarnase korra juures on siis ka arusaadav, et igaüks temale ettenähtud õppustest korralikult osavõtta püüab.

Prantslane P. Gentizon seab „Le Temps'is“ Itaalia praegust kasvatusse- teemi, „mis suunitud on selle poole, et ehitada noorsugu rahvuslikule suurusele (grandeur nationale) tarvilikkude voorus- tega“ eeskujuks kõikidele neile riikidele, „kus kuni koolideni õitsevad kommunist- likud ja antimilitaristlikud doktriinid“.

Noorsoo ettevalmistamine väljaspool „Balilla't“ ja „Avan- guardia't“ piirdub vaid kehalise kas- vatuses ja kestab 2 aastat. Sellest ette- valmistusest vabatahtlikult osavõtta soo- vijatele antakse välja vastavad märkuste- raamatud, kuhu iga aasta üles tähenda- takse kõik need võimlemise- ja spordihar- jutused, märgilaskmised ja väliteenistuse harjutused, millistest nad osa võtnud, ja samuti ka lõpueksamil saavutatud hin- nangud.

Neile, kes ettevalmistuskursuse eduga läbi teinud, võib tegevteenistuse kestvus lühendatud saada kuni $\frac{1}{6}$ võrra.

Pole huvituseta märkida, et äsja möö- dunud „fascistide kogumispäeval“ uuel vastuvõetud miilitsamehed esmakordselt alla kirjutasid teenistuskohustusele, ja nimelt 10 aasta peale. Sellega on siis va- batahtlikkude organisatsioon suure samu- mu võrra ligemale viidud reguläär sõja- väele.

II. Reguläärjõud.

A. Üldjuhatus.

Kol.-ltm. Reboul kriipsutas hiljuti „Le Temps'is“ eriliselt alla seda tähtsust, mis on Itaalias n. n. üldstaabi ülemal, kes allub vahetult valitsuse juhile.

See üldstaabi ülema instituut kutsuti ellu selleks, et koordineerida kogu riigi sõjalist organisatsiooni.

Üldstaabi ülem, valitud marssalite, suuradmiralide või armee kindralite hul- gast, nimetatakse ametisse valitsuse ette- panekul kuninga dekreediga.

Ta on valitsuse juhi juures tehniliseks nõuandjaks riigi kaitseorganisatsiooni koordineerimisesse ja võimaliku sõja operatsioonikavadesse puutuvais küsimu- sis. Võtab sõnaõigusega osa kõrgema riigikaitse komisjoni istungitest ja samuti ka kõikide valitsuse poolt riigikaitsele puutuvate ja kahte või mitmet jõuliiki hu- vitavate küsimuste läbiharutamiseks era- korraliselt kokkukutsutavate komisjonide istungitest.

Ta teeb valitsuse juhile ettepanekuid abinõude suhtes riigi kaitseorganisatsi- ooni koordineerimiseks, ja valitsuse juht annab need ettepanekud edasi huvitatud ministritele.

Ta esitab valitsuse juhile võimaliku sõja operatsioonide plaani ülddirektiivid, näidates ära, missugust osa igal jõuliigil tuleb edendada ja millised ühised sihid kahele või mitmele jõuliigile on määratud. Valitsuse juht, olles need direktiivid heakskiitnud, teeb nad teatavaks vasta- vatele ministritele, kes nad siis juba jõu- liikide staapide ülematele edasi annavad. Üldstaabi ülema direktiivide kohaselt töö- tatakse siis maa-, mere- ja õhuvägede staapides välja kõik tarvilikud kavad vastavate jõuliikide tarvis.

Üldstaabi ülem koordineerib relvas- tatud jõudude sõjalist ettevalmistamist:

1) — esitades valitsuse juhile, pärast jõuliikide staapide ülemate arvamisa- valduste ärakuulamist, kahe või mitme jõu- liigi koondmanöövrite kavad;

2) — viibides neil koondmanöövritel ja informeerides nende käigust valitsuse juhti, kes tema märkused ja otsused hu- vitatud ministrite kaudu jõuliikide staa- pide ülematele teatavaks teeb.

Oma ülesannete täitmisel peab üld- staabi ülem jõuliikide staapide ülematega kirjavahetust huvitatud ministriumite kaudu.

Valitsuse juht hoiab omalt poolt üld- staabi ülemat poliitilise seisukorraga kur- sis, kuivõrt see teda tema ülesannete täit- misel huvitada võib.

Sõja-, mere- ja õhuministrid informee- rivad üldstaabi ülemat kõigist neile allu- vate jõuliikide lahingväärtusesse puutu- vaist tähtsamaist küsimusist.

Sõjaliste teadete kogumise teenistus, olles sõjaministeeriumi alluvuses, hoiab üldstaabi ülemat alaliselt välisriikide sõ- jalise üldseisukorraga kursis. Tehnilise iseloomuga teadete kogumine ja koordi- neerimine jääb aga iga jõuliigi staabi üle- ma ülesandeks.

Sõja korraaks määrab üldstaabi ülema ülesanded kindlaks valitsus.

Nagu eelnevast näha, on Itaalia üld- staabi ülem kogu riigi sõjajõudude juha- tajaks rahuajal, ja kahtlemata on ta ka ettenähtud ülemjuhatajaks sõja korral. Tema võimu- ja mõjupiirid on märksa suuremad kui näiteks Prantsuse sv. pea- inspektoril, või mõne teise riigi rahuag- sel vägede juhatajal.

B. Sõjavägi.

Itaalia sõjavägi koosneb alalistest üksustest ja kaadritest mobilisatsiooni korral loodavate uute üksuste tarvis. Hädaohu korral kutsutakse nooremate aastakäikude mehed kohe kaadriüksustesse lippude alla, ja nii võib siis kõige lühema aja jooksul võrdlemisi suur arv pataljone ja patareisid seada sõjajalale.

„Itaalia sõjavägi,“ kirjutas prantsuse kolonel Reboul hiljuti „Le Temps'is“, „on rohkem kui meie oma asunud kaadriüksuste süsteemile, sest ta on rohkem kui meie orienteerunud idee poole, et sõja lahtipuhkemisel tuleb otsekohe asuda pealetungile. Need kaadriüksused, olles alaliselt kontaktis neile täienduseks ettenähtud reservistidega, vajavad vaid mõnda päeva, et kujuneda homogeenseks massiks ja liituda eelliini osadega. Eelliini osad, kujundates enesest noort ja tulise-meelset sõjaväge, võivad otsekohe visatud saada punktidesse, kus vastase ootamatusega tabamiseks on olemas kõige rohkem eeldusi. Nii võiksid nad siis saavutada sarnase esimese edu, mille mõju entusiastlikule sõjaväele võib osutada kõige suurema tähtsusega.“

Rahuajal on Itaalia sõjaväel neli armeede juhatust, asupaikadega Torinos, Firenzes, Bolognias ja Napolis. Neile armeede juhatustele alluvad 12 armeede korpus 30 diviisiga.

„Kas säilib see organisatsioon ka sõja korral?“ küsib kolonel Reboul, ja arvab ise, et säilimine on väga tõenäolikk, vähemalt esimesteks operatsioonideks. „See oleks Itaalia sõjaväele suureks edu teguriiks, arvab ta: igapäevase kokkupuutumise järelduzel arenevad välja sidemed juhatuse ja alluvate üksuste vahel, õpitakse üksteist ligemalt tundma, kasvab vastastikune usaldus, kõveneb ühtekuuluvuse tunne.“

Armeede korpused ja diviisid olid Itaalias pikemat aega vaid ringkondlikkudeks organisatsioonideks, millistel peaaesjalikult tegemist tuli teha sõjaväe rekruteerimise ja mobilisatsiooni küsimustega. Kuna mõnedes ringkondades asus vaid 5—6 pataljoni, teistes aga oma paarkümmend, siis ei vastanud see kuidagi nende sõjalistele koosseisudele.

Uue organisatsiooni juures esinevad nüüd diviisid juba täiesti lahingüksustena ja nende koosseisud on täpsalt kindlaks määratud. Diviis koosneb ühest jalaväe brigaadist à 3 rügementi, ühest suurtükki-

väe rügemendist ja kahest miilitsa pataljonist. Armeede korpusesse kuuluvad 2 kuni 3 diviisi, 1 raske suurtükiväe rügement, 1 inseneriväe rügement, õhukaitse tsentrumid ja üks automobiilide tsentrum.

Et piiriäärsetel üksustel võimalik oleks omi kätteülesandeid paremini täita ja et nad kiiremalt pealetungile üle võiksid minna, siis hoitakse nad alati kõvendatud koosseisudes. Ka pole katterügementides olemas kaadripataljone, kuna aga sisemaal iga rügement koosneb kahest normaal pataljonist ja ühest kaadripataljonist. Piiriäärsetes üksustes on tundmatud ka minimaalse jõu, või n. n. „forza minima“ perioodid. Nimelt jäetakse Itaalias oktoobrist kuni aprillini, kus riik Alpide lumise bariääriga on küllaldaselt kaitstud, 320.000 mehe asemele lippude alla vaid 160.000 meest, kuid kattediviise see vähendamine ei mõjuta. Koguni vastupidi, nad on alaliselt kõvendatud kõikide diviisidesse mittekoondataud üksustega, millisteks on: 1) — 3 Alpi brigaadi à 3 rügementi ja 1 mäesuurtükiväe rügement, ning 2) — 12 bersaglieride või kütide rügementi.

Uue organisatsiooni juures iga rügement koosneb ühest staabikompaniist, kolmest pataljonist ja ühest 65-mm saatesuurtükikide jaost à 3 suurtükki. Pataljoni koosseisu kuuluvad omakorda: 1 staabi kompanii, 1 raskete relvade kompanii ja 3 kerge relvade kompaniid. Pataljoni staabikompaniis on 1 juhatuse jagu, 1 side jagu, 1 sapööride jagu ja 1 luure jagu. Raskete relvade (kuulipildujate) kompanii koosneb rahuajal kolmest jaost, igas jaos 2 gruppi à 1 kuulipilduja; sõjaajal aga — neljast jaost, igas jaos 3 gruppi à 1 kuulipilduja. Kerge relvade või harilikus kompaniis on rahuajal 2 kahegrupilist jagu (rühma) ja sõjaajal 3 neljagrupilist jagu (rühma). Peale selle on igal kompaniil veel olemas ka oma juhtimise jagu (rühm).

Jalaväes on endiste püsside asemel tarvitusele võetud n. n. „mošettod“ (lühikesed püssid), milliseid kasutatakse ka granaatide heitmiseks, kuni 200 meetri kauguseni. Samuti on senine kerge kuulipilduja S. I. A. asendatud uuega, nimelt 1926. a. Breda & Fiat'iga, mis kaalub vaid 11 kg. Ligemal ajal kavatakse väeosadele välja anda ka 13-millimeetrilised Breda tankidevastased kuulipildujad.

Kõige lähemal ajal peab algama ka Itaalia suurtükiväe osaline ümberrelvas-

Ohvitseride grupp taktikalisel väliõppusel.

Pildil: Leitn. Jalasto — õppusejuht, res.-kapten Rugenberg, res.-ltn. Pelson, res.-ltn. Reinthal, res.-lipnik Kleemeier.

tamine. Praegu on välisuurtükiväes kasutamisel 75 mm Deport suurtükid, 100 ja 149 mm haubitsad, ning 105 mm suurtükid. Käesoleval aastal peab lõppema lennuväe kordaseadmine ja sellele peab kohe järgnema uut tüüpi haubitsate ehitamine. Osa suurtükiväge on juba motoriseeritud, mis suurel määral tõstab selle liikuvust.

Prantsuse kolonel Reboul'i sõnade järele kujundab Itaalia sõjavägi enesest praegu suurt jõudu. „Seal valitsev vaim,“ kirjutab ta „Le Temps“is, „on kujunenud koguni teiseks kui ta oli varem; sõjaväe vormi kandmist loeb igaüks enesele suureks auks.“

„Mussolini on kannud hoolt selle eest,“ tähendab ta sealsamas edasi, „et tõsta kaadrite seisukorda, nii aineliselt kui ka moraalselt. Ohvitserid on rahva keskel asetatud väljapaistvale seisukohale, nende prestiiž on jälle jalule seatud, nende aukraadides edasijõudmine on kiirendatud.“

Allohvitseridele on antud omaette staatus, mis nende ainelist seisukorda märksa parandab. Ka võivad nad saada ülen-datud ohvitserideks, ja nende tarvis on ette nähtud üks neljandik ohvitseri koh-tadest.

Kõik tarviliku eelharidusega noorme-hed peavad sünduslikult läbi tegema kur-suse allohvitseride koolis, kust nad siis, eksamid rahuldavalt sooritades, tagava-raväe noorem-leitnantideks ülendatakse.“

1915. aastal oli Itaalias kogu sõjaväe kohta olemas vaid 26.000 reservohvitseri. Läänud aasta lõpuks oli neid aga juba üm-marguselt 200.000. Suurem osa neist käib järjekindlalt harjutustel ja täienduskur-sustel. Seda võimaldavad neile, nagu miilitsameestelegi, selleks loodud soodsad tingimused.

C. Merevägi.

Nagu juba alul tähendatud, pöörab fascistlik valitsus erilist tähelepanu Itaalia merejõudude arendamisele, sest Mus-solini avalduse järele olevat Itaalia saatus alati olnud merel ja saavat ka tulevikus olema merel.

Möödunud Londoni merekonverentsil, kus harutati merejõudude vähendamise ja piiramise võimalusi, deklareeris välismi-nister Grandi, et Itaalia on nõus oma lae-vastikkku vähendama kõige madalama piirini, kuid ainult tingimusel, et ühegi Euroopa mandririigi oma seda ei ületaks. Sellest kerkis päevakorraale Itaalia-Prant-

suse merejõudude võrdsuse, või n. n. pariteedi küsimus, mis viimaks kogu konverentsile teatud määral komistuskiviks sai. Kuna prantslased seda pariteeti tunnustada ei soovinud, jättis Itaalia enesele, vähemalt kuni võimalikkude uute kokkulepeteni, täielikult vabad käed, misjuures fascistlik ajakirjandus kohe rõhutas, et saavutamata jäänud teoreetilise pariteedi asemel nüüd püüda tuleb tegeliku pariteedi poole. Ja seda on Mussolini valitsus juba ka teostama asunud. Nimelt võttis ta 30. aprillil s. a. vastu meremistri poolt esitatud kava, mille kohaselt käesoleval aastal ehitusele antakse järgmised uued sõjalaevad: üks 10.000-tonniline ristleja, kaks 5.100-tonnulist ristlejat, neli 1.240-tonnulist destroyerit ja 22 allveelaeva. Kõik need laevad loodetakse valmis ehitada 1933. aastaks, ja siis saavat, „Giornale d'Italia“ teadetel, Itaalia sõjalaevastiku kogutonnaž ulatuma 405.400 tonnini.

Enne Londoni konverentsi oli Itaalia sõjalaevastikus lahinguvalmis üksusi olemas järgmiselt:

	Arv.	Tonnaž.	
Soomuslaevu	4	89.506	tonni
Ristlejaid	13	86.075	„
Destroyereid	72	71.973	„
Allveelaevu	37	21.120	„

Samal ajal oli veel ehitamisel:

	Arv.	Tonnaž.	
Ristlejaid	10	72.260	tonni
Allveelaevu	23	18.240	„

Uute sõjalaevade ehitamisele andmiseks Itaaliale pikema aja peale kindlaks määratud kava pole. Seni on valitsus parlamendilt krediite nõudnud meremistri kaudu iga aasta peale eraldi esitatud kavade kohaselt.

D. Lennujõud.

Fascistliku võimu eel oli Itaalia lennuasjandus pea täielikult hooletuses. Sõjaväes kasutati veel vaid sakslastelt heakstegemise (reparatsiooni) arvel saadud või sõjaajast järelejäänud vanu aparaate. Neid oli kokku umbes 80. Lennutööstus oli täielikult soigus, insenerid olid jätnud kõrvale kõik püüded uute tüüpide loomiseks.

Tsiviillennuasjandust polnud sama hästi kui olemaski, olgugi et räägiti ühendusliinide loomisest Brindisi ja Konstantinoopoli ning Genua ja Barcelona vahel.

Kogu lennuasjanduse kulud, mis paigutatud olid välisministeeriumi eelarvesse, tõusid siis vaid 399.000.000 liiri peale.

See kestis nii kuni 1925. a. kevadeni, kus kutsuti ellu eriline Õhuasjanduse Alamsekretariaat, mis mõne kuu pärast iseseisvaks ministeeriumiks ümber nimetati. Algul oli uue ministeeriumi juhatajaks Mussolini isiklikult, kuid hiljem kutsus ta selle etteotsa Italo Balbo, kelle nimi praegu laialdaselt tuntud.

„Signor Mussolini pole iialgi teinud paremat valikut,“ kirjutab hiljuti „The Times“: Kindral Balbo on tõesti mees, kes oskab asja korraldada. Noor, suurte ambitsioonidega, julge, isegi kuni hulljulguseni, rohke tööjõuga, kohusetruu töömees, kuid samal ajal alati valmis jagama oma alluvatega neile pealepandud riisikot.“

1925. aasta kevadel kokkuseatud kava kohaselt pidid Itaalia lennuasjanduse kulud tõusma kuni 1930. aastani järk-järgult, peaaesjalikult uue materjali muretsemiseks. Peale 1930. aastat pidid nad siis jälle vähe langema, kuna kavas ettenähtud arv aparaate selleks ajaks valmis pidi saama. Nimelt pidi selle kava järele lennukite koguarv tõusma kuni 2.700-ni: 78 hävitajate ja pommitajate eskadrilli, 57 eskadrilli maaväe tarvis, 35 eskadrilli mereväe tarvis ja 12 eskadrilli asumaade tarvis. See kava pole nüüd aga kaugeltki veel teostatud, kuna vastavaid eskadrille praegu olemas on ainult 55, 20, 12 ja 6. Kuid kindral Balbo, nähtavasti, ei soovi gi enam hankida suurt aparaatide tagavara, sest uute tüüpide juuretulekuga võivad valmisolevad kiirelt vananeda.

Viimase kolme aasta jooksul on Itaalia lennuasjanduse kulud pea muutumatult püsinud ümmarguselt 700.000.000 liiri peal. (Ca 70 miljonit krooni Toim.)

Mis puutub Itaalia praeguste lennukite headusesse ja võimetesse, siis võivad nad eduga võistelda iga teise riigi omadega. Kindral Balbo tähendas hiljuti parlamendis, et merelennuk „S 55“ osutunud niivõrt heaks aparaadiks, et see mitme aasta peale mereväe pommituslennuki tüübiks edasi võivat jääda.

Eriti uhke on aga Itaalia oma „Caproni 90“ peale, mis varustatud 6 mootoriga à 1000 HP. See hiiglaaparaat võivat peale võtta kuni 10 tonni pomme ja ta olevat kaitstud 8 kuulipildujaga.

„Kuid Itaaliale on liiga vähe lennuvälju, kirjutab „The Times“, kust sarnased monstrumid õhku tõusta, või kuhu nad

Reserv-allohvitserid laskmisel vintpüssidest.

võiks maanduda. Palju tõenäolikum on aga kindral Balbo kinnitus, et Itaalia nüüd oma maapommituslennukite, hävitajate ja luurelennukite poolest enam ühestki teisest riigist taga ei ole.“

Ka tsiviil-lennuasjanduse alal on kindral Balbo saavutanud tähelepanuväärivat edu. Tema poolt loodud ja praegu regulaarselt töötavate õhulinide pikkus ulatub umbes 12.500 kilomeetrimini.

Tsiviil-lennuasjandust püütakse hoida võimalikult tihedamas kontaktis lennuväega. On olemas 12 turningklubide eskadrilli, kokku 134 aparaadiga. Eraellu läinud lendurid kasutavad neid aparaate, et hoida alal oma trainingut. Kõik teise või kolmanda klassi tunnistustega tsiviil-lendurid, kes soovivad loetud saada lennuväe reservi, peavad 40 päeva jooksul — 15. veebruari ja 15. detsembri vahel — klubidele kuuluvail aparaatidel sooritama 10 tundi lennuharjutusi. Igale lennuväe reservi vastuvõetule maksetakse ühekordset tasu 1000 liiri suuruses.

III. Tsiviilmobilisatsiooni ettevalmistused.

A. Rahuajal olemasolevad ettevalmistusorganid.

Kuna uuemaaja sõjas kogu rahvas oma olemasolu eest välja peab astuma, siis püüab iga riik juba rahuajal ette valmistada mitte ükski oma sõjaliste jõudude, vaid ka kõikide olemasolevate ressurside mobilisatsiooni.

Väljaspool sõjaväge olemasolevate ressurside, või n. n. tsiviilmobilisatsiooni ettevalmistamiseks on Itaalia rahuajal olemas järgmised organid:

1) — Kõrgem riigikaitse komisjon, mis enesest kujundab ministerruumitevahelist nõukogu ja mille ülesandeks on koordineerida kõiki riigikaitseesse puutuvaid küsimusi ja lahendusi, ning töötada välja reeglid kõikide alade riigikaitse huvides kasutamiseks.

Komisjoni esimeheks on peaminister ja liikmetena kuuluvad sinna välis-, sise-, raha-, sõja-, mere-, õhu-, asumaade-, majanduse- ja teedeministrid. Küsimuste arutamiseks võtavad sõnaõigusega osa ka üldstaabi ja kõikide jõuliikide staabiülemad.

2) — Tsiviilmobilisatsiooni ettevalmistav komitee, mis tegutseb majandusministeeriumi juures, olles uurimuste ja nõuande organiks kõrgemale riigikaitse komisjonile.

Selle komitee koosseisu kuuluvad: kuninga dekreediga nimetatud esimees ja järgmised liikmed:

a) sõja-, mere- ja õhuministeeriumite poolt à 1 esindaja;

b) 8 delegaati riigi suuremate tehniliste ühingute poolt, teaduse, tööstuse, põllutöö ja majanduse alade esindajatenä;

c) kõrgema riigikaitse komisjoni peasekretär.

Oma esimehe otsusel võib komitee oma istungitest osavõtma kutsuda ka

kõrvalisi arutamisel olevates küsimustes kompetentseid isikuid.

3) — Tööstuse jälgijate teenistus, kuhu kuuluvad sõja-, mere- ja õhuministeeriumite poolt kokku 60 jälgijat. See teenistus, mille ülesandeks on jälgida riigis olemasolevate ja sõjalisteks otstarveteks ära kasutada võidavate mitmesuguste tööstusliste ettevõtete tegevust (tööriistad, tööjõud, tehnilised võimed, produtsioonivõimed jne.), kuulub samuti majandusministeeriumi juure, ripudes aga otsekohele ära tsiviilmobilisatsiooni ettevalmistava komitee esimehest.

Peale selle on kõik ministeeriumid kohustatud valvama selle järele, et neile alluvates ja neist ärarippuvates asutistes kõik mobilisatsiooni plaanid hoolega hoitaks korras. Peab olema ettenähtud eriliselt kvalifitseeritud ametnikkude asendamine sõjaväeteenistuse kohustustest vabade isikutega ja peavad olema korras kõik vastavad registrid.

Kol.-leitn. Reboul'i andmetel ulatuvat tööstuslike mobilisatsiooni ettevalmistused Itaalias väga kaugele. Olevat juba kohal kõik mobilisatsiooni korral tarviliikud masinad ja tööriistad, mõnedel tehastel olevat alaliselt valmis ka kõik sõjatööstuse käima panemiseks tarviliikud tooresained, ja kõikide alade kohta peetavat hoolega täpsaid aruandeid.

Olevat üldse otsustatud orienteerida kodumaa tööstust selle poole, et ta end ise varustada suudaks kõikide tarviliikude masinate ja tööstusriistadega, et sõja puhul poleks tarvis väljastpoolt juure nõutada — ei tagavaraosi varem sisseveetuile, ega ka uusi, produktsiooni tõstmiseks tarviliikke masinaid.

B. Mobilisatsiooni teostamiseks ellukutsutavad organid.

Tsiviilmobilisatsiooni teostamiseks on nähtud ette neli suurt organisatsiooni, millised, alludes vastavatele ministeeriumitele, oma tegevuse koordineerimise mõt-

tes olenevad kõrgemast riigikaitse komisjonist.

Esimene nimetatud organisatsioonidest asub mobilisatsiooni väljakuulutamise korral tegevusse, et kontrollida kõiki neid kaubanduslisi operatsioone, millised ühenduses on sõjaväele ja tsiviilelanikkudele tarviliikude tooresainete sisseveoga.

Teine peab juhtima kogu sõjatööstust, korraldama tooresainete jaotamist ja teostama järelvalvet nii riiklikes kui ka erasõjatööstuslikes ettevõtetes.

Kolmas on kohustatud kandma hoolt sõjaväele ja tsiviilelanikkudele vajalikkude toiduainete kokkuostmise ja ärajaotamise eest, ning teostama järelvalvet kõikides vastavates, nii riiklikes kui ka eraettevõtetes.

Neljanda ülesandeks on organiseerida propagandat sise- ja välismaal, korraldada abiandmist võitlejate perekondadele ja väljastpoolt kodumaale tagasi-pöördunud kodanikkudele, lahendada hoolkande ja pensionide küsimusi.

Iga organisatsiooni ja iga ala tarvis on nähtud ette kohalikud komiteed ja allkomiteed üle kogu riigi.

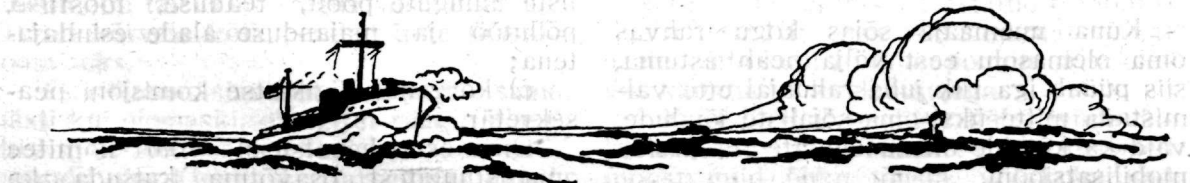
Üld- või osalise mobilisatsiooni korral võib valitsus, niisugusel määral kui ta seda leiab tarviliikuks, rekvireerida:

- 1) — kõikide kodanikkude töövõimet, olgu individuaalselt või kollektiivselt;
- 2) — kõikide seltside, ühingute, sündikaatide jne. teenistust;
- 3) — kõiki Itaalia kodanikkude päralt olevaid kinnis- ja vallasvarasid.

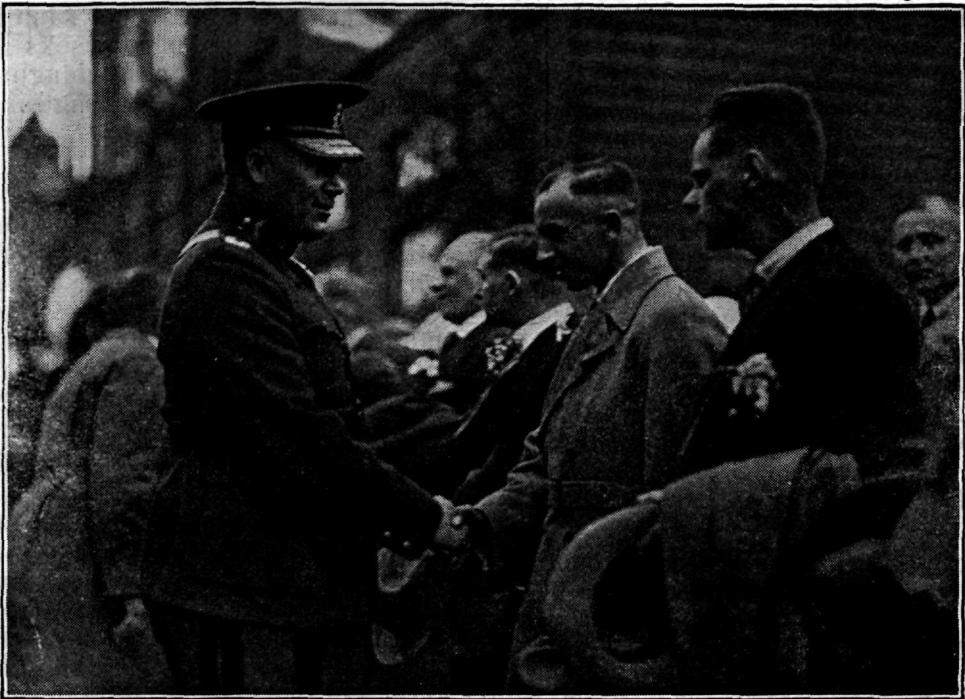
Samuti on valitsusel õigus võtta oma ainukasutamisele ükskõik missugused leitused ja keelata ära nende avalikkusele teatavakstegemise.

Peale eeltähendute on veel ettenähtud vastav kord oma tööjõu ja sõjavangide ära kasutamiseks, igasuguste üleskirjutamiste toimepanemiseks jne. Erilise seadusega kavatakse kindlaks määrata ka karistused kõikide maksmapandud korralduste vastu eksijatele.

J o t e r.

Vabadussõjast osavõtnud soomlaste külaskäik Narva lahinguväljale.

1. div. ül. kindral A. Tõnisson teretab külalisi „Ekströmi pataljoni“ Narva jaama saabumisel möödunud suviste pühil.

Soomusrongide ülesandeid meie oludes.

P. Villemi.

I. Soomusrongid Vabadussõjas.

Meie soomusrongidel Vabadussõjas oli väärikas koht. Alul (dets. 1918. a.) nad mõjuvalt takistasid vastase kiiret edasi liikumist ja seda just vastase pealetungi tähtsamates (raudteede) suunades. Sellega kaeti meie sõjaliste jõudude mobiliseerimist, korraldamist ja koondamist liinile, millel erilisel suur tähtsus Vabadussõja käigule.

4. jaan. 1919. a. Kehra juures algab soomusrongide võidukas pealetung. Päeva paar hiljem algas ka jalavägi enamlaste tagasitõrjumist. Vastase riigipiiridest väljaviskamisel (jaan., veebr. 1919) meie soomusrongid teetsesid äärmiselt aktiivselt ja suure eduga, nendeleva pandav ülesanded aina laienesid. Soomusrongide tungimine vastase seljataha (Tapa—Tartu liinil 9.—14. jaan. 1919. a.) ja sügavale rindesse (näit. läbimurre Ir-

boskani 14.—19. veebr. 1919. a.) paiskas vastase read segamini.

Meie soomusrongide ülesannete laienemisega täiendati alaliselt ka soomusrongide jõude ning muudeti vastavalt organisatsiooni. 27. märtsil 1919. a. ülemjuhataja annab käsu: „Lõuna väerinna korraldamiseks ja kergendamiseks käsen: Scouts patalj. ühes 3-da patareiga, Kuperjanovi partisanid ja Kalevlaste maleva annan soomusrongide ülemjuhataja käsutada!“ Peale selle suuremate operatsioonide läbiviimiseks, nagu seda oli Petseri vallutamise 29. märtsil 1919. a., ülemjuhataja pidas vajalikuks allutada ka raudtee piirkonnas teotsevaid jalaväe polkusi (2. ja 7. polk) soomusrongide üldjuhile.

Aprillikuu teisel poolel enamlasted tungisid lõunast Võru sihis, et Petseri—Valga raudtee liini ärälõigata. Nad jõudsid Võru jaamale 6 km kaugusele, kus s.-rong nr. 1 dessandi poolt kinni peeti ja 23. april-

lil suurte kaotustega tagasi löödi. Sr. nr. 3 dessant, kes 18. aprillil Tsooru vaenlasele vastu saadeti, lõi enamlased Kõrgelalu mõisast välja ja ajas taga kuni Matsi taluni.

Aprilli lõpul soomusrongid koos jalaväe osadega likvideerisid hädaohu Valgale, mille juures langes s.-rongide juht kapten Anton Irv.

Pihlkva vallutamise teostus 25. mail 1919. a. allpoolnimetatud meie soomusrongide osade poolt: soomusrongid „Kapten Irv“, nr. 3 ja nr. 5 ning Kuperjanovi partisanid ja Kalevlaste maleva.

Landeswehri sõjast meie soomusrongide divisjoni osad võtsid osa suurima aktiivsusega — löid landesveerlasi kuulsas Loode lahingus, vallutasid Võnnu linna (Võnnu vallutamise päev on kuulutatud Läti rahvuspühaks) ning tungisid edasi Valgejärvedeni.

23. aug. 1919. a. nimetatakse soomusrongide divisjon soomusrongide diviisiks. Augustikuu lõpul s.-rongide diviisi osad katavad meie vägede tagasitõmbumist Pihlkva tagant praeguste riigi piiridele.

Bermonditi sõjas meie soomusrongid „Kapten Irv“ ja nr. 2 päästsid Riia linna vastase kätte langemast.

Ülaltoodu on ainult soomusrongide suure töö üksikute etappide märkimine, kuna vähegi üksikasjalikuma ülevaate tegemiseks siinkohal puudub ruum.

Kokkuvõttena siiski võime märkida — meie soomusrongid Vabadussõjas tegid asendamatu töö, arenedes tegelikult vajadusest tingitult ühest soomusrongist võimsa soomusrongide diviisini.

II. Soomusrongi taktikalisi omadusi.

Positiivseid omadusi. Soomusrongide patari ja vagunikuulipildujad võivad kohe liikumise järele ja isegi rongi liikumise ajal kiiresti avada võimsa tule. Tornri asetatud kahuri laskesektor on 360°. Meeskond on vastase kuulide ja granaadikildude eest vagunite (platvormide) soomusega kaitstud. S.-rongi liikuvus raudtee suunas on suur ja võimaldab rongi kurseerimist vastase tule all. Jala- ja ratsavägi s.-rongile lahtriselt peale tungides normaalselt ei suuda seda vallutada. Kiire ja ootamata ilmumisega s.-rong mõjub rusuvalt vastase moraalile ja tõstab oma väeosa meeoleu. Dessant annab s.-rongile suurema aktiivsuse ja tagab s.-rongi julgeoleku. S.-ron-

gide liikumise võimalus ei ripu kuigi palju aastaajast ja ilmastikust. Et s.-rongid asuvad raudteel, siis nende varustamine laske- ja toidumoonaga ei sünnita erilisi raskusi. Suureks paremuseks s.-rongidele on nende alaline lahinguvalmus ja et meeskonna julgeolek rongil on tagatud väiksema elavjõuga.

Soomusrongi negatiivseks omaduseks tuleb lugeda, et s.-rongi tegevus on piiratud raudtee lähema ümbrusega ja s.-rongi liikumine on seotud raudteeliini külge, mille suund vastasele täpsalt teada. Ka kujutab s.-rong võrdlemisi suurt ja nähtavat märki. Liikumise võimalus ripub raudtee korrasolekust. Vee ja kütteeainete kulu piiravad pideva lahingutegevuse vältuse. Positsioonil seisva s.-rongi vahetamine on raske, kui seal puudub kõrvalvõi harutee.

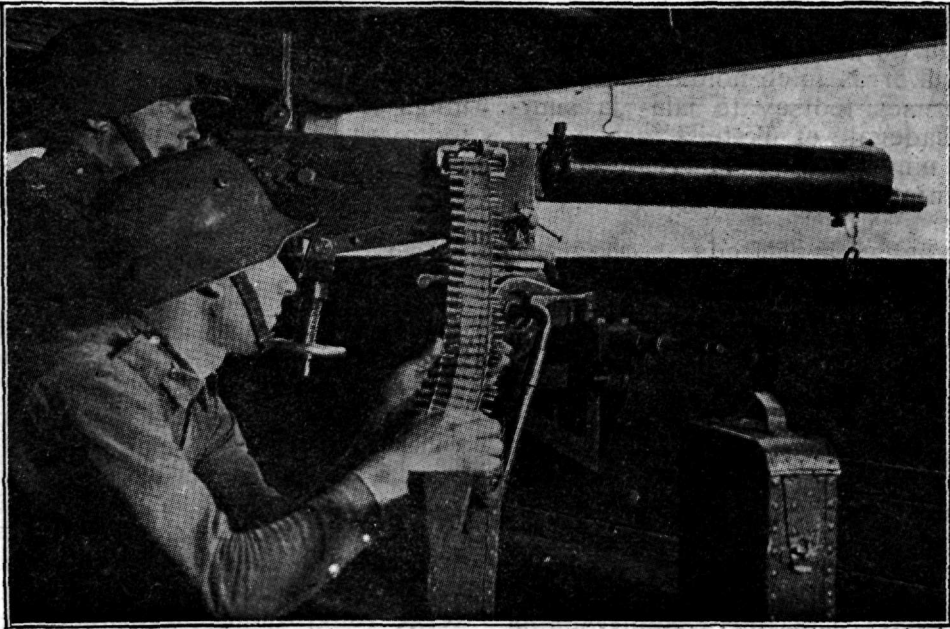
Üldiselt võime siiski öelda, et s.-rongi positiivsed omadused on suures ülekaalus negatiivsete vastu. Pealegi peame arvestama seda, et meie oletatav vastane pühendab suure tähelepanu soomusrongidele, millele peame vähemalt samaväärse jõu vastu panema. Alaline dessant annab meie s.-rongidele vajaliku aktiivsuse.

III. Meie soomusrongide ülesandeid.

Võttes arvesse meie väikest rahva- ja sellega ka sõjaväe arvu, riigi majanduslikku seisukorda ja meie sõjapidamise põhimõtteid (Jal. eesk. II §§ 4, 192, 430 ja 431) peame pooldama ka tulevikusõjas suurt aktiivsust. Passiivse kaitsega ei suuda meie millalgi saavutada mõjuvaid tagajärgi. Sellepärast, ning Vabadussõja kogemusi, meie soomusrongid peavad olema organiseeritud aktiivsuse põhimõtte nõuete kohaselt — meie soomusrongide koosseisu peab kuuluma niivõrt tugev dessant, kes vähemalt raudtee piirkonnas suudab lahendada teatavaid taktikalisi ülesandeid.

Vaatleme, milliseid ülesandeid võiksime panna soomusrongide peale.

Mobilisatsiooni katmine on soomusrongide tähtsamaid ülesandeid. Sõja ajal vastane seab omale eesmärgiks kiiresti tungida meie riigi maa-alale, et takistada meie vägede mobiliseerimist, koondamist ning hargnemist. Kui vaenlane ei leia kindlat vastupanu, siis tema pealetung normaalselt areneb jõudsamini teede, eriti raudteede, suundades, kus kergema vaevaga võimalik elavjõudu, ras-

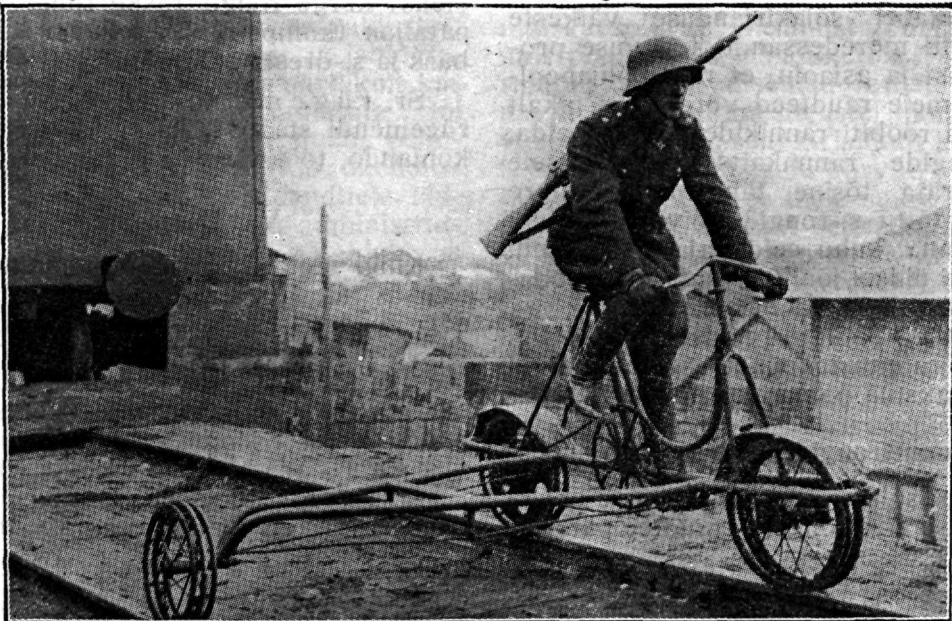
R. k. laskevalmis.

keid relvu, lahingumoona ja varustust järele vedada.

Raudtee suunas paremaks kattesaks osutuvad aktiivselt teotsevad s.-rongid. Missuguseid ülesandeid seejuures s.-rongidele antakse, ripub olukorrast. Igal juhul ei tohi vastase soomusrongidele anda võimalust meie jalaväe osi tiivald (raud-

teelt) ähvardada. Soomusrongide peale võib panna ka sügava lahingluure teostamise ja vastase esijärgu osade segipaiskamise ülesandeid.

Võitluseks vastase s.-rongide vastu peavad meie soomusrongid alati valmis olema. See sünnib vastase s.-rongi tulistamisega suurtükkidest, tema mineeritud

Luurele.

teosale meelitades õhkulaskmisega, metsikute vedurite pealelaskmisega jne.

Igas olukorras tuleb hoida kindel kontakt naabruses teotsevate jala- ja suur-
tükiväe osadega, et üksteist tarbekorral abistada ning kokkukõlastatud tegevusega saavutatud edu maksimumini kasutada.

Lennuvägi võib pakkuda s.-rongidele mõjuvat abi. Tema võib toimetada vastase s.-rongide, ešelonide, patareide ja sõjaväe asukohtade luuret, pommitada vastase ronge ja jaamu, pidada sidet s.-rongide ja jalaväe vahel, kaitsta meie s.-ronge õhukallaletungi eest. Lennukilt võib juhtida meie s.-rongi tuld.

Soomusauto on kiiresti liikuv võitlusvahend, mis pärast tema koostöö s.-rongidega on hästi teostatav seal, kus maanteed jooksevad rööbiti raudteele või raudtee piirkonnas.

Tanke võib kohale tuua soomusrongide katte all ning välja saadetud vastavalt olukorrale kas dessandi poolt ettevõetava läbimurde abistamiseks, vastase asetuse tiivale või isegi tema seljatagusesse.

Sügavad retked vaenlase seljataha, eriti manööversõjas, võetakse ette vastase seljataguse demoraliseerimiseks, tema staapide ja osade hävitamiseks ning vangistamiseks ja sildade, ehitiste, veevärkide jne. purustamiseks.

Rannakaitse abistamine oleks soomusrongide üks ülesandeid.

Võttes arvesse meie pikka merepiiri, meie idanaabri sõjakirjanduse väikeste osade (eriti meredessandi) tegevuse propageerimist ja asjaolu, et riigi põhjapool-
ses osas meie raudteed võrdlemisi pikalt jooksevad rööbiti rannikule, võime öelda, et s.-rongide rannakaitse abistamisele tuleb pöörata tõsine tähelepanu. Suure liikuvuse tõttu s.-rongid võivad kiiresti ilmuda sinna, kuhu neid vaja ja dessandi ning rongi ühisel jõul hävitada meie seljatagust ähvardava vaenlase osa.

Vaenlase poolt organiseeritud riigi sisemiste rahutuste puhul soomusrongid võivad maksma panna seadusliku korra.

IV. Soomusrongide organisatsioonist.

Vabadussõja kogemustel meie ei saa pooldada soomusronge — raudtee patarei-

sid (passiivse iseloomuga s.-ronge), vaid otstarbekohasemad meie oludes on soomusrongid dessandiga (aktiivse iseloomuga s.-rongid), millised eriti hea eduga töötavad manööversõjas.

S.-rongide taktikaline üksus võiks olla divisjon, mis sisaldaks kerge rongi, raske rongi, dessandi, raske kuulipildur osad ja tehnilisi asjatundjaid (ametmehi) mitmel alal.

Kerge rong (relvastatud kergekaliibriliste kahuritega), millel tihti tuleb võidelda lahtiselt, peab olema võimalikult lühike. Kuid temal peab ühtlasi olema suur tulejõud, et vastase tuld malha surudes läbi murda ning iseäranis läheda maa pealt (kuni 3 km) lahtiseid märke hävitada. Sellest väljamineks kergele rongile alalisi dessantvaguneid juure anda ei tuleks, vaid tarviduse korral dessant paigutatakse kerge rongi kahurplatvormidele ja kuulipildujate vagunitesse ning vajaduse järele rongile ajutiselt juure antud soomusvagunitesse.

Dessandi alaline asukoht oleks baasi osal. Baasi veerevasse koosseadesse kuuluks: köökvagun, saunavagun, vaate torn, laskemoona, riidevarustuse ja toidumooni vagunid, kaks kuulipildujate vagunit, hobuste ja veoabinõude vagun, kantselei ja ambulantsi vagun ja vagunid meeskonnale ja ohvitseridele.

Divisjoni koosseis sellega oleks: kerge rong, raske rong, dessant pataljon (kompanii?), tehnika komando, baas ja s.-dresiinade rühm.

Sr. rügemendi koosseisu kuuluks rügemendi staap, kaks sr. divisjoni, side komando, töökomando ja remontrong.

V. Lõppsõna.

Kuigi oletada, et meie soomusrongide tähtsus tuleviku sõjas ei küüni Vabadussõja aegseni, siiski soomusrongide ülesanded ja tegevusala jääb küllalt laiadeks ja tähtsaks. Kaugeltki ei ole tähtsusetu ka meie soomusrongide kuulsusrikas minevik, see „soomusrongide vaim“, mis viis meid Vabadussõjas võidult võidule.

Sõjakorral teotsedes aktiivselt suudame väärilt kaitsta oma kodumaad.

Reserv-reameste ootel. Ettevalmistusi varustuse väljaandmiseks.

R. K. K. A. väeliigid tänapäeval, nende organisatsioon, relvastus ja koht lahing- doktriinis.

Eestikeelse sõjakirjanduse lugeja kujutelm R. K. K. A. väeliikide iseäraldustest organisatsioonis, relvastuses ja lahingtegevuse meetodites põhjeneb harilikult kas punaväe ametlikkude käsiraamatute „Boi pehotõ“ (1923) ja „Bojevaja sluzba pehotõ“ tõlgetele*) või ohvitseride täienduskursuste kaudu levinenud loenditele üldtaktika (kindral Lebedev) ja administratsiooni (kolonel Reiman) alal. Kahjuks on kõikides eelnimetatud allikates (kaasa arvatud mainitud loendite „teised, kolmandad jne. trükid“) ja samuti ka „Sõduri“ varemates aastakäikudes toodud andmed punaväe kohta ammugi vananenud. Erandi moodustab kindral J. Tõrvand'i üldist tähelepanu nii meil kui ka välismaal äratanud töö „Riigikaitse muredest“ IV peatüki osa — „Andmeid ja jooni N.-Vene sõjaväest“ („Sõdur“ 1929 nr. 45/46, kuid oma

teema kohaselt on lugupeetud autor võinud käesolevat küsimust puudutada ainult põhijoontes. Värskele andmetele rajatud üksikasjalisemad ettekanded punaväe kohta mitmesugustel kursustel ja väeosades ei ole seni kirjalikult kuigi palju levinenud. See asjaolu kõrvuti paratamata vajadusega tunda meie suure idanaabri sõjalise jõu tähtsamat elementi — punaväge — põhjustas käesoleva artikli, mille tahab anda ajakirja veergudele mahutuva pildi R. K. K. A. tähtsamate väeliikide organisatsioonist, võitlusvahenditest ja nende kasutamise printsiipidest lahingus, baseerudes vene ametlikkudele lahingueeskirjadele ja sõjaajakirjandusele. Need teated on õieti see miinimum millega varustatult võime asuda punaväe lahingtegevuse võtete teadlikule uurimisele.

I. Jalavägi.

*) Esimene neist ilmus „Jalaväe lahingu“ nime all 1924. a. Narvas „Vironia“ kirjastusel, teine — „Sõjateadlase“ juuli-kuu numbris 1925. a.

Jalaväele ja tema manöövrile jätab R. K. K. A. doktriin otsustava tähenduse lahingus. „Jalavägi on põhiväelik, mille

võidust või lüüasaamisest oleneb tunduvalt lahingu saatus. Kõik ülejäänud väeliigid aitavad jalaväele kaasa tema lahinguülesannete täitmisel,“ ütleb välimäärustik (1929, § 9). Jalaväe-eeskiri II (1927) § 1 kinnitab sedasama. Ainult ajutine välimäärustik (1925) sisaldas tendentsi teha jalaväge abitukks olevuseks lahingus, mil- line ei suuda ilma kahurväe tule toetuseta peale tungida (lhk. 11, § 821). See oli prantslaste Maailmasõja järelaastatel ilmunud määrustikkude vastukaja. Muide uues jalaväe-eeskirjas (1928) on ka prantslased ise loobunud jalaväe allahindamisest. Sakslastel aga on jalavägi ikka olnud „väelikk, mis otsustab lahingu saatus.“

Jalaväge kui väeliki iseloomustavad tema võitlusvahendid, organisatsioonivormid ja lahingupidamisviisid.

Jalaväe võitlusvahenditest (tabel nr. 1) loevad venelased vintpüssi pabelvaks („juhm relv“), mille tuli on kasutatav individuaalselt ja tervete allüksuste grupitulena (ka kogupaukudena). R. K. K. A. laske-eeskirja II (1923) ärele kasutatakse püssituld otselasu (400 m) kauguse- ni, real juhunitel ka suurematel kaugustel (§§ 27, 101, 102); jalaväe-eeskiri II (J.E.II)

§ 18 tõmbab samuti üksiklasu piiri 400 m peale, kuid laskurjagusid võib § 643 mõtte järele kasutada tulejõuna ka suurematel kaugustel (laske-eesk. II § 140 loeb jao kollektiivtule mõjuvaks kuni 1200—1500 sammuni). Ent üldiselt pole laskurjagu J. E. III alusidee kohaselt siiski mitte niivõrt tulegrupp, kui just löögigrupp (§§ 623, 726, 641); laskurjaod rakendatakse tuleülesannete täitmiseks pealetungil kõige lähematel distantsidel, kaitset aga ainult erijuhtumitel (§§ 24, 643). Üle eespoolni- metatud üksiklasu normaalsu (400 m) võivad minna head ja ülihead laskurid; esimeste lahinguliseks laskekauguseks loetakse kuni 800 m, teistele („sniperitele“) oma võimete kohaselt veelgi rohkem*).

Siin peab märkima, et R. K. K. A. senised laske-eeskirjad panid ilmselt pea- rõhu „massilaskuri“ (kollektiivtule) ette-

*) Võrdluseks olgu toodud sakslaste normid „Ausbildungsvorschrift für die Infanterie“ järele: kõige tabavamad tuld võib laskur anda kuni 400 m, silmatorkavate märkide pihta kuni 600 m; kõrgete ja sügavate märkide pihta on püsside kollektiiv- tuli mõjuv distantsidel 600—800 m ja ka kaugtel distantsidel (üle 800 m) (§§ 144, 145).

Prantslased loevad normaalseks püssitule ka- sutamise kaugustel alla 400 m. —ms—

R. K. K. A. jalaväe relvad.

Tabel nr. 1.

Põhielemendid Relva nimetus	Kaliiber m m	Kaal kg	Suurim sihik m (sammudes)	Mõjuvtule ulatus m (sammudes)	Laskude arv minutis	Laadimise süs- teem ja mürsu kaal
1. Individuaalsed relvad.						
Vintpüss (1891. a. mudel)	7,65 (3 liini)	4,5	2.250 (3.200sam.)	400 (600)	10—12	5 patr. pide
Käsikranaat 1914. a. mudel	—	1,32 (3)	—	35-40 (50-60)	kuni 10	—
Mielse süst. käsikranaat	—	0,6	—	60 (70)	—	—
Novitski käsikranaat	—	2,2	—	25 sammu	—	—
„Keemiline“ käsikr. (1917. a. m.)	—	8,75	—	—	—	—
Nagani süst. revolver	7,65	0,75	—	50 (75)	7	Trummel 7 padr.
Püstol „Browning“	9	1	—	35—40	14	Pide 7 padr.
2. Kollektiivsed relvad.						
R.-klp „Maksim“	7,65	71	2.250 (3.200)	2.000 (3.000)	500—600	Lint 250 padr.
„Kolt“	7,65	40	—	—	400—500	—
K.-klp. „Levis“	7,67	13	1.700 (2.400)	1.000 (1.500)	250—500	Disk 47 padr.
„Tokarev-Maksim“	7,65	12—13	Puuduvad	and-	med	„Maksimi“ lint
„Degtjarev“	7,65	7	—	—	—	Disk 47—49 pdr.
Automaatpüss „Feodorov“	6,7	4,2	1.420 (2.000)	—	80—100	Pide 25 padr.
„Chocha“	8,8	8	1.000 (1.500)	—	kuni 150	—
Püssikranaat „Djakov“	—	1	—	lennuk. 800	6—8	—
3. Pataljoni- ja rügemendi- kahurid.						
Rosenbergi süst. suurtükk	37	180	grn.3.200, krt.213	1.200 (1.800)	8	{granaat 0,5 kg {kartetš 1,13 „
Grüsenwercki süst. suurtükk	37	171	3.200	1.200 (1.800)	20	—
Miinipilduja F. R.	58	168	430 (600)	—	3—4	„27 kg“
Rügemendisuurtükk	76 (3 tolli)	2030	{granaat 8.530 {šrapnell 5.547	—	6	6,4 kg

valmistamisele. 1930. a. jaanuaris saadeti aga väeosadesse katsestatmisele uued „Laskekursused“ (projekt, 1929); see projekt näeb oma ideaali eeskujuliku laskuri ettevalmistamises, kes oleks võimeline tabama üksikuid väikseid, ent tähtsaid märke, ja oskaks teotseda iseseisvalt jalaväe algrakukeste koosseisus. Ei puudu ka õised laskeharjutused püssikandjatele ja kuulipilduritele, laskeharjutused gaasimaskides ja laskeharjutused liikuvate märkide vastu (maal ja õhus). Need „Laskekursused“ püssidele, k. k. ja r. k. kavatakse mahutada teoksilolevasse uude laske-eeskirja.

Mis puutub „üliheadesse“ laskuritesse (sniperid), siis neid on hakatud ette valmistama alles viimastel aastatel. Alul arenes „sniperism“ kohapealsete tegelaste algatusel ja improviseeritult. Kuid 10. jaanuaril 1929. a. sai ta ametliku sanktsiooni R. K. K. A. jalaväe inspektorilt, kelle ringkirja põhjal moodustati kõikides laskur- ja ratsarügementides erikomandod sniperite ettevalmistamiseks. Punaväe peastaabi V osakonna („valitsuse“) algatusel koostati samal aastal ka offitiosone käsiraamat sniperite väljaõpetamiseks („Posobie po podgotovke snajperov v polkah,“ Gos. izd., Moskva 1929). Käsiraamatu järele peavad sniperid, kui „väga osavad taktikalised laskurid ja samal ajal silmapaistvad vaatlejad-luurajad“, peale hariliku sõduriõppuse läbi võtma eriprogrammi laskeasjanduses ja vaatlusteenistuses. Väeosade taktikalistel õppustel sniperite komandod teotsevad oma pataljonide juures eriülesannete kohaselt. Normaalselt liiguvad (paiknevad) sniperid paarikaupa kui luurajad-vaatlejad ja otsivad erimärke (vaenlase juhid, sihturid, vaatlejad jne.). Neile antakse välja parimad vintpüssid optiliste sihikutega. Eelnimetatud käsiraamatust paistab, et venelastele ei anna rahu sakslaste saavutised „sniping“ alal Maailmasõjas, kus 60% kõigist liitlaste surma ja haavata saanud juhtidest olevat langenud sniperite ohvriks. Igatahes üks on kindel, et vene sniperid, silmas pidades hoogtööd nende ettevalmistamisel, peavad punaväe vastased tulevikus tõsiselt arvestama.

Kokku võttes võib öelda, et punaväe praegune ametlik doktriin nõuab püssitulelt normaalses lahingutingimustes eeskätt täpsust, kuid eriolukordadel (jälitamisel, vahetult rünnaku momendi eel, ootamata kokkupõrkel vastasega jne.) peab esikohale nihkuma tulistamis-

kiirus. Lähedatel distantsidel loetakse püssitule loomulikuks kiiruseks, mille all ei kannata täpsus, 10—12 lasku minutis (L.-E. II §§ 128, 131). Sellevastu poolametlik doktriin, kui lugeda tema väljendajaks punaväe häälekandjates avaldatud nimekate autorite artikleid (v. „Voina i Revol.“ 1927. Nr. 5 lhk. 49, 1928. nr. 3 lhk. 40 ja „Voj. Vestnik“ 1929 nr. 1 lhk. 43 jne.), pole leidnud seni vintpüssi kasutamiseks ühist keelt. Tema tähtsuse üle on kirjutatud pro ja kontra. Ühed leiavad, et ta on ead ära elanud, sest tuleülesandeid 400 m kauguseni peaks võimaldama lahendada palju kergem relv kui seda on praegune vintpüss (1891. a. mudel), milline on konstrueeritud teotsemiseks suurematele kaugustele. Teised vastuoksa rõhutavad tema kui jalaväe pearelva tähtsust kogu lahingu kestvusel kõikidel distantsidel kuni 800—900 m.

„Automaat“ (püss, mis on kohandatud automaatseks tulistamiseks, näiteks Feodorov'i oma) loetakse tulevõimsuse mõttes võrdseks 3—5 laskurile. Tema laskekiirus: hästisihitud üksikpaukude juures 25 lasku, laskmistel lühikeste valangutega 75—100 lasku minutis (L. E. II §§ 163, 182, 183). Ajakirjanduses on korduvalt nõutud tema kõrvaleheitmist punaväest. J. E. II „automaati“ üldse ei käsitse. Ta on relvastusel praegu ainult O. G. P. U. väeosades.

Kergekuulipilduja on punaväe ametliikkude eeskirjade järele lähedamaa-võitluse pearelv, mis tulistab vastase klp. ja laskurgruppe lähedatel (400 m) ja laskmistel (800 m) distantsidel. Tema lahinguliseks laskekiiruseks loevad venelased 100—150 pauku minutis ja normaalseks tulistamisviisiks 5—10 lasulised valangud. Peale selle on ette nähtud lühikesed valangud ja pidev tuli (L. E. II § 354, 358, 376; J. E. II § 16). Vastandina r. k. nad (k. k.) tulistavad ainult otsese sihtimisega ja asuvad positsioonidel üksikult, normaalselt oma rühma esijoonel.

Nagu tabelist nr. 1 näeme pole venelastel seni korda läinud tõsta k. k. tulevõimsust ja mõjuvõimet kaugust. Prantslased sammuvad siin kaugel ees; nende uus k. k. (1924. a. mudel) võib täita kõiki tuleülesandeid kuni 1200 m sama hästi kui r. k.; tema laskekiiruseks loetakse 200 pauku minutis. A. Žigur kõneleb „Voina i Revoljutsia“ 1928. a. viimases numbris küll ka, et „meie uus k. k. seisab praegusaja nõuete kõrgusel,“ kuid lahingueeskirjad seda uut kuulipildujat seni ei

tunne; samuti puuduvad sõjakirjanduses tema kohta lähemad teated.

Raskekuulipilduja on venelastel „lahingukorra kondikavaks“ ja ta rahuldab normaalselt kompanii ja pataljoni vajadusi tule alal. L. E. II eelistab r. k. kasutamist gruppidega 2—4 kupa (§ 194). J. E. II näeb ette r. k. hajutamise rühmadena (2 k.) ja ka tarvitamise üksikult. Mõlema eeskirja järele r. k. otsib eeskätt elavaid grupimärke (tuledistants kuni 4 km, mõjuvtuli — alates 1000 m, praktiline laskekiirus 250 pauku minutis) R. k. tulistavad üle peade ja läbi intervallide jalaväe lahingukorra sügavusest; neid soovitatakse kasutada ka „kinžaaltuleks“ (vaikivad klp.). Paistab, et nõuded tulistamiseks üle eesolevate vägede peade ja läbi intervallide on seni jäänud vaid paberile, sest L. E. III (I raamat) puuduvad sellekohased harjutused täiesti; ka puuduvad andmed, et neid oleks manöövritel selliselt kasutatud.

Sõjaajakirjandus ei jaga ametlikku doktriini r. k. kasutamise mõttes kaugeltki täielikult. Kõigepealt leitakse, et r. k. tarvitamine kinžaaltuleks on luksus, mis nõrgendab tulesüsteemi; selleks soovitatakse kasutada k. k. ja 6—8-mehelisi laskurgruppe. Laskmine üle oma vägede peade loetakse tasasel maastikul erandiks, mida võib lubada ainult eeskujulikus korras olevatest r. k.*). Ametlikkude eeskirjade normid r. k. tuleulatuse kohta (4 km) peetakse liialduseks; tegelik elu olevat näidanud, et vene r. k. võivad tulistada ainult kuni 2 km. R. k. kompaniide ja rühmade kasutamist iseseisvateks taktikalisteks ülesanneteks, mida ametlikud eeskirjad loevad erandiks, soovib ajakirjandus praktiseerida laialdaselt (näiteks lähenemisel kui reegel jne.). Nõutakse, et r. k. kompaniist ei eraldataks laskurkompaniide käsutusse rohkem kui üks rühm; normaalseks peetakse r. k. kompanii kui tuleüksuse jätmine tema oma juhi käsutusse. See tendents punaväe häälkandjates on analoogiline prantslaste vaadetele, et „r. k. kompanii on väikeseks tulepatareiks patüli käes.“

Peale selle on sõjaajakirjanduses üles tõstetud küsimus r. k. („Maksim“) moderniseerimisest, tema eraldamisest laskurkompaniide orgaanilisest koosseisust ja ka eriliste r. k. pataljonide loomisest L.-Euroopa riikide (Belgia, Poola j. t.) eeskujul.

R. k. pataljonide loomise küsimus on päevakorral juba aastaid ja sõjaajakirjade numbrid sisaldavad konkreetseid ettepanekuid nende koosseisu alal (kuni 54 r. k., 72 k. k., 6 kahurit, ratsakomando jne.). Nende vajadust põhjendatakse vene laiade rinnetega, mille küllastamine kahurväega pole majandusliku kehvuse juures võimalik. R. k. pataljonid täidaksid väekoondiste (laskurrügement, diviis) seisukohalt samasuguseid ülesandeid, nagu r. k. kompaniid laskurpataljonis. (Uematel andmetel ongi punaväes juba formeeritud mõned r. k. pataljonid. —ms—)

Lõpuks ei saa jätta märkimata kaht diametraalselt vastupidist voolu, mis kerkisid esile sõjaajakirjanduses 1929. a. teisel poolel. Üks vool A. Sedjakin'iga eesotsas nõuab, et r. k. patareid võtaksid oma peale võitluse kõikide lahtiste elavate märkide ja lahtiste tulepunktide vastu kuni 2 km kauguseni ning annaksid väeosade-kahurväele ja otseste toetuse gruppidele täiesti vabad käed teotsemiseks tankide vastu. Teine vool sellevastu nõuab r. k. valmistamise lõpetamist ja nende asendamist väikekalibriiliste kahuritega; põhjus — r. k. on eeskätt kaitserelv ja sõjavägi, milline kavatses alustada sõjategevust sissetungimisega teise riigi piiridesse, peab olema r. k. suhtes tagasihoidlik*).

Kõik see näitab, et „ühine vaade“ r. k. kasutamises on venelastel alles kujunemise staadiumis.

Granaadipilduja näol eksisteerib punaväes teine järsu lendjoonega relv miinipilduja kõrval. Punaväe granaadipilduja pole muud midagi, kui vintpüssi raua otsa tõmmatud eriline muhv; püssigranaat (v. tabel nr. 1) asetatakse sellesse muhvi ja lastakse välja hariliku lasuga. Sel teel on saadud relv, milline võib tulistada varje tagant ja tabada „surnud alasid“ 300—600 m kaugusel. Kuigi granaadipildurid on ette nähtud üksikult laskurjagude koosseisus (igas laskurjaos 1 granaadipildur), soovitatakse neid siiski kasutada gruppidega 2—3 kaupa. Tulesüsteemi loomisel peab kompaniitülem arvestama ka püssigranaate (J. E. II §§ 19, 88, 113, 115).

R. K. K. A. „pataljoni kahurväge“ võib võrrelda teiste armeede „jalaväe-kahurväega“. Venelaste mõttekäik

*) Vrd. L.-Euroopas valitsevaid vaateid selle kohta, milliste kvintessents on toodud „Sõduris“ nr. 19/20 s. a.

*) „V. i Revol.“ 1929 nr. 10, lhk. 57; nr. 5, lhk. 106; 1928 nr. 4, lhk. 104, nr. 10, lhk. 56. „V. Vestn.“ 1929; nr. 32, lhk. 3; 1928 nr. 15, lhk. 18; 1927 nr. 21, lhk. 30, nr. 22, lhk. 27, nr. 30, lhk. 8.

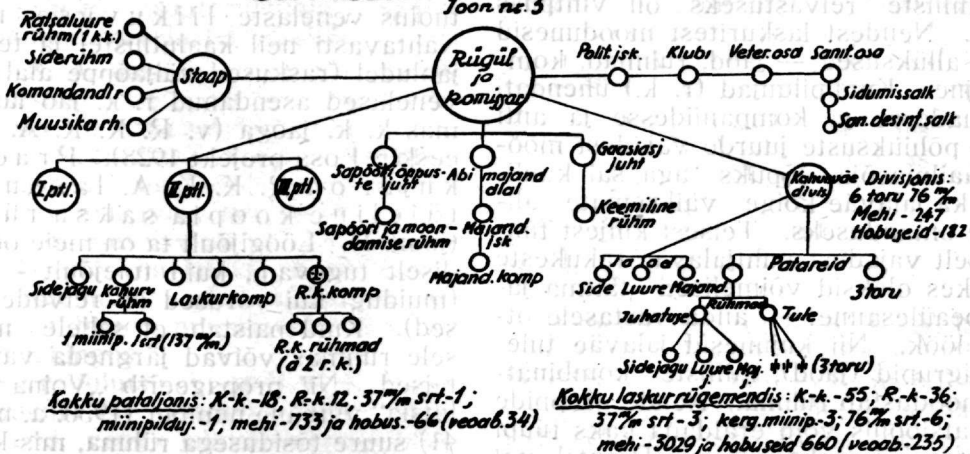
n. n. „pataljonikahurväe rühma“ õigustamiseks on järgmine: jalaväe võimsamaks kaitserelvaks on kuulipilduja; on peaaegu võimata murda vaenlase vastupanu, ilma et oleksid purustatud või maha surutud tema kuulipildujad. Ka kõige tugevama kahurväe tule ettevalmistusest hoolimata võivad säilida üksikud „vaikivad“ kuulipildujad ja tulepunktid, mis takistavad pealetungi ja mille mahasurumiseks püssid ja kuulipildujad pole küllalt võimsad. Diviisi- ja rügemendikahurväe raskeltpaindub mehhanism aga jätab siin nende toetuse hiljaks. Selleks on jalaväele vajalikud alati käepärased kiiresti liikuvad lähedavõitluse (kuni 1 km) kahurid, mis võivad tulistada lahtistelt positsioonidelt. Need on pataljonikahurid, mida tabavalt on ristitud „revolvriks jalaväe eelosade taskus“. Pealetungil antakse nad esimese ešeloni kompaniide juurde. Loetakse, et kuni 500 m kauguseni on nad ka tugevaks relvaks vaenlase soomusjõudude vastu (J. E. II § 21).

Kahurväe sissevõtmise jalaväepataljoni organisatsiooni pole mitte venelaste leiutis. Selle vajaduse nihutas esile juba Maailmasõda ja praegu tunnevad jalaväekahureid paljud sõjaväed (prantsuse, itaalia, poola jne.). Sakslased, kel pole luba pidada jalaväekahureid, püüavad neid asendada r. k., esitades viimastele ülesandeid, mis mujal kuuluvad normaalselt kahurväele.

sed seni leidnud ühist keelt. Seda peegeldavad ilmekalt diskussioonid punaväe häälkandjates ja vastolud ametliikudes eeskirjades. J. E. II § 22 asetab ta saatekahurväe kohale („saadab jalaväge tule ja ratastega“), mis peab teotsema lahingus reeglipäraselt üksikute torudena ja lahendamada need ülesanded, millised käivad pataljonikahurväele üle jõu. Kahurväe eeskiri II (1927) loeb tema põhiülesandeks rügemendi allüksuste toetamise, s. o. käsitleb teda kui otsese toetuse kahurväge, mida kasutatakse tervete üksustena (divisjon, patareid) ja ka üksikute torudena (§ 10). J. E. II järele võib diviisiülem määrata rügemendikahurväe diviisikahurväe koosseisu või pealöögi suunas teotsevate osade toetamiseks (§ 22); välimäärustik sellevastu rõhutab, et rügemendikahurväge teotseb reeglipäraselt oma rügemendiga ja ainult erandlikul juhtumil võib teda rügüli alluvusest eraldada (§ 127).

I. Šeideman ühineb rügemendikahurväe kasutamises välimäärustiku ülaltoodud vaadetega. Tema autoriteetliku arvamise järele seisab pataljoni- ja rügemendikahurväe tegevuse vahe selles, et esimene avab tule ainult äärmisel juhtumil, kui muud teed enam üle ei jää. Rügemendikahurväe ülesannet näeb ta vastase elavjõu hävitamises, traat-tõkete purustamises, vaenlase kuulipildujate, saatekahurite, lennukite ja tankide vastu*).

R. K. K. A. Laskurrügemendi organisatsioon
Joon nr. 3

Rügemendikahurväes (joon nr. 3.) näevad venelased vahepealset liili pataljoni- ja diviisikahurväe vahel, mille peab olema suurem tuleulatus kui pataljonikahurväel ja teisest küljest suurem liikuvus kui diviisikahurväel. Rügemendikahurväe kasutamises pole aga venela-

Löögi jõu arendamiseks, peale liikumise enese, on punaväes tähtsal kohal relvad käsivõitluseks — eeskätt tääk, siis käsigranaat („teine

* „Rügemendikahurväe ülesanded ja eesmärk“, („V. Vestn.“ 1928 nr. 47, lk. 9—14).

täak“) ja revolver (juhtidel). „Ajutine instruksioon käsivõitluseks“ (1929) nõuab ka kirve, koblaste, labida, noa, kaika ja kivi ärakasutamist käsivõitluses ja teeb sunduslikuks selle võitluse võtete treenerimise kõikidele juhtidele ja punaväelastele neis väeosades, kus varustusel on vintpüss täägiga. Nagu teame, oli täägikultuur endises vene väes suures lugupidamises ja moodustas tähtsa lüli jalaväe kasvatuse- ja ettevalmistamise süsteemis. Punavägi käib sama rada selle põhjendusega, et 1) täak on kodu- ja Maailmasõjas oma eksistentsi kõigiti õigustanud, 2) arvatavad vastased valmistavad endid ette täägilöökideks, 3) täagivõitluse harjutustel on suur kasvatav mõju ja 4) venelase psühholoogilised iseäraldused loovad soodsa pinnaga täagivõitlusele lahingus**).

Resimeerides võib öelda, et punaväe võitlusvahendid enamikus sarnanevad oma põhiomadustelt meie jalaväe relvade; lahkiminekuid on rohkem relvade süsteemis kui lahinguomadustes. Erilist allakriipsutamist väärrib R. K. K. A. pataljoni- ja rügemendikahurvägi, samuti ka pranaadipilduja.

Jalaväe organisatsiooni alal nagu muudelt sõjakunsti aladel osutus suureks edasiviivaks jõuks Maailmasõda. Enne nimetatud sõda koosnes jalavägi kõikjal oma peamassis laskuritest, milliste relvastuseks oli vintpüss täägiga. Nendest laskuritest moodunesid jalaväe allüksused — jaod, rühmad, kompaniid jne. Kuulipildujad (r. k.) ühendati erirühmadesse ja kompaniidesse ja anti jalaväe põhiüksuste juurde vajadust mõõda. Maailmasõja lõpuks aga sai kuulipilduja ka jalaväe kõige väiksemate allüksuste omanduseks. Teisest küljest tunni endiselt vajadust puhtjalaväe rakukeste järele, kes oleksid võimelised täitma jalaväe peatulesannet — anda vastasele otustav lөөk. Nii kujunesid jalaväe tule- ja löögigrupid (jaod), milliste kombinatsioon moodustab rühma. Nende gruppide kombinatsioonis võib eraldada kaiks tüüpi — prantsuse ja saksa oma. Prantslastel koosnes iga grupp (jagu) alul k. k. ja laskurilist (1928. a. ilmunud jalaväe-eeskirjaga on see jaotus ära muudetud), sakslastel — kas ainult laskuritest või laskuritest ühes k.-kuulipildujaga, s. o. sakslased

eraldasid nii laskurid kui ka k. k. iseseisvateks üksusteks, millised alluvad pariteetiliselt alusel rühmaülemaale. (Joon. 1). Järelikult sakslastel kokkukõlastab tuld ja liikumist ohvitser (rühmaülema); prantslastel tegi seda (kuni 1928. a.) allohvitser (jaoülem). Praegu on prantsuse süsteemis need grupid (jaod) ühetüübilised (igas jaos 1 k. k.), sellepärast on rühma juhtimine loomulikult lihtsam kui sakslaste süsteemi (tule- ja löögigrupid) juures, ent sellevastu viimane võimaldab teotseda eraldi tule- ja löögigruppidega, ilma et tarvitseks löhkuda maksvat organisatsiooni.

Venelased on omaks võtnud sakslaste iseseisvate tule- ja löögigruppide idee, ent kuni viimase ajani oli venelastel nende gruppide (jagude) kombinatsioon laskurühmas täiesti omapärane selles mõttes, et k. k. ja laskurijagude kõrval eksisteeris ka r. k. jagu. Jalaväe-eeskirja II osa (1927) järele, milline on punaväes veel praegugi maksev, koosneb laskurühm 3 laskur-, 1 k. k. ja 1 r. k. jaost, kuid need andmed tuleb lugeda vananenuks. Rühm sellises koosseisus on loomulikult löögijõult tugevam kui meie oma, rääkimata prantslaste rühmast; sedasama võib öelda ka tulejõu kohta, võrreldes teda meie või sakslaste laskurühmaga. Ent r. k. viimine laskurühma koosseisu tegi selle „kõige väiksemaks lahingüksuseks, milline võib kokkukõlastada tuld ja liikumist,“ raskepäraseks liikumise mõttes, seega on vastuolus venelaste liikuvuse nõudega. Nähtavasti neil kaalutlustel ja teistel asjaoludel (raskused väljaõppe alal jne.) on venelased asendanud r. k. jao laskurühmas k. k. jaoga (v. R. K. K. A. jalaväe-eeskirja I osa projekt 1928). Praegusel kujul on R. K. K. A. laskurühm täieline koopia saksa rühmast (joon. 1). Löögijõult ta on meie omast endiselt tugevam, kuid tulejõult — võrdne (muidugi kui võrdsed on relvade omadused). Kuid paistab, et sellele muudatusele rühmas võivad järgneda varsti veel teised. Nii propageerib „Voina i Revolutsia“ viimane number (1930. a. nr. 4, lk. 41) suure tõsidusega rühma, mis koosneks ühetüübilistest elementidest — 3—4 k. k. jaost (igas jaos 2 k. k.). Seesuguse ettepaneku vastuvõtmine punaväes tähendaaks täielikku üleminekut saksa süsteemilt prantsuse süsteemile, s. o. löögitaktikalt tuletaktikale.

Teiseks iseäralduseks R. K. K. A. jalaväe organisatsiooni alal on r. k. rühm

**). *Obučenie štakovomu boju*. „V. i Revol.“ 1927, nr. 3, lk. 133).

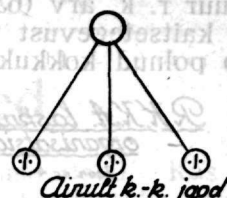
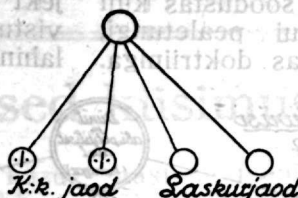
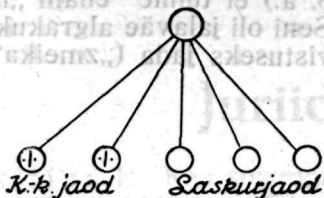
Joon. nr. 1.

Laskur-vürma organisatsioon

a) M-Vene^{*)}, Saksa ja Läti

b) Eesti ja Soome

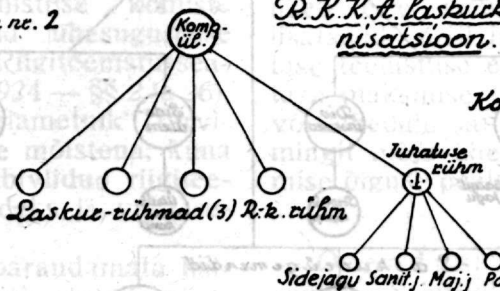
d) Prantsuse

^{*)} Punaväe laskurjaos on 9 meest; k-k. jaos 5 meest (jaoülem, sihtur, tema abi ja 2 padrunikandjat)

Joon nr. 2

R. K. K. A. laskurkompani organisatsioon.

Kokku kompaniis:

- K-k. - 6;
- R-k. - 2;
- mehi - 194.
- hobuseid - 10
- veoabin - 6

laskurkompaniis (joon. 2). Ka see omapärasus pole kokkukõlas venelastelt teoreetiliselt esilenihutatud jalaväe liikuvuse fõstmise nõudega. Teiselt poolt on ta mõjutanud r. k. kompanii kui tuleüksuse suurust (3 rühma á 2 r. k.). Sakslastel koosneb r. k. kompanii 4 rühmast (neist üks saaterühm) á 3 r. k.; prantslastel on rahua ajal r. k. kompaniis 8—12, sõja ajal 16 r. k. Sakslaste „saaterühmale“ vastav liikuv element venelastel puudub.

R. K. K. A. laskurrügemendi organisatsioonilistest iseäraldustest paistavad silma (joon. 3) „rügemendikahurväe divisjon“ ja „keemiline“ rühm. Kahurväe sissevõtmisega rügemendi orgaanilisse koosseisu on punaväe rügement kahtlemata võitnud iseseisvuse ja väelikede rahuaegse koostöö harjutuste korraldamise mõttes. Keemiline rühm kriipsutab alla seda suurt tähtsust, mis antakse gaasiteenistusele lahingus.

Millise revolutsiooni on R. K. K. A. laskurrügement üle elanud, seda näitab võrdlus end. vene jalaväe-rügemendiga. Tsaariaegne vene jalaväe-rügement koosnes peamiselt laskuritest (88,4%); spetsialistid (kuulipildurid jne.) ja n. n. „teeniv personaal“ moodustasid umbes 1/10 isiklikust koosseisust (esimesi oli 2,8%, teisi 8,7%). R. K. K. A. laskurrügemendis on spetsialistide-pere suuresti kasvanud side-meeste, kahurväelaste, miinipildurite,

„keemikute“ jne. arvel. Laskureid on R. K. K. A. rügemendis nende oma kokkuvõtte järele*) vaid 43,2%; ülejäänud mehed on kas kuulipildurid (43,2%) või teeniv personaal (13,6%).

Rügemendi tulejõudu pildistab alljärgnev võrdlustabel:

	Relvade arv laskurrügemendis			
	Venelastel	Sakslastel	Prantslastel	Itaallastel
K. kuulipild.	55 (27)**	54	108	54
R. „ „	36 (63)	36	48	36
37 m/m suurt.	3	—	3	—
Kerg. miinipild.	3	9	3	—
Keskm. „	—	3	—	—
76 m/m suurt.	6	—	—	3 (65 m/m)

Tabel näitab, et R. K. K. A. laskurrügement on tulejõult üks tugevamaid; kuigi ta jääb prantslaste rügemendist maha kuulipildurite arvult, ületab ta kõik teised kahurväe poolest. Edasi näeme, et r. k. asendamine k. k. on teinud R. K. K. A. laskurrügemendi kohasemaks pealetungi-ülesanneteks, seega organisatsioon on

*) A. Verhovski: „Tuli, liikumine ja manööver“ (izd. „V. Vestn.“, Moskva, 1928).

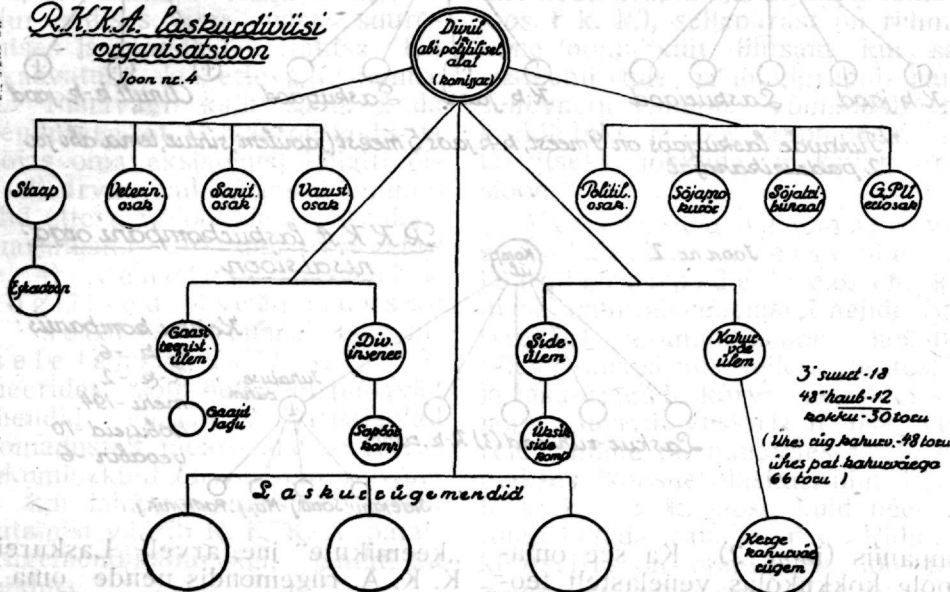
***) Klambrites on toodud R.K.K.A. jalaväe eesk. II (1927) andmed.

viidud lähemale lahingudoktriinile (venelased eelistavad ju kõikjal pealetungi kaitset ja käsitlevad viimast kui ajutist kõrvalekaldumist otsestest teest võidule); endine suur r. k. arv (63) soodustas küll rohkem kaitsetegevust kui pealetungi, tähendab polnud kokkukõlas doktriiniga.

des maksivate lahingukordadega, käsitlesime juba varemalt (v. „Sõdur“ nr. 19/20 s. a.) Täienduseks sellele võib märkida, et R. K. K. A. jalaväe-eeskirja I osa projekt (1928. a.) ei tunne enam „lahingurivistusi“. Seni oli jalaväe algrakukese (jao) lahingurivistuseks jada („zmeika“), linnu-

R. K. K. A. laskurdiviisi organisatsioon

Joon nr. 4

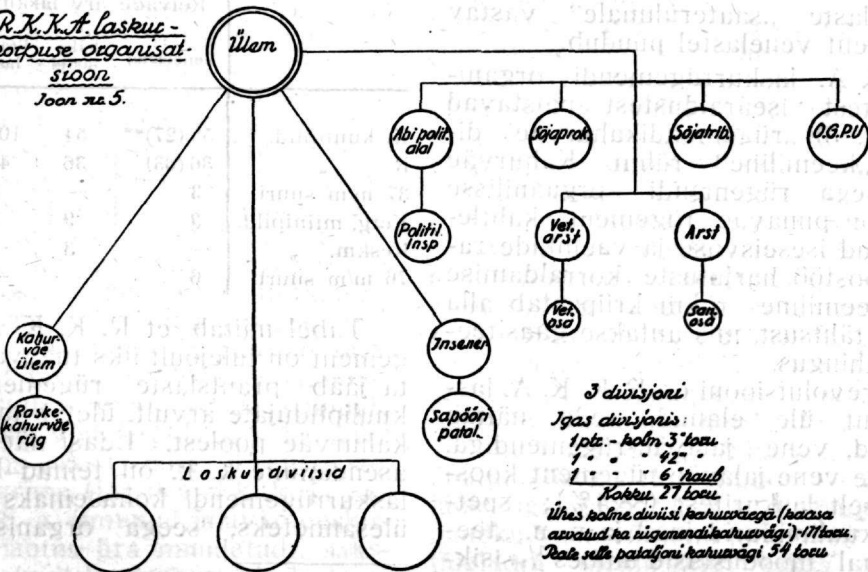

Kui pataljon on venelastel „jalaväe kõrgemaks üksuseks“, siis rügement, diviis (joon. 4) ja korpus (joon. 5) on alalisteks väekoondesteks, vastandina ajutistele koondestele, nagu avangard, salk jne.

parv („staika“) ja ahelik (J. E. II § 678). J. E. I projekti järele läheb jagu kolonnist kas jada sse või lahingukorda; viimase all mõistetakse võitlejate paiknemist piki rinnet normaalselt 3—4 sammu-

R. K. K. A. laskurkorpusorganisatsioon

Joon nr. 5.

R. K. K. A. jalaväe lahingukorda, milles esinevad olulised, isegi põhimõttelised lahkuminekut võrreldes mujal sõjaväe-

liste vahedega, kusjuures jagu ei pea okupeerima rinnetpidi ega sügavuti suuremat maaala kui 30—40 m (§§ 3 ja 105).

Jda on ette nähtud varjatud liikumiseks nii jaole kui ka rühmale. Joondumist jadas ja lahingukorras ei nõuta.

Kolmas faktor, mis iseloomustab jalaväge kui väeliiki, nimelt tema lahing-

tegevus, nõuab omaette artiklit. Enne aga peatume teistel väeliikidel, et selgitada nende osa punaväe taktikalises süsteemis. —ms—

Juriidilised küsimused.

K ü s i m u s 1. Kas sõjainistri käskiri nr. 136 — 1923. a. riigiametnikkude ületunnitöö kohta on maksev ka vabateenijate suhtes?

Vastus jaatav, sest vabateenijad on riigiametnikkudega teenistuse kohuste täitmise suhtes asetatud ühesugusesse õiguslikku seisukorda (Riigiteenistusseaduse — R. T. nr. 149 — 1924 — §§ 2 ja 26). Käsukirjas on sõna „riigiametnik“ tarvitatud „riigiteenija“ üldise mõistena, kuna 1923. a. veel ei olnud läbiviidud riigiteenijate jaotust ametnikkudeks ja vabateenijateks.

K ü s i m u s 2. Kas parandamata haiguse tõttu teenistusest vabastatud riigiteenija (resp. kaitseväelane), kes pärast vabastamist R. T. nr. 26/27 — 1920 avaldatud ajutiste määruste § 13 põhjal nelja kuu jooksul sai edasi palka, on õigustatud ühtlasi saama riigiteenistusseaduse § 22 ettenähtud kolme kuu palga suurust toetust?

Vastus: Nimetatud aj. määruste seletamiseks antud vabariigi valitsuse otsuse 1. apr. 1927. a. (prot. nr. 39 art. VIII) mõtte järele võib riigiteenija (resp. kaitseväelane) haiguse puhul ühel ajal saada toetust üksnes ühel alusel. Seepärast tuleb küsimusele vastata eitavalt.

K ü s i m u s 3. Kas üleajateenijal, kes üleajateenistusse astus 1. juunil 1920. a. ja kellel Sõjamin. päevakäsu nr. 395 — 1923 põhjal üleajateenijate teenistusseadluse § 19 ettenähtud viimase kolme aasta eest lisatasu maksmisel üheksa-aastane teenistusperiood arvati kuni 7. maini s. a., on õigus nõuda, et järgmise ühekordse lisatasu maksmisel kolmeaastase teenistuse ajale tagantjärele juurde arvatakse enne 7. maid 1921. a. teenitud aeg?

Vastus: Vaata „Sõduris“ nr. 50/51 52 — 1929. a. vastus 5. küsimusele.

K ü s i m u s 4. 1. mail s. a. sai üleajateenijal N.-l täis 10 aastat vahetpidamata üleajateenistust. Sel puhul makseti temale ühekordse lisatasuna kuue kuu palk. 7. mail s. a. sai temal täis viimane kolme-

aastane teenistusperiood. Kas on temal õigus saada ühekordset lisatasu ka kolmeaastase teenistuse eest?

Vastus jaatav. Üleajateenijate teenistusseadluse (R. T. nr. 19 — 1928) § 19 näeb ette üleajateenijatele ühekordsed lisatasud eriti iga kolme- ja kümneaastase teenistuse eest. Nende mõlemi lisatasu maksmise tähtaegade juhuslik ühtevõi lähedale sattumine ei või avaldada mingit mõju ühe või teise lisatasu saamise õiguse peale.

Õ i e n d u s: „Sõduris“ nr. 1/2 — 1930. aastal on juriidiliste küsimuste nr. 8 all seletatud, et väeosa ülem ei ole õigustatud kaitseväelastele andma luba jahipüssi kandmiseks, kuna jahipüss oma otstarbalt ei ole mitte kaitseriist.

Küsimuse täiendava kaalumise järele tuleb tunnustada, et väeosa ülem õigustatud on kaitseväelastele välja andma luba ka jahipüsside hoidmiseks ja kandmiseks.

Sellele järeldusele viivad nimelt järgmised kaalutlused:

Laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise määruse (R. T. 13 — 1921.) § 2 märkus 1. põhjal väeosa ülemal on õigus allvatele kaitseväelastele välja anda luba iga suguste kaitseriistade hoidmiseks ja kandmiseks, olgu nad laskeriistad või mõnesugused muud kaitseriistad. Määrus ei tee sõnade „laskeriist“ ja „kaitseriist“ vahel mingit vahet ning mõlemad sõnad on tarvitatud vaheldamisi, ilma, et kummagile oleks tahetud anda eritähendust. Silmaspidades, et loogiliselt sõna „laskeriist“ on sõna „kaitseriista“ alamõiste, sest iga laskeriist (ka jahipüss) kõlbab kaitseriistaks, kõik kaitseriistad aga ei ole mitte laskeriistad, siis järgneb kaitseriistade peale loa andmise õigusest iseenesest õigus luba anda iga suguste laskeriistade peale.

Sõjaväelisi teateid.

Mitmesuguste riikide ohvitseride kuupalganormid Ameerika dollarites.

	Eesti	Jaapani	Inglise	Läti	Poola	Rumeenia	Saksa	Soome	Tšehhoslov.	Prantsuse	N. Vene
Kindral	—	293.42	1.720.—	—	194.93	276.69	491.—	—	192.88	—	134.—
Div. kindral	93.60	254.46	1.333.—	119.67	157.12	243.22	401.—	183.08	178.04	219.07	101.—
Brig. kindral	77.08	217.37	922.—	99.93	123.01	170.70	339.—	170.45	133.52	164.67	93.—
Kolonel	66.07	179.81	602.—	86.34	94.98	145.09	185.—	145.22	96.44	143.40	93.—
Kolonel-leitnant	55.06	140.85	487.—	76.30	71.56	115.31	148.—	119.95	77.15	117.35	62.—
Major	50.93	101.41	325.—	62.65	67.06	90.47	131.—	101.—	51.92	96.23	60.—
Kapten	42.67	62.43	200.—	50.48	52.30	71.50	110.—	82.—	43.—	69.90	56.—
Leitnant	27.53	39.86	143.—	43.68	41.21	60.69	72.—	59.46	34.12	54.46	47.—
Noorem-leitnant	24.79	33.33	129.—	39.15	33.62	55.52	44.—	44.19	25.22	45.15	44.—

Peale nimetatud palganormide (mille all tuleb mõista ainult põhipalka ja lisatasu) makstakse mitmesugustes riikides veel erilist perekonnaabiraha ja korteriraha. Mõnes sõjaväes saavad ohvitserid ka veel peale selle natuuras riidevarustust ning toitu (nagu Lätis täielise sõduri toiduportsjoni väärtuse — \$ 4.50 kuus, või kõik natuuras nagu N.-Venes).

Perekonnaabiraha suurus on väga

mitmesugune: Rumeenias ühe lapse pealt \$ 0.62, kahe lapse pealt \$ 1.00; Tšehhoslovakkia sõjaväes \$ 4.45 iga lapse pealt, Lätis 12% palgast iga perekonna liikme pealt.

Korteriraha suurus on ka väga mitmekesine vastavalt garnisonile ja ohv. aukraadile: Tšehhoslovakkias — \$ 6.52 kuni \$ 34.12, Lätis — 15% palgast, Poolas \$ 2.91 kuni \$ 27.20.

Prantsuse reservohvitserid riigi õhukaitset korraldamas.

Vanal hallil ajal oda ja kilbi vahel alanud võitlus kestab edasi ka praegusel lennukite ja mürkgaaside ajajärgul. Riigid ja rahvad, kes ei soovi teistele jääda alla peavad otsima ja leidma kaitseabinõusid iga uue pealetungi relva vastu.

Möödunud Maailmasõjas osutus eriliselt võimsaks võitlusvahendiks lennuk, ja lennukitevastase kaitse organiseerimisele pühendatakse praegu igal maal kõigesuuremat tähelepanu. See küsimus oli tähtsama päevakorra punktina arutusel ka Prantsuse Reservohvitseride Rahvusliku Ühingu (Union Nationale des Officiers de Réserve) järjekorralisel kongressil*), mis möödunud maikuu lõpul Algeri linnas (Alžiiris) ära peeti. Sellel

*) Ühingu on praegu ümmarguselt 78.000 liiget ja kongressil oli koos üle 1.500 reservohvitseri.

kongressil, mida ühingu esimehena isiklikult juhatas Tervishoiu minister Désiré Ferry, viibis ka Sõjaminister M. Maginot ühes mitme kõrgema väejuhiga.

Missugused on siis need põhiideed, millistele prantsuse reservohvitserid kellede hulgas eriteadlasi kõikidelt aladelt, riigi lennukitevastast kaitseüsteemi rajada soovitasid?

Hädaoht on kahesugune, leidsid nad, sest vaenlane võib õhust allavisata pomme, või lennukitel teatud punktidesse toimetada terved löögiosad. Viimastele võidakse teha ülesandeks lasta õhku mõned tähtsamad sillad või purustada ära mõned riigikaitsele eriliselt vajalikud tehased.

Nende hädaohtude pareerimisel ei võit tulla arvesse sõjavägi, sest see peab tegetsema killustamatult ja täitma omi otsekoheseid lahingülesandeid. Järelikult peavad siis ellukutsutama vastavad kohalikud organisatsioonid, nagu see juba läbi

on viidud Ühendriikides, Inglismaal ja Itaalias.

Et kaitsta teatud elulist punkti vaenlase õhujõudude vastu, selleks tarvis selle punkti ümber ülesseada vastav arv kohaseid tulerelevu, suurtükke või kuulipildujaid, millised tarbekorral astuvad tegevusse alaliselt kohalasuva ja normaalse-tes tingimustes elava personali poolt. Arvesse võiksid siin tulla väljateeninud ja sõjaväeteenistuse kohustustest vabane- nud kodanikud, kes alati valmis on oma varanduse ja omakste kaitseks välja- astuma.

Tuleb aga pidada meeles, et sarnastel tingimustel kaitsevahendid niivõrt liht- sustatud peavad olema, et isegi võrdle- misi vähese vilumusega personal neid eduga kasutada võiks. Suurtükid, milliste märkisihtimine teostub automaatselt ühes lennuki jälgimisega, oleksid muidugi kõi- ge sobivamad.

Mis puutub lennukitel edasitoimetata- vatesse löögi- või dessantosadesse, siis jõuti kongressil otsusele, et nende tagasi- tõrjumine ja hävitamine vanematele mees- tele enam jõukohane pole. Vaenlase len- nuväe dessantosad saavad kindlasti koos- nema väljavalitud noortest sõduritest, kes energilise juhtimise all tegutsema peavad kiirelt ja ootamatult, sest ainult kiiruse ja ootamatusega võivad nad saavutada edu. Järelikult tulevad neile siis ka vastu ase- tada võimalikult väledad ja kiirelt tegut- seda võivad osad.

Siin võiksid eduga ära kasutatud saada tegevteenistuseks ettevalmista- misel olevad nooredmehed. Neid tuleks kutsuda kokku järk-järgult ja niisugus- tesse punktidesse, millised võimalikkude lennuväe dessantide vastu mõjuvat kait- set vajavad. Ja õpetajateks ning juhti- deks võiksid muidugi olla reserv-oh- vitserid.

Läbirääkimiste lõpul jõuti otsusele, et tuleb töötada välja ülaltoodud põhimõte- tele rajatud üksikasjalik kava ja pakkuda valitsusele selle teostamiseks kõikide Rahvuslikku Ühingusse kuuluvate reserv- ohvitseride abi.

Avaldati ka soovi, et riik, maakonnad ja kõik avalikud asutused oma ehituska- vade väljatöötamise juures silmaspeaks võimalikke vaenlase õhujõudude kallale- tunge ja et nad pommitamise mõjuvuse vähendamiseks igale poole, kus vähegi võimalik, sisseseaksid vastavad varjun- did, või vähemalt hoiduksid kergelt põle- masüttuvate ainete tarvitamisest.

Reserv-ohvitseride Rahvusliku Ühin- gu kõrval olevat Prantsusmaal ka mõned töösturite koondised algatanud õhukaits- te organiseerimist. Nii uuritavat Roubaix—Tourcoing raionis võimalusi tekitada tar- viduse korral kunstlikku udu, et selle abil halvata vaenlase pommituslennukite te- gevuse edu.

Joter.

Čehhoslovakkia kunstlenduri st.-kapt. František Malkovsky õnnetu surm.

Masaryki lennuliiga Karlovy Vary (Karlsbadi) osakonna poolt 8. juunil k.a. k. 5 linnanõukogu protektoraadi all korral- datud rahvusvahelise lennupidu ajal sattus lennuk B 2196, millega st.-kapt. Mal- kovsky lennutrikke demonstreeris, 200 m kõrgusel sõredasse õhukihti ning hakkas langema. Malkovsky, kes külmaverd ei kaotanud, viis aparaadi tasakaalu ning katsus kukkumist liuglennuga pehmen- dada; ta katkestas ka mootori töötamist, et lennuki süütamist ära hoida. Järgmisel silmapilgul kukkus aga aparaat 500 m kõr- gusel lennuväljast propellerita maha ja tungis sügavasti maapinda. Malkovsky, kes sai raskesti vigastada, toimetati pääs- tejaama autol haiglasse, kus ta veerand tunni järel hinge heitis. Lennupidu kat- kestati sedamaid. Malkovsky sängitati 11. juunil oma kodulinna Benešovis maa- mulda.

Malkovsky on tallinlastele hästi tuntud, sest 29. oktoobril 1929. a. demonst- reeris ta kaitseväge lennuplatsil kutsutud külaliste ees lennukil Avia B. H. Nr. 1006 oma võrdlemata lennutrikke, leides suurt poolehoidu publiku juures.

P. Am.-Ühendri. suured kevadised õhumanöövrid.

Õhusõja ettevalmistuses ja lennuväe arengus üldse sammuvad esimeses reas P.-Ameerika Ühendriigid. Käesoleva aas- ta aprillis peetud suured õhumanöövrid ajakirjanduse andmetel („Aviation“ 3. 5. 1930) olevat õhuasjanduses olnud mitmeti väga õpetlikud. Manöövritel oli võetud sõjaliseks olukorraks, et Lõuna-Kalifornia kuni S.-Franziskoni on vallutatud vaen- lase dessantvägedelt. Ühendriigi (kaitsja) lennuväe jõudude ülesandeks on õhust kallaletungidega segada vaenlase varus- tamist ja ühenduse pidamist, halvates see-

ga ta edasiliikumist kuni idas koondavad Ühendriikide maaväed jõuavad võitlusse. Lennuväe kasutamises kriipsutati eriti alla, et nad võitluse (kaitsetegevuse) läbi viiks täitsa omal jõul ilma maapealsete jõudude toetuse ja kaitseta.

Kogu manöövrigegevuses oleva lennuväe varustamine kuni lennukite tagavaraosade (mootorid incl.) juurdeveoni sündis transportlennukite abil. Paaril hädamaandumisel toodi lennukitel kohale rikkiläänud mootorite asendamiseks uued, mis asendati lennuktöökojas nii, et rikkiläänud lennukid, vähese tundide kaotades, võisid jätkata neile antud ülesande täitmist. Asjatundjate arvates võivad lennuvägi teotseda strateegilises moodsus maajõudude abita. Lennuväe taktika alal katsetati uusi formatsioone ja lennukitüüpide (pommitajad, hävitajad) koostööd õhus. Tuldi otsusele, et suurimaks ühest tsentrumbist õhusuhtetavaks hävitajate üksuseks võiks olla 54 lennukist koosnev eskader, mis jaguneks 3 eskadrilliks. Eskadrill (18 lennukit) oleks suurimaks üksuseks, mis võiks teotseda koostatult (koondrivis). Juhtimise vahendina kasutati edukalt traadita telegraafi ja telefoni, mille tegevuse ulatus ületas 110 km. Es-

kadrilli ülemate lennukil olid saate- ja vastuvõttejaamad, kuna 5 grupijuhil (eskadrill jaguneb 6 gruppi (ahelikku) à 3 lennukit) olid ainult vastuvõtu jaamad. Leiti, et senised lennukite raadiosisseseaded, mille kaal 32 kg, tulevat asendada uute kerge (18 kg) tüüpidega.

Tehniliselt olevat pakkunud suurt huvi õine pildistamine lennukilt. Pildistusaparaadid töötanud automaatselt ja pildistanud momendil, mil lennukilt visatud valguspommi plahvatus andnud maksimum valgust. Katsetati lennukite automaattüürimist suurte koondiste piirides udus; tagajärjed head. Võimalus automaatselt saada täpsat asendit õhus kõigis kolmes dimensioonis on eriti tähtis pommitamistel ja õhupildistamistel, kus nõutakse täpsa suhte teadmist maapealsete esemetega. Arvatakse, et tüürimine pilotilt annab rohkem vigu lennuki asendi suhtes õhus, kui seda võimaldavad täpsasüsteemilised automaattüürid.

Põhja-Ameerika sõjaväelendur Soucek on püstitanud rekordi lennulaes, nimelt on tõusnud 13.157 m kõrgusele senise rekordi 12.739 m (sakslane Neuenhofen) vastu. —di.—

Sõjakirjandust.

PRANTSUSMAA.

La Revue d'Infanterie.

1. veebruar 1930. Nr. 449.

„Kaadri õppest lühiajalise teenistuse juures“ (kindral Barbeyrac de Saint Maurice). Autor käsitab väga asjalikult huvitavalt kaadri taktikalist õpet rühma ja kompanii raamides. (Artiklil on järg.)

„Kaugelenägemine“ (ins. kol.-leitnant H. Bedoura). Autor, raadio-insener Kõrgemas Elektro-tehnika koolis, käsitab populaarses keeles aparaadi ehituse põhimõtet, ideelist osa, mille abil on võimalik õhus (vaenlase positsioonil või seljataguses) tehtud ülesvõtteid (seeriade kaupa nagu kinolindil) edasi anda raadioteel elava kujutusena — panoraamina. Kirjelduse selgituseks toob autor rea jooniseid.

„Kolonn idas“ (kapten Méchin). Kirjeldatakse ühe varustuse kolonni konvoeerimist Süürias.

„Raudteel transporteeritava jalaväe kaitse kallale tungide vastu õhus“ (kolonel-leitnant Hanaut). Tsiteerides vedude määrustiku II peatüki õhukaitse korraldamist käsitavaid §§-e, lahendab autor ühe konkreetse näite väeosade laadimisest ja maha laadimisest rongile ühes õhukaitse korraldamisega. Artikkel on sisult autorile õnnestunud, mispärast soovitan tutvunemiseks.

„Üks teisejärgu rügement kaitselahingus 1918. a.“ (eskadroni ülem Janet). Episood Maailmasõjast. 173. jal. rügement Matzi lahingus 9.—14. juunini 1918. a. (Artiklil on järg.)

„Välisriikide sõjakirjanduse ülevaade.“ Jalaväe tulevik. Selle pealkirja all ilmus P. A. Ühendriikide sv. kapten Chales L. Bolte'i sulest tähelepanuvääriv artikkel, milles viimane ülesse seab küsimuse: Kas on vaja motoriseerida jalaväe rügemendid täies ulatuses? Jaataval korral, kuidas peavad sarnased motoriseeritud rügemendid tegutsema nõrgalt arenenud teedevõrguga raioonides, kus hobusejõu kasutamine veoks osutub möödapääsematuks? Kas on vaja suurendada automaatsrelvade arvu laskurite arvul? Kuidas tuleks sarnasel korral korraldada varustamist laske moonaga? j. n. e. Kõik need küsimused kerkisid üles katsetel, millised korraldati fort Benning'is. Kahjuks pole vist veel ükski neist küsimustest lahendatud lõpulikult. Rööbastiku ülaltooduga on Ameerika sõjaväe jalaväe juhatus erilisel huvitatud uutest jalaväe relvadest ja nimelt: kergest kuulipildujast, kergest tankist, õhukaitse kuulipildujast ja tankivastasest suurtükist. Muuseas olevatki juba konstrueeritud mingisugune uus kergekuulipilduja tüüp (kal. 7 mm), mis on praegu katsetamisel. Samuti olevat katsetamisel 29. jal. rügemendis parandatud 75 mm jalaväe mürser ja 37 mm suurtükk.

Püütakse leida ka kohast, küllaldase mõjuga, mürsku tankivastase 37 mm parandatud suur-
tüki jaoks. Üldiselt arvab autor, et jalaväe
mehhaniseerimist on väga hõlbus teostada P. A.
Ühendriikes, kus on hästi arenenud autotööstus,
kuid siiski tulevat seda läbi viia teatud ette-
vaatusega, mitte rutates.

Ametlik osa.

Prantsuse sõjakirjanduse üle-
vaade. R. Tck.

SOOME.

Suomen Sotilas (Soome Sõdur) 1930.
nr. 19.

Võitlused Ida piiril. Kirj. maj. J. O. Hannula.
(Järg). Ajalooline kirjutis Soome võitlusist Ida
piiril.

Suomen Sotilas (Soome Sõdur) 1930.
Nr. 21—22.

Veealusest sõjast. Kirj. Ranniklaevastiku juht
kapt. K. Ikonen. — Esimese Soomes valmistatud
veealuse paadi vettelaskmise puhul. Artikkel an-
nab ülevaate veealuste laevade tähtsusest sõjas.

Soome laevastik Vene valitsuse ajal. Soome
meriekipaas 1830.—1888. a. Kirj. mag. J. Manni-
nen. III (järg). Meeste palkamine ja merieki-
paasi sisemisest elust.

Terasest hävitajaid uurimas. Kir. ins. V. Kin-
nunen. Veealusepaadi ehitusest. Piltidega.
(Järgneb).

Enesetapp Scapalahes. Saksa keiserliku lae-
vastiku lõpp. Kirj. mag. Eino Parikka.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 19.

Ohulaevastik Punase Risti teenistuses. Kirj.
Ilmari Wikkala.

Hakkapeliitta 1930. Nr. 20.

„Vaenlane ei muutu, kuigi ta pannakse sulatis-
ahju“; titres Ehrenmalm juba 200 aastat tagasi,
sattudes sõjavangina Venesse. Kirj. mag. Alis J.
Alanen. — Ajalooline kirjutis 18 aastasaia alult.
Krs.

SAKSAMAA.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 45 — 4. juunil 1930.

Kol.-ltm. Mylo: Moodsast rännakteh-
nikast. Uus väeliik — lennuvägi — sünnitab
revolutsiooni sõjategevuses, seega ka rännaku
tehnikas. Suurtel teedel marssivate korralikkude
rännakolonniide aeg on möödas. Vägede rännak,
et see teostuks variatult, sünnib väikeste
üksustena, peamiselt väljaspool teid. Öiset rän-
nakut autor ei soovita, sest see väsitab võit-
lejaid: puhkus päeval ei kosuta inimest võrdse-
lt õõ puhkusele. Suuremate väekoondiste rännak-
marss (väljaspool vastase suurtüki kaugeltul-
d, prantslaste arvates umbes 30 km vastasest) soo-
vitab autor teostada päeval, kuid väekoondised
ja väeosad olgu laiali paisatud kui rinnetpidi nii
sügavusse. Rännakul valitsegu hea õhuvaatus;
liikumine sündigu hüpsetega. Lähenedamine vaen-
lasele, prantslaste marche d'approche, pi-
davat tingimata sündima õõsi. Ainult õõ katte-
olevat mõeldav sissevõtta soodus lähteala kallale-
tungiks nii, et vastane seda ei näeks ja ei
segaks. Eriti tulevat lennuväe interventsiooni-
niga rännakutel arvestada neil vägedel, kes ise ei
oma tugevat lennuväge tegevuse katteks.

Kindral-leitnant C. Fleck: Käsuandmisest
sõjas ja rahuajal. Rahuajal arenevad kä-
suandmise tehnika nii hoogsalt, et see sõjas
võib osutada kahjulikuks. Näitega Maailmasõjast
(käsk kindral Beseler'ile Antwerpeni võtmiseks

sept. 1914). Autor näitab, millise keeruka ja teh-
niliselt „hiilgava“ käsuga Saksa vägede ülemju-
hatuse tahtis rikkuda edukat ettevõtet. Ainult
kindral Beseleri tugev iseloom päästis olu-
korra seega, et ülemjuhatus keerukas käsk jäeti
detailides täitmata. Autor soovib ka
rahuaja õppustel mitte unustada
sõja tegelikku nägu ja et käsud
omaks ka rahuajal sarnase kuju kui nad on sõjas,
muidu tekib juhul teine vaenulik rin-
ne seljataguses paljufraseerivate
staapide näol.

Kindral Karl v. Clausewitz'i 150-da
sünnipäeva puhul. Artiklis iseloomusta-
takse Saksa suurt sõjafilosoofi kui kohast õpetajat
ja kasvatajat rahvale, kes sõja kaotanud: Sest
„võit ja edu on kriitika vaenla-
sed“...

Prantsuse reservlaste õppest.
Väljavõtteid Prantsuse riigikaitse seadusest.

Kol. Adolf Fischer: Kuulivihust sõjas.
Kuulivihu omaduste tundmine ja oskus neid oma-
dusi õieti kasutada lahingus on juhi loomingu
aluseks taktikas ja relvade konstruktsioonis.
Kuigi seda toonitavad kõik laskeala autoriteetid,
harrastatakse siiski ülilaialt sportlist
punktilaskmist. Lahingu seisukohast ole-
vat sarnane tegevus ekslik.

Õhusõidu arengu ülevaade.

Praktiline ettevalmistus Prant-
suse sõjaakadeemiasse astumiseks.
See sünnib kandidaatide mitmesuguste väeliikide
juurde käsutamise kaudu. Tähelepanu väärib, et
prantslased on hakanud viimasel ajal pöörama
suurt tähelepanu ratsaväe õppele
ja tegevusele.

Reichswehri elust. Sõjakirjandust. Sõjaväe-
lisi teateid. Mitmesugust. K.

N.-VENE.

Voina i Revoluutsia — neljas raamat 1930.

A. Slutski: Kütidiviisi rännakust
kokkupõrke ootel vastase mehha-
niseeritud osadega. Kuigi võitlus meh-
haniseeritud brigaadiga olevat kütidiviisile rän-
nakolukorras raske, kuid vastavate relvade
juurdeandmisega kütidiviisile ja hea juhtimise
juures olevat edukas rännaku teostamine kütidiviisile
kindlustatud.

S. Tšhikalin: Tankide operatiiv-
koondiste organisatsiooni ja ka-
sutamise aluseid.

Raekojaplats 18

A.-S. Ühendatud Manufaktuur Kauplused

(end. J. JEGOROV.)

RIIDE- JA PUDUKAUPLUS

Siidid, sametid ja villased kleidi riided
igas seltsis ja värvides,

Kõiksugu riide- ja pudukauba alaline
juurdetulek.

Hinnad odavad.

Jalaväe tulereelvade arvust ja organisatsioonilisest kuuluvusest. Pealetungija peab alati mõtlema, kuid saavutada tule ülekaalu kaitsele asunud vastasest ja seega kuid suurendada relvade ja laskemootori arvu. Kuid igal asjal on piirid: ka jalaväge ei tohi ülekoormata relvadega. Autor vaatleb mitmetliiki tulereelvade arvu pataljonis moodsate sõjavägedega riikides (nagu Prantsuse, Inglise, P. Ameerika, Saksa, Poola, Rumeenia jne.) ja tuleb otsusele, et moodsas pataljonis peaks olema tulereelvu: 54 näpsurit (sniperit), 54 k. k., 18 r. k., 2 miinipildujat, 2 tankivastast kuulipildujat, peale selle (kuigi polgu organisatsioon) pataljoni kohta 3 väikekalibrilist kahurit ja 3 zeniit-kuulipildujat. Sarnane tulereelvade arv ei olevat pataljonile koormavaks, kuid tegevat ta tulelt löögivõimsaks.

A. Borisov: Mõtteid ratsaväe reorganisatsioonist. Maailmasõja positsiooniperioodi kogemustel jõuti ratsaväe tähtsuse eitamiseni. Viimastel aastatel kriipsutatakse ikka rohkem ja rohkem alla ratsaväe uuestisünni tähtsust tulevase manööversõja jaoks. Isegi prantslased ja inglased suurendavad tähelepanu ratsaväele. N. Vene läänepiir praeguse Euroopa kaardi juures olevat ülisoodus ratsaväe tegevuseks.

Ratsavägi saab töötama koos kiiresti liikuva suurtükiväega, kiiresti liikuvate tankide ja lennukiväega. Ta ülesanneteks oleks: operatiivne luure, oper. manööveri katmine, tegevus tiival ja seljataguses, lendvad, oper. jälitamine, teotsemine operatiiv-varuna, läbimurde arendamine, taandumise kate, tähtsate märkide (esemete) vallutamine-kaitsemine jne. Neile ülesannetele vastavalt tulevat ratsavägi reorganiseerida.

XIX sajandi ratsavägi oma löögi („shoki“) ideoloogiaga ei kõlba, sest võimas tuli ei lase teostada shokki koondriivis. Hargrivis aga ratsanikud ei jõua shoki momendiks kohale, nagu olevat see sündinud 21. aug. 1914. a. Sborova raioonis Jaroslavitšõ - Voltshkovtse külade juures Vene 10. ratsadiviisi ja Austria 4. ratsadiviisiga, kus mõlemad diviisid atakeerisid üksteist täies koosseisus ratsa ja sealjuures kaotasid mitte üle 40—50 ratsaniku. Ratsaväe vaelevaimust ja valetugevusest

„shoki“ näol tulevat loobuda, kuid ratsaväest enesest mitte milgil tingimusest, sest ratsavägi oli minevikus ja on tulevikus liikuvaim ja tegevuses lakkamatuim väeliik. Punaväe sõjateoreetikute arvates peaks olema ratsadiviisi organisatsioon järgmine: 3 ratsa (mööök) rügementi, 1 pataljon tanke, kolme-divisjoniline (grupiline) suurtükiväe polk, mehhaniseeritud luureosa ja tehnilisi üksusi, kokku umbes 1900 mööka, 45 kahurit, 162 kerget kuulipildujat, 180 rasket kuulip., tankid ja soomusautod.

A. Suranov: Raudteetransport sõjas.

A. Rotermel: Veel Lodsi operatsioonist.

Sõjaväelisi teateid. Kriitika ja bibliograafia. K.

Vojennõi Vestnik Nr. 15 — 25. 5. 1930.

Ülesandeid 100.000-lise kaadri ettevalmistamisel Kolhoside jaoks. On tekkinud tõsine kartus, et sügisel punaväest vabastatavad sõdurid oma kodukülades võivad välja astuda kolhoside vastu. Politrukkidele tehakse ülesandeks vabastatavaid mitte ainult „upropagandirovatj“ passiivseteks kolhoside tegelasteks, vaid koguni aktiivseteks.

Kaitse, nagu seda mõistab punavägi ja pealetung, kuid seda õpetatakse punaväes. Lahingeeskirjade selgitamine sõnas ja joonisega.

Rida artikleid laskeasjandusest: Naljatamine tulega; Sihtpunktist; Uutest laskekursumustest j. t.

Pataljoni ülema adjutantidist. Kauakestnud diskussioon, mille „Voj. Vestn.“ toimetuse lõpetab märkmeaga: „adjutant pataljonis on tarvilik mitte kui käskäitev isik patüli juures, vaid kui pataljoni staabi ülem, lähem patüli abiline ja asetäitja.“

Rida artikleid kollektiviseerimisest. Kas suurendab kollektiviseerimine SSSR sõjalist võimust? Politrukid selgitavad küsimust jaatavalt. Andmeid välisriikide sõjavägedest.

K.

Lõhengute kujutamine näilikul õppepolügoonil ja liivakastis.

N. Ustal.

Sõduris Nr. 13 — 1930, avaldas K. Grauen huvitava kirjutise näilikkust polügoonist ja laskmisest sellel. (kirjutis oleks võinud olla põhjalikum, sest nii mõnelgi oli asi uudiseks). Suurtükiväes varemalt kasutusel olnud laskelaud ei täitnud oma otstarvet, sest maastik oli kujutatud paberist, lõhengud vatitopiga ja olid laskjale nähtavad juba siis, kui neid „lõhengu“ kohale juurde toodi. Ei või öelda, nagu kaotaks näiliku polügooniga oma tähtsuse laskelaud, sest talvel, s. t. ajal,

mil võiks kõige rohkem harjutada vaatlemist peamiselt komandode õppimist ja kiirelt edasiandmist, ei ole alati võimalik ehitada näilikku polügooni. Seepärast loen tarvilikuks, et laskelauda ei heidetaks kõrvale, kuid neid tuleks ehitada teisel kujul. Laskelaua asemel tuleks võtta tarvitusele liivakast (nagu mitmes kohas juba tarvitusel), millesse võiks ehitada teatud maastiku reljeefi ühes kohalikkude esemetega. Niisuguse maastiku võib ehitada kas oma ettekujutise järele peast

või kasutada selleks kaarti; viimasel juh- tumil võib maastiku ehitamiseks kasutada tunde topograafia alal.

Reljeef ja kohalikud esemed tuleb loo- mulikult vastavas mõõtkavas, nii et maastik sarnaneks reaalsele maastikule. Liivakasti mõõdud ja kasutatav mõõtkava tuleb valida oma äranägemisel, mille tõttu võib „vaadelda ja tulistada” kord lähemalt, kord kaugemalt. Vaatlemine ja laskmine sarnaneb vaatlemisele ja laskmisele varemalt kasutatud laskelauaga ja seepärast ei võta ma seda siin pikemalt vaatlemisele. Olgu öeldud ainult niipalju, et alguses tuleb võtta võimalikult lihtsamad ülesanded (telgvaatlus), asudes järkjärgult raskemate ülesannete lahendamisele.

Allpool tahan käsitada (Deutsche Wehr Nr. 18 — 1929 a. järgi), kuidas on võimalik kujutada lõhenguid võimalikult sarnaselt tegelikkudele.

Kohtadesse, kus peavad leidma aset lõhengud, külitakse väikesi klaaskehakesi täidetud musta püssirohuga ja varustatud lühikese põleva süütenööriga musta püssirohu süütamiseks, mis annab tiheda, kiiresti haihtuva suitsupilve. Vaatlejal tuleb määrata suitsupilve kallang märgist, anda vastav komando patarisse ja sel viisil toimetada edasi eellaskmist. Eellaskmist tuleb raskendada sel viisil, et võetakse arvesse kaugushajumus (Sõdur 13—1930).

Pärast laskmiste lõppu võib laskja näha oma mürskude kukkumiskohti ärapõlenud klaaskehakeste järele ja laskmist võib harutada läbi „maastikul”. Värvides klaaskehakesi mustaks, punaseks või siniseks, võib teha vahet laskmise faasides. Laskmise ajal vaatlevad teised õpilased kasti külgedel kaasa.

Selle viisi paremused on järgmised:

1) Laskja võib oma lõhenguid näha sarnanevalt vaatlemisele maastikul, mis ei ole teostatav muude abinõudega, nagu näiteks vatitopid.

2) Vaatlusi, nagu „lähedal märgi juures”, võib kujutada sel teel, et asetatakse*) suitsukehakesi poolviltu liiva sisse avausega märgi poole, nii et süütumisel suitsupilv saab nähtavaks esmalt märgi ees ja kohe seejärel märgi taga.

3) Klaaskehakesi võib kasutada igas

ruumis ja ka väljas, ilma et nende tarvita- mine oleks hädaohtlik.

4) Kui klaaskehakesed on valmis, nõuab laskmiseks ettevalmistus väga vähe aega.

5) Musta püssirohuga täidetud klaaskehakesi võib valmistada ise.

Püssirohu põlemisel klaaskehakesed ei lõhke ja neid võib uuesti täita ja jällegi kasutada.

Klaaskehakeste valmistamine sünnib järgmiselt.

Selleks on tarvis:

1) Kergesti sulavat paksu klaastoru — umbes 5 mm.

2) Püroksiliiniiniiti — süüteks.

3) Puukäsna (taela) — süütenööriks (võib ka olla salpeeter paber).

4) Musta püssirohtu (tera suurus = 0,05—0,5 mm).

Klaastoru ots sulatatakse kinni, moodustades põhja. Siis lõigatakse viiliga või klaasilõikajaga maha 12—13 mm pikkune tükk ja klaaskeha on valmis.

Sulatamist võib toimetada priimusel. Kui klaaskeha on valmis, täidetakse $\frac{3}{4}$ selle mahust musta püssirohuga. Püroksiliiniiniit tõmmatakse otsas sõlme ja asetatakse sõlm klaaskehakese vabaruumi. Tuleb pidada meeles, et sõlm ei tõmmataks liig pingule. Sõlm tihendab ühtlasi klaaskehakest, takistades rohu väljapudene- mist.

Püroksiliiniiniidi teisele vabale otsale seotakse lühike süütenöör, mis on 10—15 mm pikk.

Süütenööri otstarbeks on püroksiliiniiniidi süütamine ja viimane annab sädeme mustale püssirohule edasi. Seeläbi tekkinud gaasid lahkuvad ülestõusva suitsupilvena klaaskehakese avausest.

Kümne klaaskehakese valmistamiseks (viiliga mitte klaasilõikajaga) kulub umbes 1 tund. Vähem aega nõuab täitmine ja süütenööri külge sidumine. Ühe tunni jooksul võib täita umbes 40 klaaskehakesi.

Süütamiseks võib kasutada traadi külge kinnitatud küünalt ja selle abil süüdata maastikule asetatud klaaskehakesi. Samuti võib klaaskehakese süütenööri (salpeeterpaberi) süüdata suitsu või tikuga ja siis visata kehake „maastikule”.

Arvan, et niisuguseid „lõhenguid” võib kujutada ka näilikul polügoonil; kui aga suitsupilv osutub liiga väikeseks, võib klaaskehakesi valmistada vähe suuremal kujul.

*) Klaaskehakesed asetatakse maastikule ja süütatakse. Laskja ei tohi enne „maastikule” vaadata, kui õppuste juhataja vastava loa annab.

Sport.

Kaitseväe viievõistlus.

26. mail s. a. peeti Pärnu garnisoni kompanii-devahelisi kaitseväe viievõistlusi, millistest osa võtsid 6 jagu. Kaheksamehelisel jaol tuli täies lahingvarustuses vahetpidamata läbi teha: 5 km jooks, liivakottide kandmine, laskmine 200 m, granaadiviske ja jooksul lamavate kujude tor-kamine. Jaod lahkusid lähest (garnisoni staadionilt) 20. min. vaheaegadega. Võistlused õnnestusid täiesti ning mõõduisid hea korralduse juures kiirelt ja ladusalt.

Võitjaks tuli 9. üksiku jalav. pat. 1. komp. jagu n. ltn. Kerjan'i juhatusel, 9 punktiga. 2) 9. pataljoni 3. kompanii jagu v. a. o. Allik'i juhatusel, 9½ p., 3) 6. pataljoni 1. kompanii jagu v. a. o. Jaakson'i juhatusel, 12½ p., 4) 6. pataljoni 3. kompanii jagu n. a. o. Hohensee juhatusel, 12½ p., 5) 6. pataljoni 2. kompanii jagu n. a. o. Mölder'i juhatusel, 18½ p., 6) 9. pataljoni 2. kompanii jagu n. a. o. Kuusik'i juhatusel, 22 p.

E—dt.

SISUSTIK: O. Köster. Reservväelaste kordamisõppuste puhul. — J. Tõrvand. Riigikaitse mu-redest. — A. Tõnisson. Kõned kordamisõppustele kutsutud reservväelastele, peetud Jõhvis — juunis 1930. — 4. üksiku jalaväe pataljoni ülema kõne reservohvitseridele — J. Järver. Mõnda õppustest ja komplekteerimisest tagavaraväelastega. — ta. Andmeid 4. jalaväe rügemendist. — A. Kasekamp. Mõnda reservväelaste kordamisõppustest. — O. Sternbeck. Kümme aastat laskmist. — G—s. Pidupäev 4. üksikus jalaväe pataljonis. — ta. Kurtina õppeväli ja laager. — Joter. Ülevaade Itaalia riigikaitse korraldustest. — P. Villemi. Soomusrongide ülesandeid meie oludes. — ms. R. K. K. A. vääliigid tänapäeval. nende organisatsioon, relvastus ja koht lahingdoktriinis. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandus. — N. Ustal. Lõhengute kujutamise näilikul õppepolügoonil ja liivakastis. — Sport.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Õnnetus jääb tulemata!

Kui kinnitate oma
varandust ja elu

Eesti Lloydis!

Ilmus trükist:

JUHENDID LÄSKURILE

oma relva puuduste ja vigade leidmiseks ja nende kõrvaldamiseks.

Kokkuseadnud O. Käbala.

Hind 60 senti.

Müügil „Sõduri“ talituses,
Tallinn, Toomkooli 7.

Head suitsu- ja mitmesugust keeduvorsti

Sinki, rull ja kondiga

Võid, Pariisi ja eksport

Juustu — Edamer, Schveitsi ja Bakstein

Mune, kõrges väärtuses

Vahu- ja kohvi koort

Konserve — liha, kala, puu- ja aiavilja

Konserveeritud kurke

soovitavad en-gros ja en-detail

P. K. ESTONIA' kauplused

Turu ääres — Jaani tän. nr. 3.
Telefon 8-45.

Laenupangamajas Müürivahe tän.
Telefon 23-09.

Jakobsoni tän. 4. Telefon 305-18.

G. HEINMANN

Kondiitriäri ja kohvik

S. Karja tän. 4. Telef. 20-47.

Oma tööstuses valmistatud

shokolad

tahvlites, shokoladikomplekid liht- ja maitserikastes ilukarpides alati suures valikus saadaval. . . .

ALATI SAADAVAL:

tordid, koogid, küpsised, Viini- ja kollane sai.

Tellimiste vastuvõtmine kõiksugu kondiitri maiustuste peale.

Hinnad mõõdukad. Hinnad mõõdukad.

A. O. G.
OSKAR
KILGAS

**Triko-, pitsi-
ja sukavabrik**
TALLINN
Volta t. nr. 3.

Vabrik valmistab kõrges headuses:
*sukki, sokke, lastesukki, trikood,
pitse, paelu, laudlinu, spordi-
ülkondi, siidi, poolsiidi ja villa-
seid kleidi-, pesu- ja voodririideid, Serge,
Crepeline, Rips, Taft, Shoti taft, Crepe
de chine. Crepe satin, Dekoratsiooniriie,
Mööbliriie, Veloutini, Milanaise jne. jne.*

Kaubad varustatud vabriku märgiga ja saadaval üle maa.

Eesti Kummitööstuse O.-ü.

„Põhjala”

suvi-, sport- ja ranna

kinge

Nõudke igal pool.

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk tän. 42.

Kaitsevälased — tähelepanu!

Head saapad üksi ei kindlusta Teile kuivi jalgu, sellepärast võtke m ä ä r i m i s e k s

Mimrod saapamääret,

julgesti võite siis vees ja poris seista ning Teile tervis ja saapad ei kannata.

*Spetsiaal suurtüki määre. * * Püssi õli.*

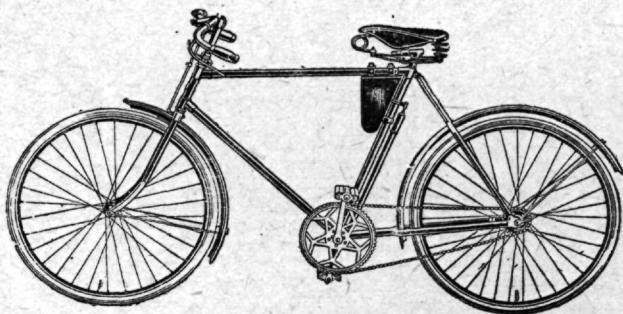
Igat seltsi **maalri värve**, värnitsat, Inglise õli, lakki, pintsleid j. n. e. alati **kõrges headuses** saadaval.

Rohu- ja värvikaubandus

F. O. Treubfut A.-S.

Tallinnas. Pikk tänav nr. 18.

Osakond Nõmmel.

Naumann, Suhl, Juno,

Royal, National ja Primus

jalgrattad

võidavad täiel määral vastastikuse usalduse ostja — müüja vahel, oma vastutusrikka, tõesti tugeva ehituse, kergeimast kerge käigu ja välisilu tõttu. Igalpool ostjaskonnalt kiitus, mis ületab kõik.

Müük väiksel ja suurel viisil, kuuviisi maksuga.

Kõige vanem ja suurem jalgrattaäri Eestis

KR. SAAR & Ko., Tallinnas,

ESTONIA PUIESTEE 27.

KÕNETRAAT 26-69.

OSAKONNAD: Tartus, Raekoja 2, kõnetraat 6-94, Rakveres ja Jõhvis.

KARL SAAR, Haapsalus, Karja 18.

Pööre tubakaturul!

ENNE PABEROSSID I sort 25 tk. 25 snt.

Nüüd paberossid I s. „SAVOY“ 25 tk. 20 s.

Nõudke igal pool meie uuesti müügile lastud

I sorti paberosse

25 TK. 20 SNT.

„SAVOY“

25 TK. 20 SNT.

Eestis müügile lastud paberossid „SAVOY“ on valmistatud üleilma kuulsa Itaalia sigarettide „Savoja“ maitse järele ja on oma hinna, headuse ning pakkimise poolest väljaspool igat võistlust. Saadaval igal pool.

TUBARATEHAS A/s „SIRENA“

JÄRVAKANDI KLAASIVABRIK

Valmistab moodsa mehaanilise tööstusviisi juures

kõrgeväärtuslikku heledat

tahvelklaasi

igas suuruses ja paksuses.

Ainus mehaaniline klaasitööstus Eestis.

Nõudke vastavatest äridest Järvakandi klaasivabriku tahvelklaasi.